

ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการ
การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม
จังหวัดลพบุรี

ณัฐริยา จันทร์เรือง

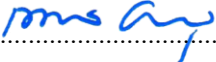
การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ปีการศึกษา 2564

ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการ
การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม
จังหวัดลพบุรี

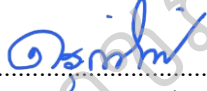
ณัฐริยา จันทร์เรือง

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ปีการศึกษา 2564
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี อนุมัติการค้นคว้าอิสระเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี เสนอโดย นางสาวณัฐริยา จันทร์เรือง เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

.....คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพชรรัตน์ บริสุทธิ์)
วันที่ 26 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2565

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดรณศักดิ์ ตติยะลาภะ)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มยุรี รัตนเสริมพงศ์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ ทรัพย์รวงทอง)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสิตา เกิดผล ประสพศักดิ์)

หัวข้อการค้นคว้าอิสระ	ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มยุรี รัตนเสริมพงศ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ ทรัพย์รวงทอง
ชื่อนักศึกษา	ณัฐริยา จันทร์เรือง
สาขาวิชา	รัฐประศาสนศาสตร์
ปีการศึกษา	2564

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี 2) เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลมะนาวหวานบริเวณแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ได้แก่ หมู่ที่ 1, 2, 3, 5, 6, 7 และ 8 ยกเว้น หมู่ที่ 4 จำนวน 330 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก รองลงมาด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ
2. การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืนอยู่ในระดับมาก รองลงมาด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอยู่ในระดับมาก ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง และด้านส่งเสริมการประชาสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ
3. ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยรวมมีความสัมพันธ์ต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี คิดเป็นร้อยละ 66.90 กล่าวคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยการมีส่วนร่วมในด้านการรับผลประโยชน์มีระดับความสัมพันธ์กับการจัดการการท่องเที่ยวโดย

ชุมชนบ้านมะนาวหวานสูงที่สุด รongลงมาเป็นการมีส่วนร่วมในด้านการประเมินผล ด้านการตัดสินใจ
และด้านการปฏิบัติการ ตามลำดับ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ประกาศคุณูปการ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาจากผู้ที่เกี่ยวข้องหลายท่านที่จะได้กล่าวถึงไว้ ณ ที่นี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มยุรี รัตนเสริมพงศ์ ที่ปรึกษาหลัก และขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ ทรัพย์รวงทอง ที่ปรึกษาร่วม และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดรณศักดิ์ ตติยะลาภะ ประธานสอบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสิตา เกิดผล ประสพศักดิ์ กรรมการสอบ ที่ได้กรุณาแนะนำให้คำปรึกษาและเอาใจใส่แก้ไขข้อบกพร่องด้วยดี ทำให้การค้นคว้าอิสระมีความสมบูรณ์ถูกต้องจึงขอขอบพระคุณอย่างสูง

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือและแก้ไขเครื่องมือสำหรับใช้ในการวิจัยตลอดจนได้แนะนำเรื่องที่เป็นประโยชน์กับงานวิจัยหลายประการ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชวรงค์ จุลสวัสดิ์ ตำแหน่ง รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี นางสาวฐิตานันท์ ปิติเสถียรศิริ ตำแหน่ง นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดลพบุรี นางณอมพรรณ คณะฤทธิ์ ตำแหน่ง หัวหน้าสำนักปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลมะนาวหวาน ขอขอบพระคุณบุคลากรในหน่วยงานองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน และประชาชนในชุมชนบ้านมะนาวหวาน ตำบลมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรีทุก ๆ ท่านที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณทุก ๆ คนในครอบครัว และเพื่อนร่วมงานทุก ๆ ท่าน ที่ให้ความกรุณาช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยและเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา ประโยชน์และคุณค่าอันพึงได้จากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณแก่บิดา มารดา บุรพจารย์ คณาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่อบรมสั่งสอนให้เกิดสติปัญญาความรู้และวิชาชีพ ตลอดจนชื่นนำคุณธรรมในการดำเนินชีวิตแก่ผู้วิจัย

ณัฐริยา จันทร์เรือง

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
คำถามการวิจัย.....	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
สมมติฐานการวิจัย.....	3
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
ประโยชน์ของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	8
ความหมายของการมีส่วนร่วม.....	8
ประเภทของการมีส่วนร่วม.....	9
หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	10
ลักษณะการมีส่วนร่วม.....	14
กระบวนการมีส่วนร่วม.....	15
ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม.....	18
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	20
ความหมายของการท่องเที่ยว.....	20
ความสำคัญของการท่องเที่ยว.....	21
องค์ประกอบของการท่องเที่ยว.....	23
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว.....	28
ความหมายของการจัดการ.....	28
กระบวนการจัดการ (Management Process).....	30
ความหมายการจัดการการท่องเที่ยว.....	34
รูปแบบของการจัดการการท่องเที่ยว.....	35
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	38
การกำเนิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	38
ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	40
ความสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	41
หลักการของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	42
การเตรียมความพร้อมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว.....	44

	หน้า
บทที่ 2 (ต่อ)	
องค์ประกอบของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	45
การตลาดเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	48
ประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	51
ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	52
เกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย.....	54
ขอบเขตของเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	55
เกณฑ์การตรวจประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนและ เป้าประสงค์.....	55
คำอธิบายแบบตรวจประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	56
บริบทของพื้นที่ชุมชนบ้านมะนาวหวาน.....	58
ประวัติชุมชนบ้านมะนาวหวาน.....	58
ที่ตั้งของหมู่บ้านหรือชุมชนหรือตำบล.....	58
ครัวเรือนและประชากร.....	59
ข้อมูลเศรษฐกิจ.....	60
การคมนาคมขนส่ง.....	60
ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	60
ทรัพยากรการท่องเที่ยว.....	61
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	63
งานวิจัยในประเทศ.....	63
งานวิจัยต่างประเทศ.....	71
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	73
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	73
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	74
การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ.....	75
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	76
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	76
สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	77
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	81
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	81
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	81
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	82

	หน้า
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	96
สรุปผลการวิจัย.....	96
อภิปรายผล.....	97
ข้อเสนอแนะ.....	103
ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	103
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	104
 บรรณานุกรม.....	 105
 ภาคผนวก.....	 113
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา.....	114
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพ เครื่องมือวิจัย.....	116
ภาคผนวก ค ตารางสรุปค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC)...	120
ภาคผนวก ง ค่าความเชื่อมั่น (relibility) ของแบบสอบถาม.....	130
ภาคผนวก จ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	133
 ประวัติผู้ทำการค้นคว้าอิสระ.....	 141

สารบัญตาราง

		หน้า
ตาราง 1	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	5
ตาราง 2	การเปรียบเทียบขั้นบันไดของการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	14
ตาราง 3	เกณฑ์มาตรฐานการท่องเทียวโดยชุมชนของประเทศไทย.....	56
ตาราง 4	จำนวนประชากรและครัวเรือนในตำบลมะนาวหวาน.....	59
ตาราง 5	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	74
ตาราง 6	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล...	82
ตาราง 7	ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การจัดการท่องเทียวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนาคคม จังหวัดลพบุรี ในภาพรวม.....	83
ตาราง 8	ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การจัดการท่องเทียวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนาคคม จังหวัดลพบุรี ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ.....	84
ตาราง 9	ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การจัดการท่องเทียวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนาคคม จังหวัดลพบุรี ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ.....	85
ตาราง 10	ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การจัดการท่องเทียวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนาคคม จังหวัดลพบุรี ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์.....	86
ตาราง 11	ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การจัดการท่องเทียวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนาคคม จังหวัดลพบุรี ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล.....	86
ตาราง 12	ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับการ จัดการท่องเทียวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนาคคม จังหวัดลพบุรี ในภาพรวม.....	88
ตาราง 13	ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับการ จัดการท่องเทียวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนาคคม จังหวัดลพบุรี ด้านการบริหารจัดการท่องเทียวโดยชุมชน.....	88
ตาราง 14	ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับการ จัดการท่องเทียวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนาคคม จังหวัดลพบุรี ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่าง เป็นระบบและยั่งยืน.....	89

		หน้า
ตาราง 15	ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	91
ตาราง 16	ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ด้านส่งเสริมการประชาสัมพันธ์.....	92
ตาราง 17	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี.....	93

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	4
ภาพ 2 แสดงชั้นบันไดการมีส่วนร่วมของประชาชนของ Arnstein.....	11
ภาพ 3 ระบบการท่องเที่ยวพื้นฐาน (A Basic Tourism System).....	24
ภาพ 4 องค์ประกอบทางการท่องเที่ยว.....	26
ภาพ 5 กิจกรรมหลักในการจัดการ.....	33
ภาพ 6 ระบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	39
ภาพ 7 แผนที่ตำบลมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี.....	59
ภาพ 8 ชนม์บ้านบึง สินค้า OTOP บ้านมะนาวหวาน.....	61
ภาพ 9 แหล่งท่องเที่ยวทะเลน้ำจืดมะนาวหวาน.....	62
ภาพ 10 สะพานผูกกลางเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์.....	62
ภาพ 11 วัดกัณหาพิทักษ์.....	63
ภาพ 12 ที่งทานตะวันชุมชนบ้านมะนาวหวาน.....	63

บทที่ 1 บทนำ

ภูมิหลัง

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว นับเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทอย่างมากต่อเศรษฐกิจ ถือเป็นหนึ่งในรายได้หลักของเศรษฐกิจประเทศไทย สัดส่วนด้านการท่องเที่ยวต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ในช่วงปี 2560–2562 มีสัดส่วนอยู่ถึงร้อยละ 18.79 18.70 และ 18.31 ตามลำดับ ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563, หน้า 223) แม้รายได้จากการท่องเที่ยวปี 2563 ลดลงร้อยละ 70.95 จากปี 2562 เนื่องจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2564) แต่ในแง่ศักยภาพของตลาดการท่องเที่ยวของประเทศไทย พบว่า การท่องเที่ยวของประเทศไทยประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีในระดับโลก และได้รับรางวัลด้านการท่องเที่ยวระดับนานาชาติหลายรางวัล จากความสามารถทางการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทย ความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว (TTCI) โดยสภาเศรษฐกิจโลก (WEF) อยู่ในอันดับที่ 31 จาก 140 ประเทศ ดีขึ้น 3 อันดับในการแข่งขันทางการท่องเที่ยวของไทยในด้านต่าง ๆ (TCC) ปี 2562 จากปี 2560 คงที่ในอันดับที่ 3 ของอาเซียน รองจากสิงคโปร์ และมาเลเซีย (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563, หน้า 225)

ถึงแม้การท่องเที่ยวบรรลุเป้าหมายของการสร้างรายได้ แต่ในบางพื้นที่ยังไม่บรรลุเป้าหมายการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น โดยส่วนใหญ่ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเป็นผู้ประกอบการท่องเที่ยวภาคเอกชน ที่ไม่ใช่คนในชุมชนที่นักท่องเที่ยวเข้าไปใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และ วัฒนธรรมของชุมชน โดยชุมชนไม่ได้รับประโยชน์ทางตรงกันข้ามชุมชนได้รับผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว เช่น ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรการท่องเที่ยว ทั้งขยะ เป็นต้น ปัจจุบันกระแสการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้เริ่มเข้ามาทดแทนลักษณะการท่องเที่ยวแบบเดิม ๆ ซึ่ง เป็นกระแสหลัก (Mass Tourism) มากยิ่งขึ้น และเกิดกระแสนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม (Niche market) ที่เริ่มให้ความสนใจต่อความเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของแต่ละชุมชน ลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น สมาชิกในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวบนฐานคิดที่ว่า ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรอย่างแท้จริง โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นของแต่ละชุมชนมาเป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมกับบริบท สอดคล้องกับวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นในด้านของทรัพยากรท่องเที่ยว วิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและภูมิปัญญาที่สืบทอดต่อ ๆ กันมา การจัดการการท่องเที่ยวที่ เหมาะสมกับบริบทของชุมชนนั้นจะก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและ วัฒนธรรม อย่างครอบคลุมครบทุกมิติ (สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, 2562)

ตำบลมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี สมัยก่อนเป็นชุมชนที่อาศัยบริเวณลุ่มแม่น้ำป่าสักโดยชาวบ้านมะนาวหวานส่วนใหญ่มีชาติพันธุ์มาจากกลุ่มไทยเบ็ง เป็นกลุ่มที่ใช้ภาษาไทยภาคกลางเพี้ยน เหน่อ น้ำเสียงห้วนสั้น ภาษาที่นิยมพูดจะลงท้ายประโยคด้วยคำว่า เบ็ง ภายหลังจากมีการก่อสร้างโครงการสร้างเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ ทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบอันเป็นเหตุให้ต้องมีการโยกย้าย ส่งผลให้ชาวบ้านถูกเวนคืนที่ดิน และโยกย้ายขึ้นมาตามทีรัฐจัดสรร ปัจจุบันมีพื้นที่

ประมาณ 84 ตารางกิโลเมตร แต่ถูกแบ่งแยกออกเป็นสองฝั่งโดยมีอ่างเก็บน้ำของโครงการเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์อยู่ตรงกลาง พื้นที่ด้านตะวันออก มี 7 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ 1, 2, 3, 5, 6, 7 และ 8 ด้านตะวันตก 1 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 4 (องค์การบริหารส่วนตำบลมะนาวหวาน, 2564, หน้า 1) โดยในชุมชนได้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติพืชพันธุ์ลาน (ต้นลาน) ซึ่งในอดีตมีมากกว่า 10,000 ไร่ (ภูธร ภูมะธ, 2542) นอกจากนี้ ต้นลานยังถูกนำมาใช้ในเชิงการสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนมะนาวหวาน โดยใช้ คำว่า “ลาน” ขึ้นต้นหรือลงท้ายนามสกุลของครอบครัวตนเอง เพื่อเป็นที่ระลึกถึงประโยชน์และความผูกพันกันมาเมื่อครั้งอดีต มากกว่า 30 ตระกูลลาน (ขจรศักดิ์ บุญด้วยลาน, 2560, หน้า 89) และมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เป็นแลนด์มาร์ค ได้แก่ ทะเลน้ำจืดบ้านมะนาวหวาน ซึ่งตั้งอยู่พื้นที่ทิศตะวันออกของตำบลบริเวณหน้าที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลมะนาวหวาน ในช่วงเดือนมีนาคม - กันยายนของทุกปี ระดับน้ำอ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ลดลง จนสามารถมองเห็นโขดหินและเนินดินเป็นแนวยาวคล้ายริมชายหาดของทะเล ประกอบกับระดับน้ำตื้นเขินลึกไม่เกิน 1 เมตร และมีกระแสน้ำที่พัดเข้าหาฝั่งตลอดเวลาทำให้เกิดเป็นเกลียวคลื่น ทำให้ได้รับการขนานนามว่า “ทะเลน้ำจืดบ้านมะนาวหวาน” จากความสวยงามที่มีลักษณะเป็นธรรมชาติของชุมชนบ้านมะนาวหวาน ทำให้ชาวบ้านในชุมชนได้รวมกลุ่มกันพลิกวิกฤติเป็นโอกาสปรับภูมิทัศน์พื้นที่ริมเขื่อนจนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวสถานที่พักผ่อนในช่วงฤดูร้อน โดยทางสำนักงานชลประทานเปิดโอกาสให้ชาวบ้านในชุมชนช่วยกันดูแลบริหารจัดการและรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวกันเอง โดยมีการบริหารจัดการผ่านกลุ่มตัวแทนที่มีการก่อตั้งขึ้นชื่อว่า “ชมรมทะเลน้ำจืดมะนาวหวาน” มีที่ปรึกษาและสมาชิกชมรม จำนวน 37 คน มีวัตถุประสงค์เพื่อการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวและการประมงในชุมชน ทั้งจัดระเบียบและวางระบบของพื้นที่ การดูแลเรื่องสุขอนามัย และการจัดการรักษาความปลอดภัย เพื่อบริการและรองรับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในชุมชน ส่งผลให้นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ให้ความสนใจแวะเข้ามาเที่ยวที่บ้านมะนาวหวานด้วย และได้รับความสนใจจากชาวบ้านบางส่วนที่อยู่บริเวณใกล้เคียง แวะมาท่องเที่ยว โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวมีทั้งการกางเต็นท์แคมป์ปิ้ง การลงเล่นน้ำ การล่องเรือ/แพ และการเล่นพารามอเตอร์ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวานยังไม่ประสบความสำเร็จเป็นรูปธรรมเท่าที่ควร กล่าวคือ การท่องเที่ยวบ้านมะนาวหวานยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวในวงกว้าง ขาดการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ทำให้ปัจจุบันจำนวนนักท่องเที่ยวลดลง และมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนบ้านมะนาวหวานไม่สม่ำเสมอ ประกอบกับชุมชนยังขาดประสบการณ์ในการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน อาจส่งผลกระทบต่อด้านลบในระยะยาวทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมต่อชุมชนบ้านมะนาวหวาน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมองว่าชุมชนบ้านมะนาวหวานมีวัฒนธรรม วิถีชีวิต และทรัพยากรทางธรรมชาติที่สวยงามจากทัศนียภาพของเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ การที่จะทำให้การท่องเที่ยวบ้านมะนาวหวานประสบความสำเร็จเป็นที่รู้จักมากขึ้น และชุมชนมีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว ควรจะมีการพัฒนาจากรากฐานการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว นับเป็นการเสริมพลังอำนาจให้สามารถระดมขีดความสามารถในด้านการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ การควบคุมดูแลกิจกรรมต่าง ๆ และการพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้ทันต่อพลวัตการท่องเที่ยวได้ เป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยเล็งเห็นถึง

ความสำคัญดังกล่าว จึงได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะทำให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน ซึ่งผลการวิจัยที่ได้รับจะมีความจำเป็นต่อการนำไปกำหนดแนวทางในการพัฒนาส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้มีความยั่งยืน เพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้บรรลุถึงเป้าหมายความยั่งยืน อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เกิดคุณค่าประโยชน์แก่วิถีชีวิต ชุมชน และสังคม ประเทศชาติอย่างยั่งยืนสืบต่อไป

คำถามการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี เป็นอย่างไร
2. การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี เป็นอย่างไร
3. การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี มีความสัมพันธ์กันอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
2. เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

สมมติฐานการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดการมีส่วนร่วมของ โคเฮน, และ อัฟฮอฟ (Cohen, & Uphoff, 1981) และแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของ พจนา สนวนศรี (2546) และเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทยของ กองพัฒนาบริการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2561) และทำการสังเคราะห์จึงได้กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่แสดงต่อไปนี้

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ผู้วิจัยได้ทำศึกษาค้นคว้า เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตำรา วารสาร และงานวิจัย ให้ครอบคลุมเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร (Population)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลมะนาวหวาน บริเวณแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ได้แก่ หมู่ที่ 1, 2, 3, 5, 6, 7 และ 8 ยกเว้น หมู่ 4 จำนวน 1,798 คน (สำนักทะเบียนอำเภอพัฒนานิคม, 2563)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลมะนาวหวาน บริเวณแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ได้แก่ หมู่ที่ 1, 2, 3, 5, 6, 7 และ 8 ยกเว้น หมู่ที่ 4 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา โดยใช้สูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร่ ยามาเน (Yamane, 1967) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ .05 ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 330 คน

ผู้วิจัยใช้การสุ่มที่อาศัยความน่าจะเป็น โดยใช้เทคนิคการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วน (Proportional Allocation) (อาธง สุทธาศาสตร์, 2527, หน้า 120 - 121) เพื่อกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของประชากรทั้ง 7 หมู่บ้าน ให้มีความเหมาะสมตามจำนวนของสัดส่วนประชากรในแต่ละหมู่บ้าน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเทียบบัญญัติไตรยางศ์ในการหาสัดส่วนที่เหมาะสม ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

หมู่ที่	หมู่บ้าน	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
1	มะนาวหวาน	194	36
2	มะนาวหวาน	319	59
3	มะนาวหวาน	184	33
5	แก่งน้ำเย็น	365	66
6	ท่าตัดลาน	396	73
7	น้ำซับเหนือ	76	13
8	มะนาวหวาน	264	50
รวม		1,798	330

ที่มา: (สำนักทะเบียนอำเภอพัฒนานิคม, 2563)

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาในพื้นที่ตำบลมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

4. ขอบเขตด้านเวลา

เริ่มทำการวิจัยตั้งแต่ เดือนกันยายน พ.ศ. 2564 ถึง เดือนเมษายน 2565

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทราบถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน
2. ชุมชนมีข้อมูลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์แก่คนในชุมชน
3. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนจัดทำยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านมะนาวหวานได้

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **ประชาชน** หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลมะนาวหวานบริเวณแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ได้แก่ หมู่ที่ 1, 2, 3, 5, 6, 7 และ 8 ยกเว้น หมู่ที่ 4 ตำบลมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

2. **การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community based tourism)** หมายถึง ทางเลือกในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ชุมชนบ้านมะนาวหวาน เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวบนฐานความคิดที่ว่า ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจาก

การทอ้งเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะ ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชน มาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการทอ้งเที่ยวอย่างเหมาะสม

3. การมีส่วนร่วมในการจัดการการทอ้งเที่ยว หมายถึง การที่ประชาชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดลพบุรี ได้มาร่วมดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่อง ในการบริหารจัดการการทอ้งเที่ยว มีแนวคิดหรือจุดมุ่งหมายในการจัดการการทอ้งเที่ยวให้บรรลุผลสำเร็จ โดยอาศัยรูปแบบการมีส่วนร่วม 4 รูปแบบ คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โคเฮน, และ อัฟฮอฟ (Cohen, & Uphoff, 1981)

3.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ร่วมแสดงความคิดเห็น โดยมีการกำหนดปัญหาและกำหนดทางเลือก มีการประเมินทางเลือกและการตัดสินใจเลือก เพื่อนำแนวทางที่เลือกมาสู่การปฏิบัติ แบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ การค้นหาปัญหาและการตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการ และการตัดสินใจในช่วงปฏิบัติตามแผน

3.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานในโครงการหรือกิจกรรม และการให้คำปรึกษาข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการบริหารการจัดการการทอ้งเที่ยวโดยชุมชน โดยประชาชนช่วยกันวางแผน คนในท้องถิ่นสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานได้ 3 วิธี คือการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร การมีส่วนร่วมในการบริหารและประสานงาน และการมีส่วนร่วมในการขอความช่วยเหลือ

3.3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการการทอ้งเที่ยวโดยชุมชน แบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ คือ ผลประโยชน์ด้านวัตถุเป็นความต้องการพื้นฐานของบุคคล ทำให้เพิ่มการบริโภค เพื่อเพิ่มรายได้และมีทรัพย์สินมากขึ้นผลประโยชน์ผลประโยชน์ด้านสังคม และผลประโยชน์ด้านจิตวิทยา/บุคคล

3.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบติดตามผลการดำเนินงานในโครงการหรือกิจกรรม ใน 2 รูปแบบ คือมีส่วนร่วมทางตรงและมีส่วนร่วมทางอ้อม เพื่อให้เป็นไปตามแผนงานและโครงการมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อปรับปรุงแก้ไข และพัฒนากิจกรรมให้ประสบผลสำเร็จ เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลต่อชุมชนอย่างตรงประเด็น

4. การจัดการการทอ้งเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การจัดการการทอ้งเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน โดยที่ชุมชนเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและมีบทบาทอย่าง ครอบคลุมในการจัดกิจกรรมด้านการทอ้งเที่ยว ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ในภาพรวมและมีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง ส่งผลให้การทอ้งเที่ยวในชุมชนมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน ซึ่งได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการการทอ้งเที่ยวโดยชุมชน 2) ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน 3) ด้านคุณภาพการบริการการทอ้งเที่ยวโดยชุมชน และ 4) ด้านส่งเสริมการประชาสัมพันธ์

4.1 ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง ชุมชนบ้านมะนาวหวานมีกฎ กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเมืองครหรือกลไกในการทำงาน เพื่อจัดการท่องเที่ยวและสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม มีกองทุนของชุมชนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

4.2 ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน หมายถึง ชุมชนบ้านมะนาวหวานมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบสานต่อกันมา ชุมชนมีข้อกำหนดในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม และชุมชนมีการออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

4.3 ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง ชุมชนบ้านมะนาวหวานมีการจัดการความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ และบริเวณใกล้เคียง การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึง การจัดการควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่เพื่อให้บริการนักท่องเที่ยว

4.4 ด้านส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ หมายถึง ชุมชนบ้านมะนาวหวานมีความพยายามในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยว ทั้งการให้ข่าวและการประชาสัมพันธ์ เพื่อเป็นการส่งเสริมทางการตลาด การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน โดยผ่านวิธีการต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ เฟสบุ๊ก วารสาร นิตยสาร แผนที่ ภาพวาด ภาพถ่าย และการบันทึกภาพ การจัดทำสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยู โทรทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัย ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี โดยผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
3. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว
4. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
5. เกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย
6. บริบทของพื้นที่ชุมชนบ้านมะนาวหวาน
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

1. ความหมายของการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วมนั้นมีนักวิชาการทั้งชาวต่างประเทศ และชาวไทยได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

วิลเลียม เออร์วิน (William Erwin, 1976, p.5) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้ว่าเป็น กระบวนการให้บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของบุคคล แก้ไขปัญหา ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

วิลเลียม ดับบลิว รีตเตอร์ (William W. Reeder, 1978, p.39) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 1978) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นการรวมตัวกันของประชาชนในการตัดสินใจใช้ทรัพยากรและมีความรับผิดชอบในกิจกรรมของกลุ่ม

โคเฮน, และ อัฟฮอฟ (Cohen, & Uphoff, 1981) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร 2) การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

อโนทัย เพียรคงชล (2540) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในเชิงจิตวิทยาเป็นการเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ อารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่มซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าว เป็นเหตุ

เราใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่ม การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นกระบวนการที่สมาชิกของชุมชนมีการกระทำออกมาในลักษณะของการ ทำงานร่วมกัน แสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วม และการดำเนินการร่วมกัน ในการ เพิ่มอำนาจการต่อรองทางการเมืองเศรษฐกิจเพื่อปรับปรุงสถานภาพทางสังคมในชุมชน หรือเป็น กระบวนการที่ประชาชนมีส่วนร่วมมีใจร่วมกันในการระบุปัญหาที่ตนประสบอยู่และร่วมมือกัน ดำเนินกิจกรรมนั้นลุล่วงไป เพื่อประโยชน์ของชุมชนและช่วยสร้างความรู้สึกรับผิดชอบและความเป็น เจ้าของให้เกิดกับประชาชนทำให้การดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางได้และมีผลให้ประชาชนสามารถ ช่วยตนเองได้ในระยะยาวโดยไม่ต้องคอยพึ่งพาความช่วยเหลือจากภาครัฐหรือภาคเอกชนต่อไป

จิราภรณ์ ศรีคำ (2547) การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลที่มีความสนใจหรือมีส่วน เกี่ยวข้องในเรื่องเดียวกันเข้ามาร่วมกัน เพื่อปฏิบัติการกิจ ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การดำเนินงาน การรับทราบผลการดำเนินงานการติดตามประเมินผล หรือร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อบรรลุ เป้าหมายตามที่ได้ตกลงกันไว้

จินตนา สุจจันท์ (2549) การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการดำเนินงานรวมพลัง ประชาชนกับองค์กรของรัฐหรือองค์กรเอกชนเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาของชุมชนโดย ให้สมาชิกเข้ามาร่วมวางแผน ปฏิบัติและประเมินงาน เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน

ทรงวุฒิ เรืองวาทศิลป์ (2550) การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุก ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกประการตามกำลังความสามารถของสมาชิกไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตามตรวจสอบ และการประเมินผลร่วมกัน นำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขพัฒนางานในกลุ่มให้มีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้น

จากความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง บทบาทของชุมชน ในการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการหาสาเหตุของปัญหา มีส่วนร่วมใน การวางแผนและการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล รวมถึงการร่วมรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ของ ชุมชนและช่วยสร้างความรู้สึกรับผิดชอบและความเป็นเจ้าของให้เกิดกับประชาชนทำให้การดำเนิน ไปสู่จุดหมายปลายทางได้

2. ประเภทของการมีส่วนร่วม

จินตนา สุจจันท์ (2549) ได้แบ่งประเภทของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมที่แท้จริง (Genuine Participation) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบโครงการ โดยเริ่มตั้งแต่ร่วมศึกษาปัญหาและ ความต้องการ ร่วมหาวิธีแก้ปัญหา ร่วมวางแผนนโยบายและแผนงาน ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ และร่วมปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ และร่วมตรวจสอบประเมินผลโครงการ

2. การมีส่วนร่วมที่ไม่แท้จริง (No Genuine Participation) เป็นการมีส่วนร่วมเพียง บางส่วนโดยเฉพาะการเข้าร่วมในการปฏิบัติตามโครงการที่ได้มีการกำหนดไว้แล้ว เช่น การเข้าเป็น สมาชิก หรือการร่วมเสียสละแรงงาน

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527) ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วม มีดังต่อไปนี้

1. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct Participation) โดยการผ่านองค์กรที่จัดตั้งโดยประชาชน (Inclusive Organization) การรวมกลุ่มเยาวชนต่าง ๆ

2. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม (Indirect Participation) โดยการผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน (Representative Organization) กรรมการของกลุ่มหรือชุมชน

3. การมีประชาชนมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้ (Open Participation) โดยการผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนของประชาชน (Non-Representative Organization) เช่น สถาบันหรือหน่วยงานที่เชิญชวน หรือเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อไรก็ได้ทุกเวลา

เมตต์ เมตต์การุญจิต (2553) ได้กล่าวถึงประเภทของการมีส่วนร่วมโดยสามารถ จำแนกการมีส่วนร่วมออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมโดยตรง คือ การมีส่วนร่วมในการบริหารเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเป็นสำคัญ ดังนั้น ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบกิจกรรมโดยตรง เช่น ผู้บริหาร หัวหน้าโครงการมักจะเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในรูปของกรรมการที่ปรึกษาที่ให้ข้อคิด ข้อเสนอแนะ เพราะกิจกรรมบางอย่างอาจมีอุปสรรค ไม่สามารถแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี จึงจำเป็นต้องให้บุคคลอื่นเข้ามาร่วมในการตัดสินใจ เพื่อให้ผลการตัดสินใจเป็นที่ยอมรับแก่คนทั่วไปหรือเกิดผลงานที่มีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมโดยตรง จึงมีสาระสำคัญอยู่ที่ว่าเป็นการร่วมอย่างเป็นทางการ ซึ่งมักทำเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น คำสั่งแต่งตั้ง หนังสือเชิญประชุม บันทึกการประชุม เป็นต้น

2. การมีส่วนร่วมโดยอ้อม การมีส่วนร่วมโดยอ้อมเป็นเรื่องของการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้บรรลุเป้าหมายอย่างไม่เป็นทางการ โดยไม่ได้ร่วมในการตัดสินใจในกระบวนการบริหาร แต่เป็นเรื่องของการให้การสนับสนุน ส่งเสริมให้บรรลุเป้าหมายเท่านั้น เช่น การบริจาคเงิน ทรัพย์สิน วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน เข้าช่วยสมทบ ไม่ได้เข้าร่วมประชุมแต่ยินดีร่วมมือ เป็นต้น

จากข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ประเภทของการมีส่วนร่วม สามารถแบ่งจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ การมีส่วนร่วมโดยตรง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบโครงการ เริ่มตั้งแต่ร่วมศึกษาปัญหาและความต้องการ ร่วมหาวิธีแก้ปัญหา ร่วมวางนโยบายและแผนงาน ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่และร่วมปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ และร่วมประเมินผลโครงการ ก็เป็นการมีส่วนร่วมโดยทางอ้อม เป็นการมีส่วนร่วมเพียงบางส่วน โดยเฉพาะเข้าร่วมในการปฏิบัติตามโครงการที่ได้มีการกำหนดไว้แล้ว เช่น การเข้าเป็นสมาชิก หรือการร่วมเสียสละแรงงาน

3. หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน

อาร์นสไตน์ (Shery R. Arnstein, 1969, pp.216 - 214) นิยามถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นพลังของประชาชน โดยอาร์นสไตน์ได้นำเสนอชั้นบันไดการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง โดยได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 8 ชั้น ดังนี้

1. ชั้นการควบคุมโดยผู้อื่น (Manipulation) เป็นชั้นที่ไม่เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนไม่สามารถเปลี่ยนสิ่งที่ได้กำหนดไว้ ไม่มีการเกิดกระบวนการตัดสินใจของชุมชน และไม่มี การกระจายอำนาจจากหน่วยงานสู่ประชาชน

2. ชั้นการรักษา (Therapy) เป็นชั้นที่เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนน้อยมาก หน่วยงานรับฟังความคิดเห็นต่าง ๆ จากประชาชนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

3. ขั้นการแจ้งให้ข้อมูล (Informing) หน่วยงานอาจเชิญตัวแทนประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาร่วมให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ แต่หน่วยงานไม่ได้ให้ความสำคัญกับความรู้สึกหรือความคิดเห็นจากประชาชนอย่างแท้จริง โดยเป็นการสื่อสารทางเดียวเพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อการตัดสินใจของหน่วยงานเท่านั้น

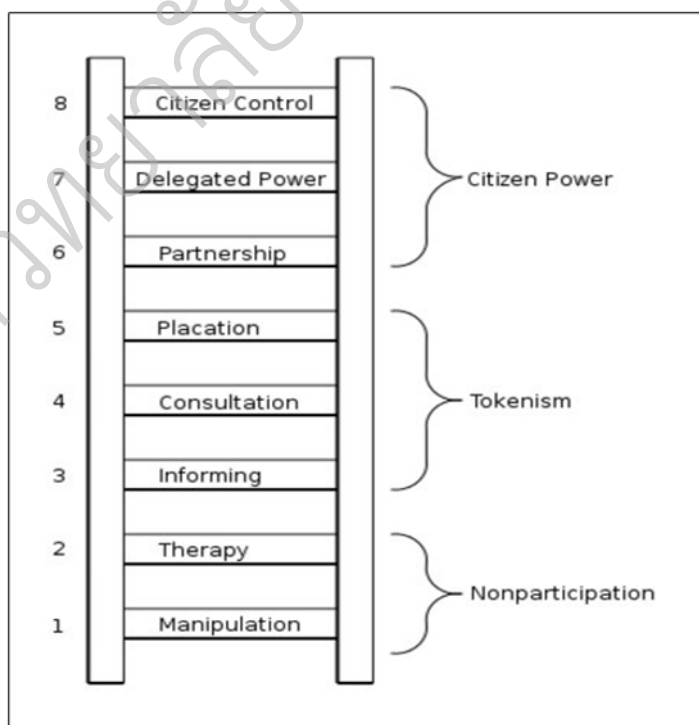
4. ขั้นการปรึกษาหารือ (Consultation) เป็นขั้นของการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนโดยประชาชนมักทำหน้าที่ให้ข้อมูลและนำเสนอข้อคิดเห็นต่าง ๆ ตามความต้องการของหน่วยงานอย่างไรก็ตามอำนาจในการตัดสินใจยังอยู่ในมือของหน่วยงานของรัฐ

5. ขั้นการแต่งตั้ง (Placation) ประชาชนเริ่มมีโอกาสในการจุดประเด็นเกี่ยวกับเรื่องราวที่ตนเห็นว่าสำคัญ รับฟังความคิดเห็นจากประชาชนมากขึ้น ตลอดจนก้าวเข้ามามีบทบาทในการให้ข้อคิดเห็นและนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ จากมุมมองและจุดยืนของตน อย่างไรก็ตามอำนาจในการตัดสินใจขั้นตอนสุดท้ายยังเป็นของผู้มีอำนาจ

6. ขั้นการเป็นหุ้นส่วน (Partnership) เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเริ่มทำงานใกล้ชิดกับหน่วยงานและเริ่มมีอำนาจในการเสนอข้อคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูล หรือข้อโต้แย้งต่าง ๆ และนำไปสู่การตัดสินใจ

7. ขั้นการตั้งตัวแทน (Delegated Power) ในขั้นนี้ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างเต็มที่ ผ่านการมอบอำนาจการตัดสินใจจากหน่วยงานในเรื่องนั้น ๆ

8. ขั้นอำนาจพลเมือง (Citizen Control) อำนาจการตัดสินใจทั้งหมดอยู่ในมือของประชาชนโดยหน่วยงานต่าง ๆ มักทำหน้าที่ด้านการสนับสนุนข้อมูลข่าวสารประกอบการตัดสินใจของประชาชน

ภาพ 2 แสดงขั้นบันไดการมีส่วนร่วมของประชาชนของ Arnstein
ที่มา: (Arnstein, 1969)

ระดับบันไดที่สูงขึ้นสะท้อนอำนาจของประชาชนที่มากขึ้น สำหรับอาร์นสไตน์นั้น ขั้นบันไดที่ 1 และ 2 ถือว่ายังไม่เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนเลย หรือที่เรียกว่า Nonparticipation ส่วนขั้นที่ 3 ถึงขั้นที่ 5 เรียกว่า Tokenism หมายถึงประชาชนมีโอกาสนในการให้ข้อมูลความคิดเห็นแต่ยังไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ ขั้นที่ 6, 7 และ 8 ถือว่าประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจหรือเรียกว่า Citizen Power จากตัวแบบนี้สะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในระดับเป็นภาคีหุ้นส่วน (partnership) จึงจะเป็นจุดเริ่มของบทบาทและอำนาจของประชาชนอย่างแท้จริง

สำหรับทางนักวิชาการไทยมองว่าระดับขั้นบันไดของการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถได้จำแนกหลายวิธีที่ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่แต่ละนักวิชาการจะยึดหลักในการแบ่งระดับของการมีส่วนร่วม ในขณะที่ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, และ ถวิลวดี บุรีกุล (2548, หน้า 29 – 30) แบ่งระดับขั้นของการมีส่วนร่วมของประชาชนมาจากระดับต่ำไปถึงระดับสูง หมายถึง ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำ จำนวนของประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมจะมากในทางกลับกันถ้ามีส่วนร่วมสูง จำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมก็จะน้อย โดยบวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล ได้แบ่งขั้นบันไดของการมีส่วนร่วมออกเป็น 6 ขั้น ดังนี้

1. การให้ข้อมูล เป็นระดับที่ต่ำที่สุดและวิธีที่ง่ายที่สุด เพราะเป็นลักษณะของการสื่อสารเพียงทางเดียว โดยไม่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นใด ๆ วิธีการให้ข้อมูล เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าว การแสดงนิทรรศการ เป็นต้น

2. การเปิดรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าขั้นแรก โดยให้ประชาชนมาแสดงความคิดเห็น เช่น การสำรวจความคิดเห็นประชาชนเกี่ยวกับการทำโครงการหนึ่ง ๆ เป็นต้น

3. การปรึกษาหารือ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเจรจาอย่างเป็นทางการมากขึ้นระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละฝ่าย เพื่อประเมินความก้าวหน้าหรือตั้งประเด็นข้อสงสัยต่าง ๆ

4. การวางแผนร่วมกัน เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในวงกว้างมากขึ้นมีความรับผิดชอบในการวางแผน พิจารณา โต้เถียง ถกเถียง และตัดสินใจการจัดทำโครงการหนึ่ง ๆ ฉะนั้นวิธีการที่จำเป็นในขั้นนี้คือการใช้การเจรจาและความประนีประนอมในการแก้ไขความขัดแย้ง

5. ร่วมปฏิบัติ เป็นขั้นที่ทุกภาคส่วน ตั้งแต่ภาครัฐ ประชาชน และเอกชนร่วมกันปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

6. การควบคุมโดยประชาชน เป็นขั้นสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง เช่น การลงคะแนนเสียงประชามติรัฐธรรมนูญหรือออกนโยบายหนึ่ง ๆ เป็นต้น

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม, และ พรหมทิพย์ เพชรมาก (2551) ได้กล่าวถึงหลักการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนไว้ใน เอกสารประกอบการสอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเมืองและชนบท โดยได้ข้อสรุปลักษณะการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 6 ลักษณะ ได้แก่

1. การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) การมีส่วนร่วมแบบนี้ ประชาชนเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย และบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้ การแจ้งข่าวสารการดำเนินโครงการจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ

2. การปรึกษาหารือ (Public Consultation) รูปแบบของการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและการตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม นอกจากนี้ ยังเป็นช่องทางการกระจายข่าวสารข้อมูลไปยังประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เกิดความเข้าใจ และเพื่อให้มีการให้ข้อเสนอแนะเพื่อประกอบทางเลือกการตัดสินใจ

3. การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมและผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ การประชุมรับฟังความคิดเห็นมีหลายวิธีการ เช่น การประชุมระดับชุมชน (Community Meeting) การประชุมรับฟังความคิดเห็นเชิงวิชาการ (Technical Meeting)

4. การประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เป็นการประชุมที่มีขั้นตอนการดำเนินงานที่เป็นระบบ และมีความชัดเจนมากขึ้น เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผยไม่มีการปิดบังของผู้ที่มีส่วนได้และเสียของโครงการ การประชาคมและคณะกรรมการจัดประชุมจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับ มีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจน และมีการแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบอย่างชัดเจน

5. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจต่อประเด็นปัญหานั้น ๆ ซึ่งอาจจะดำเนินการโดยการเลือกตัวแทนเข้าไปเป็นกรรมการที่มีอำนาจการตัดสินใจ

6. การใช้กลไกทางกฎหมาย รูปแบบนี้ไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรงในเชิงการป้องกันและแก้ไข แต่เป็นลักษณะของการเรียกร้องและการป้องกันสิทธิของตนเองอันเนื่องมาจากการไม่ได้รับความเป็นธรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่ตนเองควรจะได้รับ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้ให้หลักเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้หลายประการ และประชาชนสามารถใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญทั้งในรูปแบบของปัจเจกหรือในรูปแบบกลุ่ม องค์กร ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

จะเห็นว่าขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจากนักวิชาการทั้งสามท่านนั้นมีความคล้ายคลึงกันแต่ขึ้นอยู่กับการแบ่งชั้นของนักวิชาการแต่ละท่านที่จะใช้เกณฑ์ใดในการแบ่งลำดับชั้น จากนักวิชาการ ข้างต้นสามารถที่จะนำมาเปรียบเทียบได้ดังนี้

ตาราง 2 การเปรียบเทียบขั้นบันไดของการมีส่วนร่วมของประชาชน

ขั้นบันไดของการมีส่วนร่วมของประชาชน	นักวิชาการ		
	Arnstein (1969)	บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, และ ถวิลวดี บุรีกุล (2548)	ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม, และ พรรณทิพย์ เพชรมาก (2551)
1. ขั้นการควบคุมโดย ผู้อื่น	1. การให้ข้อมูล	1. การรับรู้ข่าวสาร	
2. ขั้นการรักษา	2. การเปิดรับฟังความคิดเห็น	2. การปรึกษาหารือ	
3. ขั้นการแจ้งให้ข้อมูล	3. การปรึกษาหารือ	3. การประชุมรับฟังความ ความคิดเห็น	
4. ขั้นการปรึกษาหารือ	4. การวางแผนร่วมกัน	4. การประชาพิจารณ์	
5. ขั้นการแต่งตั้ง	5. ร่วมปฏิบัติ	5. การมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจ	
6. ขั้นการเป็นหุ้นส่วน	6. การควบคุมโดยประชาชน	6. การใช้กลไกทางกฎหมาย	
7. ขั้นการตั้งตัวแทน			
8. ขั้นอำนาจพลเมือง			

ที่มา: พัฒนาจากการทบทวนวรรณกรรม

4. ลักษณะการมีส่วนร่วม

ลักษณะการมีส่วนร่วมนั้น จะพิจารณาได้หลากหลาย ขึ้นอยู่กับว่าจะสนใจศึกษาในประเด็นบ้าง ประเด็นที่น่าสนใจในงานวิจัยครั้งนี้ คือ การเน้นลักษณะการมีส่วนร่วมในประเด็นที่เกิดจากกิจกรรม เช่น การเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในประโยชน์สาธารณะ การเข้าร่วมในการตัดสินใจ การวางแผน และร่วมตรวจสอบในลักษณะองค์กรชุมชน ฯลฯ และการเน้นการศึกษาในลักษณะของการบริหารที่เกิดจากการดำเนินงานในทางนโยบายและในทางปฏิบัติการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐร่วมกับชุมชน

ฮันติงตัน, และ เนลสัน (Huntington, & Nelson, 1975) เห็นว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนจะพิจารณาจากกิจกรรม และการบริหาร ซึ่งจะต้องมีการศึกษาควบคู่กันไป ในระดับกิจกรรมนั้นจะเป็นพื้นฐานเบื้องต้นของการทำให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด ส่วนในด้านการบริหารนั้น จะเป็นลักษณะของผู้มีอำนาจหน้าที่ที่จะเปิดทางให้ประชาชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น หรือแสดงออกถึงเข้าร่วมในกิจกรรม โดย Huntington & Nelson ได้มีหลักในการพิจารณาถึงลักษณะการมีส่วนร่วมดังมีรายละเอียด ดังนี้

1. กิจกรรม ลักษณะของการมีส่วนร่วมประเภทนี้ให้ดูจากกิจกรรมที่เข้าร่วม เช่น ด้านการเมือง อาจพิจารณาจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้ง การลงประชามติ การประท้วง กรณีที่รัฐมีโครงการที่มีผลกระทบต่อประชาชน เป็นต้น ว่าสามารถกระทำได้เพียงใด

2. ระดับการบริหาร โครงสร้างขององค์กรหนึ่งจะต้องมีสายการบังคับบัญชา ดังนั้น การมีส่วนร่วมจะพิจารณาได้จาก

2.1 ในแนวราบ ทุกแผนกทุกฝ่ายจะมีความเสมอกันในตำแหน่ง ดังนั้น การมีส่วนร่วมในแนวราบจึงเป็นไปอย่างหลวม ๆ ไม่จริงจัง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีสถานะหรือตำแหน่งเท่ากัน

2.2 ในแนวตั้ง เป็นการมีส่วนร่วมตามสายการบังคับบัญชา เช่น มีหัวหน้าลูกน้อง มีฝ่าย แผนกต่าง ๆ ลดหลั่นกันไป เป็นต้น การทำงานจึงมีการตรวจสอบตามลำดับชั้น การแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเองหรือผู้อื่นจะได้รับการตรวจสอบจากผู้บังคับบัญชา

2.3 การมีส่วนร่วมทั้งแนวราบและแนวตั้งนั้น ในบางครั้งจะต้องทำงานร่วมกัน ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานในแผนกอื่น จึงต้องแสดงบทบาทตามสถานภาพของแนวราบและแนวตั้ง

นอกจากนี้ อีระวัชร จันทระประเสริฐ (2541) กล่าวไว้คือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะตัวบุคคล ให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ

2. การมีส่วนร่วมในลักษณะของกลุ่มขบวนการ ที่มุ่งสร้างพื้นฐานอำนาจจากการสร้างกลุ่มและ โครงสร้างภายในหน่วยงาน

3. การมีส่วนร่วมในลักษณะโครงการ ให้ความสำคัญที่การจัดโครงการอันก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่เน้นกลุ่มเป้าหมาย การถ่ายทอดระบบเทคนิค ความรู้ การกระจายอำนาจสู่ประชาชน

4. การมีส่วนร่วมในลักษณะสถาบัน ให้ความสำคัญในแง่ของการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสถาบัน มีการถ่ายทอดหรือขยายโครงสร้างอำนาจของกลุ่ม ผลประโยชน์และชนชั้นทางสังคม

5. การมีส่วนร่วมในลักษณะนโยบายเน้นเรื่องหลักการยอมรับการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้เสียเปรียบในสังคม และนำมากำหนดนโยบายและแผนงานระดับชาติ

จากข้างต้นโดยสรุป ลักษณะการมีส่วนร่วม คือ การมีส่วนร่วมในระดับกิจกรรม ได้แก่ การรับรู้ข่าวสาร การปรึกษาหารือ การประชุมรับฟังความคิดเห็น การประชาสัมพันธ์ การลงประชามติ และการมีส่วนร่วมในระดับการบริหาร ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การใช้กลไกทางกฎหมาย ในประเด็นการมีส่วนร่วมในระดับการบริหารนี้ ยังจะต้องพิจารณาจากในแนวราบ ทุกแผนกทุกฝ่ายจะมีความเสมอกันในตำแหน่ง และ ในแนวตั้งเป็นการมีส่วนร่วมตามสายการบังคับบัญชา

5. กระบวนการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมจะแบ่งเป็นหลายขั้นตอนแตกต่างกัน ตามที่นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ เช่น โคเฮน, และอัฟฮอฟ (Cohen, & Uphoff, 1981, p.104) เสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นการแสดงออกด้านความคิดเกี่ยวกับการจัดระบบ หรือกำหนดระบบของโครงการ เป็นการประเมินปัญหาหรือทางเลือก ที่จะสามารถเป็นไปได้ที่จะนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาโดยการประเมินสภาพที่เป็นอยู่และสาเหตุของปัญหา ซึ่งในขั้นตอนนี้ยังแบ่งย่อยออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1.1 การมีส่วนร่วมในขั้นต้น (Initial Decision) เป็นการค้นหาความต้องการที่แท้จริง ซึ่งเป็นวิธีการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมของโครงการ

1.2 การมีส่วนร่วมในขั้นเตรียมการ (Ongoing Decision) เป็นการหาโอกาสหรือช่องทางในการแก้ปัญหา รวมทั้งลำดับความสำคัญของโครงการที่จะต้องดำเนินการ

1.3 การมีส่วนร่วมในขั้นการตัดสินใจปฏิบัติการ (Operation Decision) เป็นการหาบุคลากรเข้ามาปฏิบัติการ ได้แก่ อาสาสมัคร ผู้ประสานงาน หรือกลุ่มที่รวมตัวกันตามประเพณี เป็นต้น

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) เป็นการดำเนินงานตามโครงการและแผนงาน และเป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของกิจกรรมและผลงานที่ปรากฏในขั้นตอนนี้ยังแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน คือ

2.1 การมีส่วนร่วมในการสละทรัพยากร (Resource Contribution) ได้แก่ การมีส่วนร่วมสละแรงกาย การสละเงิน การให้วัสดุอุปกรณ์ และการให้คำแนะนำ ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้จะให้ความเต็มใจ

2.2 การมีส่วนร่วมในการบริหารและการประสานงาน (Administration and Coordination) จะมีส่วนร่วมโดยวิธีการจ้างบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ การฝึกอบรมผู้ที่จะเข้าปฏิบัติในโครงการ หรือการให้คำปรึกษาในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ และเป็นผู้ประสานงานในโครงการอีกด้วย

2.3 การมีส่วนร่วมในการเข้าเป็นผู้ปฏิบัติในโครงการ ซึ่งมักพบว่ามีลักษณะเป็นการบังคับให้เข้าปฏิบัติในโครงการมากที่สุด การมีส่วนร่วมโดยการบังคับให้ปฏิบัติจะต่างจากการให้ความร่วมมือ เพราะการบังคับให้ทำนั้น ผลประโยชน์ (Benefits) จะไม่ใช่เป็นสิ่งที่สำคัญแต่ถ้าเป็นการมีส่วนร่วมด้วยความเต็มใจนั้น จะมีการคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับหลังเกิดการมีส่วนร่วมด้วย

3. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ (Benefits) ยังแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน คือ

3.1 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านวัตถุ (Material Benefits) ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการเพิ่มผลผลิต รายได้ หรือทรัพย์สิน

3.2 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านสังคม (Social Benefits) ได้แก่ ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่สังคม เช่น โรงเรียน สถานที่สาธารณะ หรือส่วนกลางของชุมชน เช่น โครงสร้างพื้นฐานในชุมชนมีการพัฒนาเพิ่มขึ้น

3.3 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านบุคคล (Personal Benefits) ได้แก่ ความนับถือตนเอง (Self-esteem) พลังอำนาจทางการเมือง (Political Power) ความคุ้มค่าของผลประโยชน์ (Sense of Efficacy)

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การมีส่วนร่วมในการวัดผลและวิเคราะห์ผลของการดำเนินงาน ซึ่งเป็นการค้นหาข้อดีและข้อบกพร่องเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขการทำงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป แต่การมีส่วนร่วมในขั้นนี้ ส่วนใหญ่นั้นบทบาทการมีส่วนร่วมในการประเมินผลจะเป็นของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ โดยจะเป็นการประเมินผลของงบประมาณที่จัดสรรนั้นนำไปใช้อย่างไร บางกรณีแม้แต่เจ้าหน้าที่เองยังไม่มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ กล่าว การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนี้จะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของพลังความคิดของมวลชนที่จะทำให้โครงการพัฒนา หรือสามารถนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

ศุภราภรณ์ ธรรมชาติ (2541, หน้า 38) กล่าวว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ในอีกมุมมองหนึ่งคือการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ถ้าหากไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการอีกกลุ่มหนึ่ง และได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การริเริ่ม ตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และ การตัดสินใจปฏิบัติการ

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (Implementation) ซึ่งอาจเป็นไปในรูปของการเข้าร่วม โดยการให้การสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหารและการร่วมมือ รวมทั้งการเข้าร่วมในการร่วมแรงร่วมใจ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ทางด้านสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งเป็นการควบคุมและติดตามตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมดและเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป รูปแบบในการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับกิจกรรมของชุมชนท้องถิ่นมาก ซึ่งจะบ่งบอกถึงลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนตามรูปแบบต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน

อภิญา กังสนารักษ์ (2544, หน้า 14 - 15) ได้นำเสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนว่าชุมชนต้องมีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการ และร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ

2. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยาการที่จะใช้ในโครงการ

3. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ทำประโยชน์ให้แก่โครงการโดยร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่องหรือประเมินผลรวมทั้งโครงการในคราวเดียวกันได้

พยอม ธรรมบุตร (2549) ได้กำหนดบทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมของการพัฒนาการท้องถิ่นระดับท้องถิ่นไว้ 4 ระดับ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมระดับการตัดสินใจ (Decision Making Level) ชุมชนท้องถิ่นควรมีโอกาสเข้าร่วมตัดสินใจก่อนเริ่มการพัฒนาการท้องถิ่นในพื้นที่ของตน โดยชุมชนควรได้รับข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชน ควรจะมีการประชุมเพื่อลงความเห็นร่วมกันในการตัดสินใจว่าควรหรือไม่ควรพัฒนาการท้องถิ่น และถ้าจะพัฒนาควรพัฒนาไปในลักษณะใด เพื่อเป็นไปตามความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

2. การมีส่วนร่วมระดับการวางแผน (Planning Level) ชุมชนควรร่วมกันวางแผนพัฒนาการท้องถิ่นของชุมชน เนื่องจากชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรมีหน้าที่ดูแลรักษาทรัพยากรการร่วมวางแผนคือการร่วมรับผิดชอบในบทบาทและหน้าที่ต่าง ๆ ของการพัฒนา

3. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว (Implementation Level) ชุมชนควรเป็นเจ้าของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้านการท่องเที่ยวเช่นที่พักแรมโฮมสเตย์ ร้านอาหารท้องถิ่น ร้านขายสินค้า OTOP บริการนำเที่ยว บริการเช่ารถ เช่าเรือ ดำน้ำ และการเดินป่า

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน (Evaluation Level) ชุมชนควรร่วมประเมินผลของการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อการปรับปรุงแผนพัฒนาให้ยั่งยืนและระยะยาว

การมีส่วนร่วมของชุมชนในทั้ง 4 ระดับดังกล่าว ทำให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และสร้างความเป็นเจ้าของ (Ownership) ของธุรกิจชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้และเป็นชุมชนที่เข้มแข็งต่อไป

จากการสังเคราะห์แนวคิดการมีส่วนร่วมข้างต้น ผู้ศึกษาได้เลือกแนวคิดของ โคเฮน, และ อัฟฮอฟ (Cohen, & Uphoff, 1981) ซึ่งได้จำแนกรูปแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชนไว้ 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมใน การตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมใน การประเมินผล เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้

6. ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมสร้างการตระหนักรู้ในบทบาทหน้าที่ของพลเมืองที่จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือที่จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามัคคี และเห็นคุณค่าของท้องถิ่นตนเอง

เครตัน (Creighton, 2005, pp.7 - 10) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

1. เพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ กระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชน ช่วยให้เกิดความกระจ่างในวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบายนั้น ๆ ได้อยู่เสมอ สาธารณชนสามารถผลักดันให้เกิดการทบทวนข้อสันนิษฐานที่ปิดบังอยู่ ให้มีทางออกที่มีประสิทธิภาพที่ดีที่สุดได้

2. การลดค่าใช้จ่าย และการสูญเสียเวลา กระบวนการ หรือโครงการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเต็มรูปแบบ มักจะสิ้นเปลือง และเสียเวลา แต่ในทางปฏิบัติแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชนมาตั้งแต่ต้นสามารถที่จะลดความล่าช้า และลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของประชาชนได้

3. การสร้างฉันทามติ การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะสร้างข้อตกลงที่มั่นคงและยืนยาวและการยอมรับระหว่างกลุ่มซึ่งอาจจะมีความเห็นขัดแย้งกันคนละทาง การมีส่วนร่วมนี้ยังก่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างคู่กรณี ลดความขัดแย้งได้

4. การหลีกเลี่ยงเผชิญหน้า บางครั้งความขัดแย้งนำไปสู่การเป็นปฏิปักษ์ การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถลดการเผชิญหน้าได้

5. การเพิ่มความง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้คนมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น

6. การดำรงไว้ความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม เป็นวิธีทางที่จะไปสู่ความชอบธรรม และการดำรงอยู่ของความชอบธรรม

7. การคาดคะเนความหวังกังวลของประชาชนและค่านิยมของสาธารณชน ในขณะที่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นทำงานกับสาธารณชน ในโครงการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดความตระหนักถึงการตอบสนองของสาธารณชนที่เป็นไปได้ต่อกระบวนการ และการตัดสินใจต่าง ๆ

8. การพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน ประโยชน์อันสำคัญอย่างยิ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือการให้การศึกษาต่อสาธารณชนที่ดีขึ้น

อรทัย ก๊กผล (2552, หน้า 27 - 28) ได้อธิบายประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่ามีประโยชน์ 7 ประการ ดังนี้

1. เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข่าวสาร และความคิดเห็นต่าง ๆ จะช่วยให้ได้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจที่ครบถ้วนรอบคอบมากขึ้น นอกจากนี้ ยังช่วยให้เกิดทางเลือกใหม่ ทำให้การตัดสินใจรอบคอบและได้รับการยอมรับมากขึ้น โดยเฉพาะการตัดสินใจที่กระทบกับประชาชนโดยตรง

2. ลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เมื่อการตัดสินใจนั้นได้รับการยอมรับ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น รับทราบข้อมูลคำอธิบายต่าง ๆ เห็นประโยชน์ส่วนรวมที่จะได้รับ จะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างการนำไปปฏิบัติ แน่ใจว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนมีค่าใช้จ่ายและระยะเวลา แต่เมื่อประชาชนยอมรับ การนำโครงการไปสู่การปฏิบัติจะรวดเร็วขึ้นซึ่งในประเด็นนี้นี้จะเห็นว่าโครงการของภาครัฐที่เร่งการตัดสินใจหรือปกปิด เมื่อประชาชนทราบภายหลัง และต่อต้านบางโครงการนำไปสู่การปฏิบัติไม่ได้ ล่าช้าเป็นปี ๆ บางโครงการสามารถก่อสร้างได้เสร็จและประชาชนไม่ยอมให้เข้าไปดำเนินการ กลายเป็นอนุสาวรีย์ร้าง ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเสียดายงบประมาณดังกล่าวสามารถนำไปสร้างคุณประโยชน์ได้มากมาย

3. การสร้างฉันทามติ สำหรับสถานการณ์ปัจจุบันการสร้างฉันทามติอาจเป็นเรื่องยาก สังคมเรากลายร่างเป็นพหุลักษณะและต้องยอมรับความหลากหลายแตกต่างทางความคิด กลไกที่ช่วยให้ความแตกต่างนั้นได้มีการแลกเปลี่ยน คือ กลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน ในทางหลักการ เราเชื่อว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจช่วยป้องกันความขัดแย้งได้ แต่ในสังคมไทยที่ผ่านมา ภาครัฐมักดำเนินการตัดสินใจไปก่อน เมื่อประชาชนต่อต้านจึงจัดกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งช้าไปแล้ว หากเกิดเป็นความขัดแย้งขึ้น จำเป็นต้องใช้หลักการจัดการความขัดแย้งเข้ามาแทน ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงสามารถช่วยลดความขัดแย้งทางการเมืองและเกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ

4. ร่วมมือในการนำไปปฏิบัติ การมีส่วนร่วมของประชาชนเมื่อประสบความสำเร็จ จะทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

5. ช่วยทำให้ผู้บริหารท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดความใกล้ชิด สร้างความสัมพันธ์ที่ดี สร้างความรู้สึกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นของประชาชนไม่ใช่เป็นของนักการเมืองเท่านั้น นอกจากนี้ด้วยความใกล้ชิด ผู้บริหารท้องถิ่นจะไวต่อความรู้สึกห่วงกังวลของประชาชน และเกิดความตระหนักในการตอบสนองต่อความกังวลของประชาชน

6. ช่วยพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชน เพื่อเรียนรู้กระบวนการตัดสินใจและเป็นเวทีฝึกผู้นำชุมชน

7. ช่วยทำให้ประชาชนสนใจประเด็นสาธารณะมากขึ้น การมีส่วนร่วมเป็นการเพิ่มทุนทางสังคม และช่วยเสริมสร้างให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นสอดคล้องกับการปกครองตามหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

จากข้างต้นสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมสร้างการตระหนักรู้ในบทบาทหน้าที่ของพลเมืองที่จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทำให้คุณภาพการตัดสินใจดีขึ้น ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลงจากกระบวนการตัดสินใจในอนาคต สร้างฉันทามติลดข้อโต้แย้งทางการเมือง เกิดการนำไปปฏิบัติง่ายขึ้น เกิดความน่าเชื่อถือและชอบธรรม และเกิดการพัฒนากฎประชาสังคม

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมยังคงเน้นถึงกระบวนการมีส่วนร่วมที่จะกระตุ้นให้ประชาชนเข้าสู่อำนาจการมีส่วนร่วมจนตระหนักรู้ถึงประโยชน์การมีส่วนร่วม ผู้วิจัยเห็นว่ากระบวนการมีส่วนร่วมจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่จะนำไปสู่แนวคิดของการมีส่วนร่วม ดังนั้น ตัวแปรการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้วิจัยจึงเลือกใช้กระบวนการมีส่วนร่วมตามรูปแบบของ โคเฮน, และ อัฟฮอฟ (Cohen, & Uphoff, 1981) ในการศึกษาครั้งนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

1. ความหมายของการท่องเที่ยว

องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization, 1963) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยว ดังนี้ การเดินทางของบุคคลจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว (ไม่มากกว่า 1 ปี ติดต่อกัน) เดินทางด้วยความสมัครใจเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ติดต่อธุรกิจและวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ได้ แต่ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้

สหพันธ์องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ: International Union of Official Travel Organization หรือ IUOTO (Goeldner, & Ritchie, 2006) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยว ว่าจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีเงื่อนไขตามหลักสากลดังต่อไปนี้ คือ ต้องเป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว โดยการเดินทางนั้นต้องเดินทางด้วยความสมัครใจ และต้องเป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่มีไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ในการเดินทางนั้น

ไพฑูรย์ พงศบุตร, และ วิลาสงษ์ พงศบุตร (2542) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยว ว่า การเดินทางไปเยือนสถานที่ต่างถิ่นที่ไม่ใช่สถานที่พำนักอาศัยประจำของบุคคลนั้นและเป็นการไปเยือนชั่วคราว โดยไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพเพื่อหารายได้

จริญญา เจริญสุทใส (2544, หน้า 72) กล่าวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวของการเดินทาง บุคคลจากที่อยู่อาศัยปกติเป็นการชั่วคราวเพื่อวัตถุประสงค์ที่มีใช่การหารายได้ ก่อให้เกิดปรากฏการณ์และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เดินทางและธุรกิจ ในอุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้า และบริการที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็น

กิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจการและงานประจำ และเป็นการเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง โดยไม่คำนึงถึงระยะทาง ใกล้ – ไกลและจะมีการพักค้างคืนหรือไม่

ปรีชา แดงโรจน์ (2544, หน้า 29) ได้ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งกระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจการงานประจำ โดยปกติการท่องเที่ยวจะหมายถึงการเดินทางจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง โดยไม่คำนึงว่าระยะทางนั้นจะใกล้หรือไกล และการเดินทางนั้นจะมีการค้างแรม

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2543) ให้ความหมายของการท่องเที่ยว (Tourism) ว่าเป็นคำที่มีความหมายกว้างขวางครอบคลุมการเดินทางเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ การเล่นกีฬา การติดต่อธุรกิจตลอดจนการเยี่ยมเยือนญาติพี่น้อง

จากนั้น สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2546) อธิบายเพิ่มว่า การท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันทั้งเป็นการเดินทางเพื่อพักผ่อนประกอบกิจกรรมตามความสนใจ หรือเพื่อประกอบธุรกิจที่เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานแต่ไม่ได้เป็นการเดินทางเพื่อไปทำงานหรือประกอบอาชีพเป็นหลัก

ประภาศรี เทิกขุนทด (2551, หน้า 7) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมนันทนาการรูปแบบหนึ่งที่เกิดระหว่างเวลาว่าง ซึ่งมีการเดินทางเข้ามาเกี่ยวข้องโดยเป็นการเดินทางท่องเที่ยวจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่เพื่อแลกเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม โดยมีแรงกระตุ้นจากความต้องการในด้านกายภาพวัฒนธรรม การปฏิสัมพันธ์และด้านสถานการณ์ท่องเที่ยวทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับธุรกิจและการบริการต่าง ๆ

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2552) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยว (Tourism) เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวางเฉพาะเพียงการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หรือเพื่อความสนุกสนานบันเทิงดังที่ส่วนมากเข้าใจกัน การเดินทางเพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อศึกษาความรู้ เพื่อการกีฬาเพื่อการติดต่อธุรกิจ ตลอดจนการเยี่ยมเยือนญาติพี่น้องก็นับว่าเป็นการท่องเที่ยวทั้งสิ้น ฉะนั้นปรากฏการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในปัจจุบัน จึงเป็นภาพใหญ่ที่มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งมีผู้กล่าวว่า ธุรกิจทางการท่องเที่ยวในทุกวันนี้เป็นธุรกิจที่ใหญ่ที่สุดในโลก

อารยา อินคชสาร (2554, หน้า 12) การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของคนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในอดีตมนุษย์ก็เดินทางโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการแสวงหาที่อยู่อาศัยใหม่ เพื่อติดต่อค้าขาย เพื่อเผยแพร่ศาสนา และเพื่อเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศ ปัจจุบันการเดินทางเกิดขึ้นในหลายวัตถุประสงค์หากเป็นการเดินทางท่องเที่ยว

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางของบุคคลจากที่พักอาศัยประจำไปยังอีกที่หนึ่งเพียงชั่วคราว เพื่อความเพลิดเพลินและพักผ่อนหย่อนใจ โดยใช้เวลาพำนักอยู่ ณ สถานที่นั้น ๆ ชั่วระยะหนึ่ง ตามความมุ่งหมายที่ไม่ใช่การเดินทางเพื่อประกอบอาชีพหรือการหารายได้ หรือพำนักอยู่เป็นการถาวร

2. ความสำคัญของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมบริการที่มีบทบาทสูงอย่างยิ่งในการนำเงินตราเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย เป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้อันดับหนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าส่งออก

อื่น ๆ การท่องเที่ยวจึงมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมเป็นอย่างยิ่ง ได้มีนักวิชาการให้ความสำคัญของการท่องเที่ยวไว้ ดังนี้

สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต (2541, หน้า 2) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวมีความสำคัญที่หลากหลาย ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเป็นการใช้เวลาว่างของมนุษย์เพื่อแสวงหาความสุขและความเพลิดเพลินจากแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเยือน เป็นการช่วยผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยและความเครียด ทำให้สุขภาพร่างกายและจิตใจดีขึ้น พร้อมกลับไปเผชิญกับภารกิจต่าง ๆ ที่ต้องดำเนินในชีวิตประจำวัน
2. การท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้มีการศึกษาเรียนรู้ประสบการณ์และความแปลกใหม่ตลอดการเดินทาง เพิ่มพูนประสบการณ์ชีวิตในด้านต่าง ๆ และเข้าใจสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น อันจะทำให้เกิดจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม
3. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยว และประชาชนท้องถิ่นเกิดการเรียนรู้วัฒนธรรม นำมาซึ่งการยอมรับความแตกต่างระหว่างกัน และมิตรภาพที่ดีต่อกัน
4. การจัดการท่องเที่ยวที่ดีช่วยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติได้
5. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้หมุนเวียนในกระแสเศรษฐกิจ เกิดการจ้างงานทั้งในระดับท้องถิ่น ภูมิภาคและระดับประเทศ

นอกจากนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2543, หน้า 1 - 3) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคม ดังต่อไปนี้

1. ความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ
 - 1.1 เป็นแหล่งที่มาของรายได้ในรูปเงินตราของต่างประเทศ
 - 1.2 ช่วยลดปัญหาการขาดดุลการชำระเงินระหว่างต่างประเทศ
 - 1.3 ช่วยสร้างอาชีพและการจ้างงาน
 - 1.4 ก่อให้เกิดการกระจายรายได้
 - 1.5 ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของท้องถิ่น
 - 1.6 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระตุ้นการผลิต
2. ความสำคัญต่อสังคมของประเทศ
 - 2.1 ช่วยยกมาตรฐานการครองชีพของคนในท้องถิ่น
 - 2.2 ช่วยสร้างความเจริญทางสังคมให้แก่ท้องถิ่น
 - 2.3 ช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
 - 2.4 ก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการศึกษา
 - 2.5 ช่วยลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่น
 - 2.6 ช่วยกระตุ้นให้มีการคิดค้นนำทรัพยากรธรรมชาติส่วนเกินที่ไร้ค่ามาประดิษฐ์สินค้าที่ระลึกจำหน่าย
 - 2.7 ช่วยสร้างสันติภาพและความสามัคคี

ธนกฤต สังข์เฉย (2550, หน้า 41) ได้สรุปความสำคัญของการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ไว้ดังนี้

1. ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจ เนื่องจากในกระบวนการเดินทางท่องเที่ยวช่วยยอมนำค่าใช้จ่ายเกิดขึ้น ตั้งแต่ช่วงก่อนเดินทาง ระหว่างเดินทาง กระทั่งค่าใช้จ่ายภายหลังการเดินทาง กระบวนการดังกล่าว สนับสนุนให้เกิดการผลิตสินค้า เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ ในแง่การสร้างรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ ความสำคัญต่อดุลการค้าและบริการของประเทศ การสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) การกระจายรายได้ การจ้างงาน และการลงทุน

2. ความสำคัญต่อสังคมและวัฒนธรรม มีดังนี้

- 2.1 การท่องเที่ยวช่วยยกระดับมาตรฐานการครองชีพของคนในท้องถิ่น
- 2.2 การท่องเที่ยวช่วยสร้างความเจริญทางสังคมให้แก่ท้องถิ่น
- 2.3 การท่องเที่ยวช่วยสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างท้องถิ่นหนึ่งกับอีกท้องถิ่นหนึ่ง
- 2.4 การท่องเที่ยวช่วยฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม
- 2.5 การท่องเที่ยวกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความรักและความภูมิใจในท้องถิ่น
- 2.6 การท่องเที่ยวส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขภาพและจิตใจที่ดี

3. ความสำคัญต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่จำเป็นต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการดึงดูดนักท่องเที่ยว หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จึงได้ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องของการอนุรักษ์และดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม รวมทั้งป้องกันผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการศึกษาเพื่อกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเพื่อป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้น และในปัจจุบันทั่วโลกต่างเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงได้ร่วมกันศึกษาเพื่อวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ ภายใต้แนวคิดโลกสีเขียวของสภาพการเดินทางและการท่องเที่ยวโลกใบหลายประเทศได้มีการศึกษาเพื่อวางแผนจัดการด้านการท่องเที่ยว เพื่อต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด และให้การพัฒนาเป็นไปในทิศทางที่ยั่งยืน

จากข้างต้นสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ เป็นรายได้ในรูปแบบเงินตราของต่างประเทศ ก่อให้เกิดรายได้ กระจายรายได้สู่ท้องถิ่น ช่วยยกระดับมาตรฐานการครองชีพในท้องถิ่น มีความสำคัญต่อสังคมและวัฒนธรรมช่วยสร้างความเจริญให้กับท้องถิ่นทำให้ไม่ต้องอพยพไปหางานทำที่อื่น ก่อให้เกิดการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดความรัก ห่วงแหนงและมีความภูมิใจในท้องถิ่นของตน

3. องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

ลีเพอร์ (Leiper, 1979) ได้นำเสนอรูปแบบของการท่องเที่ยวขึ้นพื้นฐาน ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. นักท่องเที่ยว (Tourists) ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในระบบ เนื่องจากการท่องเที่ยวนั้นเป็นกิจกรรมของมนุษย์ ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวคาดหวังก่อนจะได้มาสัมผัสและความทรงจำเกี่ยวกับประสบการณ์เหล่านั้น ภายหลังจากที่เดินทางกลับไปยังประเทศของตนเอง ถือว่าเป็นช่วงเวลาที่ดีที่สุดช่วงหนึ่งของชีวิต

2. องค์ประกอบด้านภูมิศาสตร์ (Geographical Elements) โดย ลีเพอร์ (Leiper, 1990) ได้เสนอหัวข้อไว้ 3 ประการ ได้แก่

2.1 ภูมิภาคที่นำส่งนักท่องเที่ยว (The Traveler - Generating Region) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวออกจากที่ที่เคยอยู่อาศัย สาเหตุอาจมาจากความเหนื่อยล้าจากการงานการหลีกเลี่ยงความจำเจของชีวิต ฯลฯ และกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวออกเดินทางและที่อยู่อาศัยจะเป็นจุดเริ่มต้นของการค้นหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับจุดหมายปลายทางที่จะเดินทางไปเริ่มกระบวนการจองตั๋วเครื่องบิน โรงแรม ฯลฯ และออกเดินทาง

2.2 ภูมิภาคจุดหมายปลายทางของการเดินทางของนักท่องเที่ยว (The Tourist Destination Region) ซึ่งเป็นจุดที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยว พื้นที่จุดหมายปลายทางจะต้องมีการวางแผนยุทธศาสตร์ การจัดการและการลงมือปฏิบัติการด้านต่าง ๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่จะมาเยือนท้องถิ่น

2.3 ภูมิภาคของเส้นทางเชื่อมโยง (The Tourist Route Region) เพื่อเป็นการเดินทางไปจุดหมายปลายทาง ซึ่งบางครั้งอาจมีแหล่งท่องเที่ยวบนเส้นทาง Transit ที่นักท่องเที่ยวอาจจะเที่ยว

3. ระบบการท่องเที่ยวของพื้นที่จุดหมายปลายทาง (The Tourism Sector) ซึ่งรวมถึงการจัดการธุรกิจทุกประเภท เพื่อนำส่งสินค้าทางการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาถึง เช่น บริษัททัวร์ บริษัทจัดทัวร์ แหล่งท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมบริการ การโรงแรม ภัตตาคารการขนส่ง ฯลฯ องค์ประกอบทุกส่วนรวมกันประสานงานกันเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว

ภาพ 3 ระบบการท่องเที่ยวพื้นฐาน (A Basic Tourism System)

ที่มา: (Leiper, N., 1979, p.397)

โรบินสัน (Robinson, 1976) ที่ได้อธิบายองค์ประกอบการท่องเที่ยวว่า เป็นองค์ประกอบเชิงภูมิศาสตร์ (Geographical Components ที่สำคัญ 7 ประการได้แก่ 1) การเข้าถึง

(Accessibility) 2) พื้นที่ (Scope) 3) ทิวทัศน์ (Scenery) 4) สภาพอากาศ (Climate) 5) ชีวิตสัตว์ (Animal Life) 6) ลักษณะการอยู่อาศัยของคน เช่น เมือง หมู่บ้าน และ 7) วัฒนธรรม (Culture) สอดคล้องกับ McIntosh, Goeldner and Ritchie (2007) ที่ได้แบ่งองค์ประกอบการท่องเที่ยวไว้ 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resources) ประกอบด้วยทรัพยากรธรรมชาติทั้งหลายที่มีอยู่ในพื้นที่ที่จะสามารถใช้เพื่อให้ความบันเทิงใจแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งองค์ประกอบหลักในกลุ่มนี้ ได้แก่ อากาศ ภูมิประเทศ พืชพันธุ์ไม้ แหล่งน้ำ ชายหาด ความสวยงามตามธรรมชาติและสภาพแวดล้อมอื่น ๆ 2) โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ซึ่งโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้เกิดขึ้นจากการสร้างและการพัฒนา ได้แก่ ระบบประปา ระบบไฟฟ้า ระบบการกำจัดของเสียรวมถึงสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ ที่เป็นเครื่องอำนวยความสะดวก เช่น ทางด่วน ถนน ที่จอดรถ สนามบิน สถานีขนส่ง โรงแรมที่พัก ร้านค้า ศูนย์การค้า ศูนย์กลางความบันเทิง พิพิธภัณฑ์ 3) การคมนาคมขนส่ง (Transportation) เช่น เรือ เครื่องบิน รถไฟ รถโดยสารประจำทาง และรถยนต์ที่นึ่งส่วนบุคคล เป็นต้น และ 4) ทรัพยากรทางวัฒนธรรม (Hospitality and Cultural Resources) ซึ่งรวมทุกสิ่งที่เป็นความมั่งคั่งทางวัฒนธรรมของพื้นที่ที่จะทำให้นักท่องเที่ยวประทับใจ เช่น มิตรภาพ ความใจดีและความยิ้มแย้มแจ่มใส

บูฮาลิส (Buhalis, 2000) ได้อธิบายความหมายขององค์ประกอบทางการท่องเที่ยว ไว้ดังนี้ องค์ประกอบที่สำคัญทางการท่องเที่ยวประกอบไปด้วย 6 ประการ หรือ 6A's ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยว (Attractions) เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ, แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้าง, สถาปัตยกรรมและการจัดกิจกรรมพิเศษ
2. การเข้าถึง (Accessibility) คือ ระบบการคมนาคม, สถานีขนส่งผู้โดยสาร และยานพาหนะ
3. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) คือ ร้านอาหาร การจัดเลี้ยง และการบริการการท่องเที่ยว ถูกเตรียมโดยคนกลางระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าบ้าน
4. ที่พัก (Accommodations) คือ ที่พัก ที่คอยให้บริการนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมพื้นที่
5. กิจกรรม (Activities) คือกิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างที่นักท่องเที่ยวอยู่ในพื้นที่
6. การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services) ได้แก่ ธนาคาร โรงพยาบาล ไพรเวต และโทรคมนาคม

ภาพ 4 องค์ประกอบทางการท่องเที่ยว

หมายเหตุ: ดัดแปลงมาจากองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวของ Buhalis
ที่มา: (Buhalis, 2000)

สอดคล้องกับ เจ. พีลาซอล (J. Pelasol, 2012) ได้กล่าวถึง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
ต้องคำนึงองค์ประกอบที่สำคัญ 6 ประการ ได้แก่

1. สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction)
2. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Access)
3. สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Amenities)
4. การให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service)
5. ที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodation)
6. กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities)

นอกจากนี้ อารยา อินชชสาร (2554, หน้า 18) กล่าวว่า องค์ประกอบของการท่องเที่ยว
นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศต่าง ๆ เพราะองค์ประกอบนอกจากจะ
ช่วยกระตุ้นให้เกิดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแล้วยังเป็นผลดีแก่นักท่องเที่ยว โดยทั่วไปด้วยกิจกรรม
ทางการท่องเที่ยวจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่างด้วยกัน คือ

1. นักท่องเที่ยว ถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของธุรกิจการท่องเที่ยวซึ่งจะต้อง
ประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1.1 การศึกษารายได้ เชื้อชาติ หรือสัญชาติ

1.2 การกระจายของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเป็นนักท่องเที่ยวจาก
ประเทศใดบ้าง มีจำนวนมากน้อยเพียงใด ตัวอย่างเช่น ประเทศไทยมีนักท่องเที่ยวจากทวีปต่าง ๆ
เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวภายในประเทศมาก เช่น ยุโรป, อเมริกา, เอเชีย, แอฟริกา และ โอเชียเนีย

1.3 กิจกรรมต่าง ๆ ของนักท่องเที่ยว เช่น เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเพื่อการประชุม การพักผ่อนหย่อนใจ การแข่งขันกีฬา การเจรจาธุรกิจ หรือเยี่ยมญาติ สำหรับประเทศไทยผู้ที่เดินทางเข้าประเทศมีจุดมุ่งหมายหลายอย่าง เช่น ท่องเที่ยว ธุรกิจ ประชุม ปฏิบัติราชการ และอื่น ๆ

2. สินค้าท่องเที่ยว หรือสถานที่ท่องเที่ยวสินค้าท่องเที่ยวเป็นสินค้าที่มีลักษณะพิเศษ กล่าวคือ เป็นสินค้าที่รวบรวมเอาสินค้าและบริการหลายประเภททั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมไว้ด้วยกัน เช่น ทรัพยากรธรรมชาติวัฒนธรรม ประเพณี อุตสาหกรรมไมตรี สาธารณูปโภคต่าง ๆ สินค้าเหล่านี้ มีคุณสมบัติที่แตกต่างกันซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในการจัดการต่างกัน

3. การคมนาคมขนส่ง การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว หรือสถานที่ท่องเที่ยว นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ และธุรกิจการท่องเที่ยวสามารถดำเนินต่อไปได้ ซึ่งในเรื่องการคมนาคมจะต้องพิจารณาถึงสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

3.1 รูปแบบของการคมนาคมขนส่ง การคมนาคมขนส่งแต่ละรูปแบบจะแตกต่างกันไปตามลักษณะของการประกอบการ และตามความต้องการของนักท่องเที่ยว

3.2 การคมนาคมขนส่งสู่แหล่งท่องเที่ยว สภาพการเดินทางสะดวก ปลอดภัยรวดเร็ว และมีมาตรฐานดีอย่างน้อยแค่ไหน

3.3 การคมนาคมขนส่งภายในแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง รูปแบบและมาตรฐานของการคมนาคมขนส่งภายในแหล่งท่องเที่ยว เช่น รถนำเที่ยวมีจำนวนเพียงพอหรือไม่ คุณภาพและมาตรฐานของยานพาหนะตลอดจนความสะดวกและความปลอดภัย

3.4 แบบแผนการเดินทางของนักท่องเที่ยว พิจารณาว่าเป็นแบบใด เช่น แบบเป็นหมู่คณะกลุ่มเล็ก หรือกลุ่มใหญ่ ยานพาหนะที่ใช้เป็นของส่วนตัว หรือของสาธารณะ

3.5 บริเวณหรือสถานที่ให้บริการแก่ผู้โดยสาร หรืออุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น สถานีขนส่ง หรือบริการต้นทาง ระหว่างทาง ปลายทาง

3.6 รูปแบบ หรือปัญหาการจราจร ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน คือ กรุงเทพฯ เป็นปัญหาทั้งต่อชาวกรุงเทพฯ และต่อนักท่องเที่ยว ซึ่งประเทศคู่แข่งทางการท่องเที่ยวของไทยมักจะใช้ปัญหาการจราจรในกรุงเทพฯ เป็นเครื่องชี้ถึงข้อเสียทางการท่องเที่ยวของไทย

4. ข้อมูลข่าวสาร และการบริการข้อมูลข่าวสารเป็นเอกสาร เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยวเพื่อชักจูงให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในประเทศมากยิ่งขึ้น เช่น หนังสือแนะนำเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแผ่นพับ แผนที่ และเอกสารแนะนำต่าง ๆ ตัวอย่าง เช่น

4.1 การโฆษณาประชาสัมพันธ์เพื่อชักจูงให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยว เช่น รายการเทศกาลท่องเที่ยวของจังหวัดต่าง ๆ หรือฤดูกาลของการท่องเที่ยวแต่ละภาค เช่น เทศกาลสงกรานต์ ลอยกระทง แข่งเรือ เป็นต้น

4.2 การส่งเสริมและให้ความรู้ใหม่ ๆ โดยเผยแพร่เอกสารการนำเที่ยวแก่ชุมชน

4.3 อบรมการนำเที่ยว หรือมัดคุเทศก์เป็นการให้ความรู้แก่บุคคลที่สนใจในอาชีพการจูงนำเที่ยว และเพื่อให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว

4.4 รายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง จัดพิมพ์เป็นเอกสารแก่นักท่องเที่ยว

4.5 จัดทำแผนที่เส้นทางและแผนที่ท่องเที่ยวของสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งจัดพิมพ์เป็นเอกสารเผยแพร่เพื่อใช้เป็นคู่มือประกอบการเดินทางท่องเที่ยว

5. ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว อันได้แก่ โรงแรม เกสต์เฮาส์ รีสอร์ท ที่พักแรมกลางแจ้ง บังกะโล สถานที่พักจะต้องสะอาด สะดวกสบาย ปลอดภัย ราคาเหมาะสมกับที่พักแต่ละประเภท การจัดระดับของโรงแรมซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วโลกจะถูกจัดระดับโดยใช้สัญลักษณ์เป็นรูปดาว คือ ถ้าเป็นโรงแรมที่ระดับหุรมีบริการยอดเยี่ยมจะให้สัญลักษณ์ 4 - 5 ดาว

6. อาหาร และเครื่องดื่ม ต้องคำนึงถึงในด้านคุณภาพ สะอาดถูกหลักอนามัย มีคุณค่าทางอาหารมีประโยชน์ แก่ร่างกาย และราคาไม่แพง ควรจะประกอบด้วย ร้านอาหารประเภทต่าง ๆ เช่น ร้านอาหารประจำชาติต่าง ๆ ร้านอาหารพื้นเมือง ร้านอาหารทั่ว ๆ ไป ศูนย์อาหาร ร้านอาหารบริการเร่งด่วนร้านขนมกาแฟ และเครื่องดื่มตลอดจนร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทหาบเร่ รถเข็น เป็นต้น

7. ความปลอดภัยและสิ่งอำนวยความสะดวกความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งทีธุรกิจการท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงมากที่สุด อาจจะทำได้หลายอย่าง เช่น

7.1 การแนะนำเจ้าของท้องถิ่นให้ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเมื่อได้รับความเดือนร้อนเพื่อมิให้ได้รับอันตรายในด้านต่าง ๆ

7.2 การแนะนำนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับเรื่องการป้องกันและระมัดระวังตน

7.3 กำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

จากข้างต้นสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเป็นสิ่งช่วยกระตุ้นให้มีการนำเอาทรัพยากรของประเทศไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งประกอบไปด้วยธุรกิจและการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว องค์ประกอบที่สำคัญในการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ ควรมีองค์ประกอบหลัก 6 ประการ (6A's) ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว (Available Package) กิจกรรม (Activities) การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service) และการจะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสมบูรณ์มากที่สุดหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนควรที่จะต้องมีหน้าที่ความรับผิดชอบเพื่อสร้างความร่วมมือร่วมกันวางแผนและประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว

แนวคิดของการจัดการการท่องเที่ยว เป็นการศึกษาระบบของการมุ่งสู่เป้าหมายของการจัดการการท่องเที่ยวจากการทำงานร่วมกันของชุมชน โดยใช้บุคคลและทรัพยากรเป็นกระบวนการออกแบบและรักษาสภาพแวดล้อมที่บุคคลทำงานร่วมกันในกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างเป็นระบบ

1. ความหมายของการจัดการ

ความหมายของการจัดการนั้นมีนักวิชาการทั้งชาวต่างประเทศ และชาวไทยได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

แฮร์โรลด์ คูนท์ซ์, และ โอดอนแนล (Harold Koontz, & O'Donnell, 1972, p.43) กล่าวไว้ว่า การจัดการ หมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยอาศัยปัจจัยทั้งหลาย ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของเป็นอุปกรณ์การจัดการ

ปีเตอร์ ดริคเกอร์ (Peter Drucker, 1998, p.12) กล่าวไว้ว่า การจัดการ คือ ศิลป์ในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น

กริฟฟิน (Griffin, R. W., 1999, p.36) ได้กล่าวว่า ทฤษฎีการจัดการ หมายถึง กรอบแนวคิดความรู้และการกำหนดแนวทางในการจัดองค์การ รวมทั้งเพื่อการบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

รูย์, และ บายส์ (Rue, & Byars, 2002) กล่าวว่า การจัดการ (Management) คือ รูปแบบของงานซึ่งเกี่ยวข้องกับการประสานทรัพยากรต่าง ๆ ขององค์กร อันได้แก่ ที่ดิน แรงงาน และทุน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

โรบิน, และ ดีเซนโซ (Robbins, & DeCenzo, 2005, p.34) การจัดการ (Management) หมายถึง ขบวนการที่ทำให้งานกิจกรรมต่าง ๆ สำเร็จลงได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลด้วยคนและทรัพยากรขององค์กร ซึ่งตามความหมายนี้องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ได้แก่ ขบวนการ (process) ประสิทธิภาพ (efficiency) และประสิทธิผล (effectiveness) ขบวนการ (process) ในความหมายของการจัดการนี้ หมายถึง หน้าที่ต่าง ๆ ด้านการจัดการ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การโน้มน้าองค์กร และการควบคุม

สมัยศ นาวีการ (2536, หน้า 23) กล่าวว่า กระบวนการจัดการว่าเป็นกิจกรรมของการบริหารที่สำคัญ 4 อย่าง คือ การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุม รูปแบบของการบริหารดังกล่าวนี้ ได้รับการพัฒนาขึ้นเมื่อประมาณปลายศตวรรษที่สิบเก้า

พจนานุกรมฉบับพระราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2542 (2542) ให้ความหมายคำว่า การจัดการ (Management) หมายถึง การสั่งงาน ควบคุมงาน และดำเนินงาน

การทองเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545, หน้า 13) ได้ให้ความหมายของการจัดการ (Management) คือ กระบวนการในการประสานบุคคลและทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยทั่ว ๆ ไปในการบริหารมักจะอาศัยทรัพยากรหลักประเภทวัสดุ อุปกรณ์ คน เงิน และข่าวสารข้อมูล

อุทัย เลาหวิเชียร (2551, หน้า 112) กล่าวว่า การจัดการ คือ การเปลี่ยนทรัพยากรให้เป็นสิ่งที่มีคุณค่า (values) เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกในองค์กรและผู้รับบริการอื่น ๆ

วิรัช สงวนวงศ์วาน (2551, หน้า 2) อธิบายว่า การจัดการ หมายถึง สิ่งที่ผู้จัดการหรือผู้บริหารต้องปฏิบัติเกี่ยวข้องกับการประสานงาน การดูแลงาน และกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้อื่นเพื่อให้งานและกิจกรรมเหล่านั้นสำเร็จลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพที่และประสิทธิผล การประสานงานและดูแลงานของผู้อื่นจึงเป็นข้อแตกต่างที่แยกผู้บริหารออกจากผู้ที่มีได้เป็นผู้บริหาร

ชนงกรณ์ กุณฑลบุตร (2557, หน้า 2) อธิบายว่า การจัดการจะต้องประกอบด้วย "คน ตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน" และผู้จัดการหรือผู้บริหาร คือ ผู้ที่ประสานทรัพยากรต่าง ๆ ไม่จะเป็นคน (Man) เงิน (Money) สิ่งของ (Material) วิธีการจัดการ (Management) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยมุ่งหวังว่าจะเกิดประสิทธิภาพที่สูงที่สุด

จากความหมายของนักวิชาการที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การจัดการ (Management) หมายถึง การดำเนินงาน และกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จตามเป้าหมายขององค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล และจะต้องดำเนินงานเป็นไปตามขั้นตอนตามลำดับ ประกอบกับการจัดลำดับการทำงานที่ดี ก็จะส่งผลให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิผลมากขึ้นด้วย

2. กระบวนการจัดการ (Management Process)

แนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการจัดการ (process of management) เป็นการวิเคราะห์ให้เห็นว่าผู้จัดการมีหน้าที่รับผิดชอบอะไรบ้าง มีงานอะไรจะต้องทำ และควรจะทำอย่างไร ก่อนหลัง นับเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง สำหรับผู้จัดการที่จะยึดเป็นหลักในการปฏิบัติงาน เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวได้ว่า หัวใจของกระบวนการจัดการ คือ หน้าที่ของการบริหาร (Function of the executive) นั้นเอง (สมคิด บางโม, 2558, หน้า 70 - 71)

เฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol, 1916) ได้เขียนเกี่ยวกับ หน้าที่ทางการบริหาร (Management function) ได้เสนอองค์ประกอบมูลฐานของการจัดการ มี 5 ประการ (POCCC) คือ

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องทำการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดผลกระทบต่อธุรกิจและกำหนดขึ้นเป็นแผนการปฏิบัติงานหรือวิถีทางที่จะปฏิบัติเอาไว้เพื่อสำหรับเป็นแนวทางของการทำงานในอนาคต

2. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่ผู้บริหารจำต้องให้มีโครงสร้างของงานต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่ เพื่อให้เครื่องจักร สิ่งของและตัวคนอยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมในอันที่จะช่วยให้งานขององค์การบรรลุผลสำเร็จได้

3. การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) หมายถึง หน้าที่ในการสั่งงานต่าง ๆ ของผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งกระทำให้สำเร็จผลด้วยดีโดยที่ผู้บริหารจะต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีจะต้องเข้าใจคนงานของตน

4. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่จะต้องเชื่อมโยงของทุกคนให้เข้ากันได้กำกับให้ไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน

5. การควบคุม (Controlling) หมายถึง การที่จะต้องกำกับให้สามารถประกันได้ว่า กิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่ได้วางไว้ล่วงหน้า

ต่อมาในปี 1973 ลูเธอร์ กุลลิค, และ ลินคอล์น เออร์วิต (Luther Gulick, & Lyndall Urwick, 1973, p.13) ได้พัฒนาแนวความคิดหลักการทางบริหาร เสนอหลักการว่า กระบวนการจัดการ ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 7 ประการหรือเรียกว่า POSDCoRB มีรายละเอียด ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง การจัดวางโครงการและแผนปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าว่าจะทำอะไรบ้างและทำอย่างไร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

2. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การจัดหน่วยงาน การกำหนดโครงสร้างของหน่วยงาน การแบ่งส่วนงาน การจัดสายงานตำแหน่งต่าง ๆ การกำหนดอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน

3. การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) หมายถึง การจัดตัวบุคคล เป็นการบริหารงานด้านบุคลากร ได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การพัฒนาบุคลากร การสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี การประเมินผลการทำงาน และการให้พ้นจากงาน

4. การอำนวยการ (Directing) หมายถึง การตัดสินใจ การวินิจฉัยสั่งการ การควบคุม บังคับบัญชา และการควบคุมการปฏิบัติงาน

5. การประสานงาน (Co-coordinating) หมายถึง การประสานงาน ประสานกิจการด้านต่าง ๆ ของหน่วยงานให้เกิดความร่วมมือ เพื่อดำเนินไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

6. การรายงาน (Reporting) หมายถึง กรรรายงานผลการปฏิบัติงานขององค์กรให้แก่ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบความเคลื่อนไหวของการดำเนินงานว่ามีความก้าวหน้าไปเพียงใด

7. งบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การบริหารงบประมาณ การจัดทำงบประมาณการควบคุม และการตรวจสอบด้านการเงิน

เมื่อเข้าปี 1972 แฮร์โรลด์ คูนท์ซ์, และ โอดอนแนล (Harold Koontz, & O'Donnell, 1972) ได้กำหนดกระบวนการบริหารไว้เป็น 5 ประการ คือ POSDC โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) เป็นกระบวนการในการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ นโยบาย โครงสร้าง และวิธีการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุผลในอนาคต ทั้งนี้ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการพยากรณ์เหตุการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง รวมทั้งต้องมีการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดมาปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความแม่นยำในการคาดคะเนผลที่จะได้รับ ให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด

2. การจัดองค์กร (Organizing) เป็นการกำหนดรูปแบบโครงสร้างขององค์กร จัดระบบระเบียบการทำงานขององค์กร เพื่อให้เกิดความสะดวกในการมอบหมายงาน หรือการสั่งการ มีการกำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละส่วนงานอย่างชัดเจนเพื่อหลีกเลี่ยงการทำงานที่ซ้ำซ้อน

3. การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) การจัดคนเข้าทำงาน หรือการบริหารงานบุคคล เป็นการจัดการเกี่ยวกับบุคคล นับตั้งแต่การสรรหา คัดเลือกบุคคลเข้าปฏิบัติงาน การดูแลบำรุงรักษา การแต่งตั้ง โยกย้าย การพัฒนา จนกระทั่งพ้นไปจากการปฏิบัติงาน นับว่าเป็นกระบวนการบริหารจัดการทั้งหมดเกี่ยวกับคน หรือ บุคลากร ที่จะสามารถปฏิบัติงานให้กับองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

4. การอำนวยการ (Directing) การอำนวยการ หรือการสั่งการ เป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหารในการใช้ความสามารถชักจูงบุคลากรให้ ปฏิบัติงานและมีความกระตือรือร้นในการที่จะทำงานให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้องค์กรสามารถทำงานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องมีภาวะผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และใช้ศิลปะในการบังคับบัญชา

5. การควบคุม (Controlling) การควบคุม เป็นการติดตาม ตรวจสอบการปฏิบัติงานของบุคคลในองค์กรเพื่อให้งานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย หรือหน้าที่ที่กำหนดไว้หรือไม่ การทำงานเป็นไปตามมาตรฐานที่องค์กรกำหนดหรือไม่ มีข้อบกพร่องอย่างไรเพื่อนำไปสู่การทำการแก้ไข การควบคุมอาจตรวจสอบจากการใช้งบประมาณ การตรวจงาน การรายงานผลการปฏิบัติงาน หรือการประเมินผลการปฏิบัติงาน

นอกจากนี้เมื่อกล่าวถึง คำว่า การจัดการ นักวิชาการจะหมายถึงกระบวนการจัดการ (management process) หรืออาจเรียกว่า กิจกรรมการจัดการ (management activities) มีนักวิชาการไทยได้อธิบายกระบวนการจัดการ ไว้ดังนี้

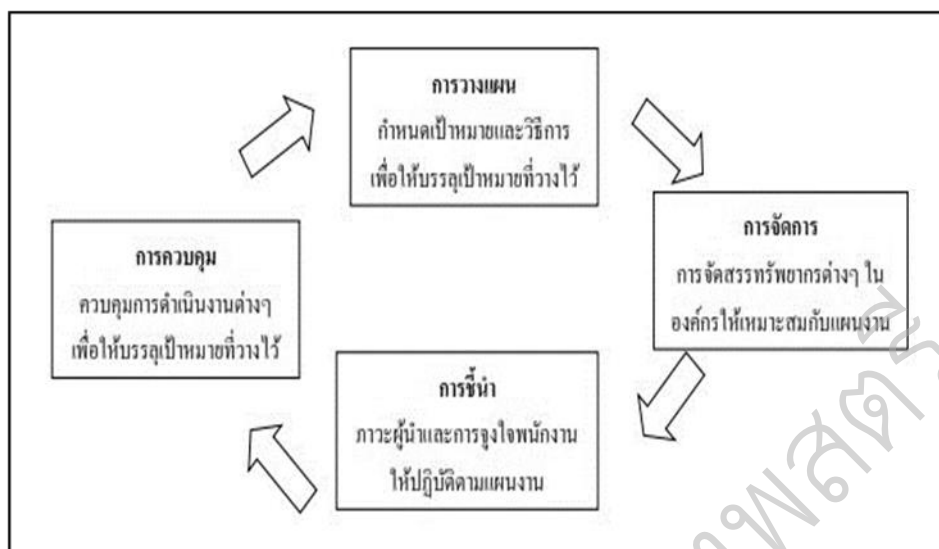
คีริววรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่น ๆ (2545, หน้า 211) ให้ความหมายการจัดการ คือ กระบวนการนำทรัพยากรการบริหารมาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามขั้นตอนการบริหาร คือ กระบวนการนำทรัพยากรการบริหารมาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามขั้นตอนการบริหาร สามารถอธิบายทั้ง 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. กระบวนการนำเข้า (INPUT) คือ ทรัพยากรทางการบริหาร (Management resources) อันได้แก่ 4 M's ประกอบด้วยดังนี้ คือ คน (Man), เงิน (Money), วัสดุดิบ (Material) และวิธีการ/จัดการ (Method Management) ถูกนำเข้าไปในระบบเพื่อการประมวลผล หรือการบริการที่เติบโตและพัฒนาก้าวหน้าไปพร้อมกับอุตสาหกรรมการผลิต และการบริการที่เติบโตขึ้นไปอย่างรวดเร็วทำให้ทรัพยากรเพียง 4 ประการเริ่มไม่เพียงพอสำหรับเป้าหมาย จึงได้เพิ่มขึ้นอีก 2 M's เป็น 6 M's ได้แก่ เครื่องจักรกล (Machine) และการตลาด (Market) ในขณะเดียวกันการทำงานที่มองเห็นถึงความสำคัญ หรือคุณค่าของจิตใจของผู้ปฏิบัติงานที่มากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของคนงานมากขึ้น จึงเพิ่มขวัญกำลังใจ (Morale) เข้าไปเป็น 7 M's และเมื่อโลกก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 (Globalization) ระบบการสื่อสารไร้พรมแดนที่ติดต่อเชื่อมโยงกันเป็นระบบเครือข่ายครอบคลุมทั่วโลกทำให้การติดต่อสื่อสารรวดเร็ว ใครไม่รู้หรือไม่มีข้อมูลย่อมเสียเปรียบ ในเชิงธุรกิจจึงได้เพิ่ม ข้อมูลข่าวสาร (Message) เข้าไปในทรัพยากรกระบวนการผลิตรวมเป็น 8 M's ซึ่งเป็นทรัพยากรเหล่านี้จะเพิ่มขึ้นไปเรื่อย ๆ ไม่สิ้นสุดตราบเท่าที่ระบบอุตสาหกรรมการผลิตการจัดจำหน่าย และการบริการยังคงพัฒนาและก้าวไปไม่หยุดยั้ง

2. กระบวนการประมวลผล (PROCESS) คือ หน้าที่หรือกิจกรรมขั้นพื้นฐานที่ผู้บริหารต้องกระทำในปัจจุบันมีหน้าที่ 4 ประการ ได้แก่ POLC การวางแผน (Planning), การจัดองค์การ (Organizing), การชี้นำ (Leading) และการควบคุม (Controlling)

3. กระบวนการนำออก (OUTPUT) คือ เป้าหมาย (Goals) หรือ วัตถุประสงค์ (Objectives) ขององค์การ ที่นำออกมาจากกระบวนการแปรรูปในขั้นตอนที่สองเป้าหมายขององค์การสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ องค์การที่มีเป้าหมายที่มุ่งแสวงหากำไร (Profit) และองค์การที่มีเป้าหมายไม่มุ่งแสวงหากำไร (Nor-profit) หรืออาจแบ่งเป็นองค์การที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการผลิตสินค้ากับองค์การที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการ (Services) ก็ได้

ศาสตราจารย์ (2550) ได้ให้อธิบายถึง การจัดการว่าการ จัดการ คือ การทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ทางการจัดการ ซึ่งรวมถึงกิจกรรม 4 ประการ ได้แก่ การวางแผน การจัดการองค์การ การชี้นำ และการควบคุมองค์กร นอกจากนี้กิจกรรมการจัดการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การตัดสินใจในการบริหารจัดการ การจัดการเชิงกลยุทธ์ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การบริหารกลุ่ม และการจัดการในสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ ดังภาพ 5

ภาพ 5 กิจกรรมหลักในการจัดการ
ที่มา: (สาคร สุขศรีวงศ์, 2550, หน้า 27)

จากภาพประกอบที่ 5 เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ทางการจัดการ ซึ่ง (สาคร สุขศรีวงศ์, 2550, หน้า 27) กล่าวถึงกิจกรรมหลักทางการจัดการแบ่งออกเป็นกระบวนการ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรม 4 ประการ คือ

กิจกรรมที่ 1 การวางแผน (Planning) ประกอบด้วย การกำหนดขอบเขตของธุรกิจ ตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ตลอดจนกำหนดวิธีการเพื่อให้สามารถดำเนินงาน ได้ตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้

กิจกรรมที่ 2 การจัดองค์การ (Organizing) ประกอบด้วย การจัดบุคคล แบ่งแผนงาน และจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ให้เหมาะสม สอดคล้องกับแผนงาน เพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินการ ตามแผนให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด การวางแผนและการจัดการองค์การนี้จัดได้ว่าอยู่ในส่วนของการคิดซึ่งเป็นนามธรรมเพื่อให้ส่วนการคิดนี้นำไปสู่การกระทำที่สำเร็จเป็นรูปธรรมจะต้องอาศัยสมาชิกในองค์กรซึ่งหมายถึงตนเองและผู้อื่นร่วมกันทำงาน และเพื่อให้สมาชิกสามารถทำงานได้ตามความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่และบรรลุวัตถุประสงค์ จะต้องอาศัยกิจกรรมในลำดับต่อไปนี้ เรียกว่า การชี้นำ

กิจกรรมที่ 3 การชี้นำ (Leading) ประกอบด้วยเนื้อหา 2 เรื่องสำคัญ คือ ภาวะผู้นำ (Leadership) ซึ่งเกี่ยวกับการพัฒนาตัวผู้บริหารเอง และการจูงใจ (Motivation) ซึ่งเกี่ยวกับการชักจูงหรือการกระตุ้นให้ผู้อื่นทำงานได้เต็มที่ตามความรู้ความสามารถ

กิจกรรมที่ 4 การควบคุมองค์การ (Controlling) เป็นการควบคุมองค์การให้การดำเนินงานต่าง ๆ ภายในองค์กร เป็นไปตามแผนงาน ความคาดหวังหรือมาตรฐานที่กำหนด

อุทัย เลหาวิเชียร (2551, หน้า 90) กล่าวว่า "กระบวนการจัดการ" (management process) มีความหมายเช่นเดียวกับ "กระบวนการบริหาร" (administrative) หรือบางครั้งอาจ

เรียกว่า "หน้าที่ของฝ่ายจัดการ" (managerial function) กระบวนการจัดการ มีความหมาย สำคัญ 2 ประการ

ประการแรก หมายถึง ขั้นตอนของการจัดการ จะเริ่มที่การวางแผน (planning) การจัดองค์การ (organization) การเป็นผู้นำหรือการบริหารคน (leading) และการประเมินผล (evaluating)

ประการที่สอง หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้จัดการหรือนักบริหาร มีหน้าที่ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารคน และการประเมินผล

วีริช สงวนวงศ์วาน (2551, หน้า 34) อธิบายว่า หน้าที่ของผู้บริหารมีคำถามว่า ผู้บริหารจะต้องทำอะไรบ้าง (what do manager do?) หรือมีหน้าที่อะไรบ้าง มีผู้ให้ความเห็นไว้หลากหลาย ปัจจุบันตำราด้านการจัดการส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า หน้าที่ของผู้บริหาร ประกอบด้วย 4 อย่าง คือ การวางแผน (planning) การจัดองค์การ (organization) การนำ (Leading) และการควบคุม (controlling)

ชนงกรณ์ กุณทลบุตร (2557, หน้า 4) อธิบายว่า กระบวนการจัดการ ประกอบด้วยหน้าที่ทางการจัดการ (managerial function) ดังนี้ การวางแผน (planning) การจัดองค์การ (organization) การอำนวยการ (directing) และการควบคุม (controlling)

ที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการจัดการของนักวิชาการมีรายละเอียดที่ครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ ในการจัดการคล้ายคลึงกัน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า กระบวนการจัดการ คือ การดำเนินงานตามขั้นตอนตามลำดับการตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ที่ไหน เมื่อใด โดยใคร ทั้งยังเป็นกระบวนการทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ที่จะต้องอาศัยการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทางการจัดการ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 4 ประการ ได้แก่ การวางแผน การจัดการองค์การ การชี้นำหรือการสั่งการ และการควบคุมองค์กร เพื่อให้การจัดการบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3. ความหมายการจัดการการท่องเที่ยว

มนัส สุวรรณ, และคนอื่น ๆ (2541) กล่าวว่า การจัดการการท่องเที่ยว คือ การกระทำอย่างว่ามีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎี และแนวคิดที่เหมาะสม นอกจากนั้นยังต้องคำนึงถึงสภาพที่แท้จริงรวมทั้งข้อจำกัดต่าง ๆ ของสังคมและสภาพแวดล้อม การกำหนดแนวทาง มาตรการ และแผนปฏิบัติการที่ดีต้องคำนึงถึงกรอบความคิดที่ได้กำหนดไว้ มิฉะนั้นแล้วการจัดการการท่องเที่ยวจะดำเนินไปอย่างไรทิศทางและประสบความสำเร็จ

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) กล่าวว่า การจัดการการท่องเที่ยว คือ การวางแผนการท่องเที่ยวและดำเนินการให้เป็นไปตามแผน ได้มีการจัดองค์การการบริหารงานบุคคลการอำนวยการ และการควบคุมอย่างเหมาะสม เพื่อให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งมีการประเมินผลการท่องเที่ยวด้วย

ภัทรพร จันตะนี (2544) การจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง การจัดให้บริการทางการท่องเที่ยว เป็นกระบวนการของการ ทำงานและการใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545, หน้า 17) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการ ในธุรกิจท่องเที่ยว หมายถึง การกระทำอย่างมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎี และแนวคิดที่เหมาะสม ยิ่งไปกว่านี้ยังต้องคำนึงถึงสภาพที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัดต่าง ๆ ของสังคม และสภาพแวดล้อม การกำหนดแนวทาง มาตรการ และแผนปฏิบัติการที่ดีต้องคำนึงถึงกรอบความคิดที่ได้กำหนดไว้ มิฉะนั้นแล้วการจัดการท่องเที่ยวจะดำเนินไปอย่างไรทิศทางและประสบความสำเร็จ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2552) กล่าวว่า การจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง การกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์และการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว รวมทั้งปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพแก่สมาชิกของสังคมในปัจจุบันและอนาคต โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาดสามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุดและใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

นอกจากนี้ยังมี พระมหาบุญพิเชษฐ์ จันทร์เมือง (2553) ได้ให้ความหมาย การจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง การกระทำอย่างมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎีและแนวคิดที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงสภาพที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัดต่าง ๆ ของสังคมและ สภาพแวดล้อมและยั่งยืน

จากข้างต้นสรุปได้ว่า การจัดการท่องเที่ยว คือ กระบวนการในการจัดการการท่องเที่ยวที่มีรูปแบบในการดำเนินการที่เหมาะสม ที่อยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมของสถานที่นั้น อีกทั้งยังมีเป้าหมายที่มีความสอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎี และแนวคิดที่มีความเหมาะสม โดยคำนึงถึงสภาพที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัดต่าง ๆ ทางสังคมและสภาพแวดล้อม การกำหนดแนวทาง มาตรการ และแผนปฏิบัติการที่ดีต้องคำนึงถึงกรอบความคิดที่กำหนดไว้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ให้มีประสิทธิภาพ

4. รูปแบบของการจัดการการท่องเที่ยว

อดิการ์รี (Adhikary, 1995, pp.31 - 33) ได้เสนอรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยว (7-S Model)

1. Strategy หมายถึง กลยุทธ์ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความผสมกลมกลืนระหว่างวัตถุประสงค์การจลัดดับความสำคัญ การควบคุม และขอบเขตของกิจกรรมต่าง ๆ ของการท่องเที่ยว โดยการเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งต้องประกอบไปด้วยกลยุทธ์ในการวางแผน การดำเนินงานที่สามารถปฏิบัติได้และต้องเป็นไปตามนโยบายของการท่องเที่ยวแห่งชาติด้วย เช่น บริษัทที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว จะต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนเพื่อที่จะสามารถหากกลยุทธ์ที่เหมาะสมที่นำไปสู่เป้าหมายนั้น

2. Structure หมายถึง โครงสร้างในองค์การซึ่งควรจะต้องเกี่ยวข้องกับการจัดลำดับชั้นและการแบ่งหน้าที่ให้เหมาะสม เพราะโครงสร้างที่ดีจะเป็นกุญแจที่สำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการ การท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามโครงสร้างองค์กรยังขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบ (Responsibility) อำนาจหน้าที่ (Authority) การสนับสนุน (Support) และข่าวสารข้อมูล (Information)

3. System หมายถึงระบบในการจัดการการท่องเที่ยวซึ่งมีความหมายที่ครอบคลุมไปถึงระบบ การจัดการข้อมูล ระบบการดำเนินงาน การปฏิบัติการการเงิน การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การตลาดและระบบอื่น ๆ ด้วย โดยทุกระบบต้องมีการประสานความร่วมมือกันและมีความสัมพันธ์กันในทุกขั้นตอน

4. Staff บุคลากรนับเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การดำเนินการต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยเฉพาะบุคคลที่ทำหน้าที่บริการนักท่องเที่ยวจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบโดยคัดสรรบุคคลที่มีความละเอียดรอบคอบ มีความผูกพันกับงาน มีความรับผิดชอบ ให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยวด้วยความเต็มใจ มีความจริงใจซื่อสัตย์ทำงานดีประสบความสำเร็จและสามารถทำให้นักท่องเที่ยวพึงพอใจเป็นสำคัญ

5. Skill ในการทำงานทุกอย่างจะต้องอาศัยความชำนาญงาน จึงจะดีและมีประสิทธิภาพ โดยขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 อย่าง คือ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีต่องาน ความรู้ในงานเป็นสิ่งจำเป็นอันดับแรกในการที่จะทำให้การทำงานต่าง ๆ มีประสิทธิภาพ ความรู้ไม่ได้หมายถึงเพียงแต่รู้ว่าจะทำอย่างไร แต่ต้องรู้ทุกอย่างว่า คืออะไร ที่ไหนอย่างไรและทำไม รวมทั้งเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ ซึ่งความรู้นั้นอาจเป็นความรู้ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งได้มาจากประสบการณ์ในการทำงานก็ได้ ดังนั้น ผู้ที่ทำงานด้านการท่องเที่ยวควรจะมีทั้งความรู้และทักษะในงานที่เกี่ยวข้องเฉพาะสาขาด้วยเพราะธุรกิจด้านการท่องเที่ยว ต้องการผู้ที่มีความรู้และทักษะเฉพาะทางเป็นพิเศษ

6. Style หมายถึงการรวมกันระหว่าง Staff หรือ Skill แต่ละคนจะมีรูปแบบในการดำเนินงานที่แตกต่างกัน โดยปกติแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ

6.1 Autocratic Style หรือ Top Down Style หมายถึงการสั่งการจากส่วนบนลงสู่ส่วนล่าง หรือจากผู้บังคับบัญชาลงสู่ผู้ใต้บังคับบัญชา รูปแบบนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่พอใจเพราะไม่ชอบถูกสั่ง ให้ทำตามแต่มักจะชอบมีคฤเทศก์ที่มีส่วนร่วมพูดคุยให้คำแนะนำมากกว่า

6.2 Democratic Style หรือ Bottom-up ซึ่งตรงกันข้ามกับรูปแบบแรกรูปแบบนี้จะเป็นการร่วมกันในการวางแผนการจัดการ ได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายจึงมักประสบความสำเร็จในการจัดการ

7. Share หมายถึงการแบ่งปันเวลา การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็นความรู้ซึ่งนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวได้ดีที่สุด นักท่องเที่ยวแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันในหลาย ๆ ด้าน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์จะทำให้ได้รับความรู้และประสบการณ์มากมายที่เป็นประโยชน์นับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ และจำเป็นโดยเฉพาะผู้ที่เริ่มจะทำธุรกิจทางการท่องเที่ยวได้นำข้อมูลต่าง ๆ มาวางแผนเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ โครงการศึกษาวิจัยมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมและสถาบันดำรงราชานุภาพ ได้เสนอถึงหลักการ บริการและการจัดการการท่องเที่ยวว่าประกอบด้วย

7.1 ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน โดยพิจารณาจากที่ตั้งกิจกรรม ความพร้อมและความต้องการของ ชุมชนรวมทั้งมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในรูปแบบของการเป็นคณะกรรมการรับผิดชอบการดำเนินการ การสนับสนุนภาครัฐเป็นต้น

7.2 องค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่ เช่น สมาคมตำบลองค์การบริหารส่วนตำบล กำนันผู้ใหญ่บ้านและผู้นำท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสนับสนุนแผนงานโครงการและกิจกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว รวมทั้งการ สนับสนุนการดำเนินการ องค์กรประชาชนอื่น ๆ

7.3 ภาคธุรกิจการท่องเที่ยว องค์กรท้องถิ่น องค์กรด้านสิ่งแวดล้อม และรัฐมีหน้าที่จะต้องทำงานร่วมกันอย่างเสมอภาค

7.4 ประชาชนในท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโครงการต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อ วิถีชีวิตคนส่วนใหญ่ในพื้นที่

มนัส สุวรรณ, และคนอื่น ๆ (2541) ได้ให้หลักการในการจัดการการท่องเที่ยวโดยต้องพิจารณารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ และบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายจะต้องพิจารณาระบบย่อยและองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยว บทบาทหน้าที่ของแต่ละองค์ประกอบและความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น รวมถึงการพิจารณาสภาพแวดล้อมของระบบการท่องเที่ยวไปด้วย

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism Resource) ซึ่งประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนทรัพยากร ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยว

2. การบริการการท่องเที่ยว (Tourism Services) อันได้แก่ การให้บริการเพื่อการท่องเที่ยวที่มีอยู่พื้นที่หรือกิจกรรมที่มีผลเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของพื้นที่นั้น ๆ

3. การตลาดท่องเที่ยว (Tourism Marketing) โดยเป็นส่วนของความต้องการในการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และประชาชนในพื้นที่ ซึ่งหมายรวมถึงกิจกรรมรูปแบบหรือกระบวนการการท่องเที่ยวนอกจากหลักการ ในการจัดการท่องเที่ยวซึ่งกล่าวในเบื้องต้นแล้วแนวทางการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวยังสามารถนำมาวิเคราะห์การจัดการท่องเที่ยวได้อันประกอบไปด้วย

3.1 แนวทางการบริหารและการจัดการ

3.2 แนวทางการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

3.3 แนวทางการบริหารและการจัดการด้านสวัสดิภาพและความปลอดภัย

3.4 แนวทางการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น

3.5 แนวทางการให้ประชาชนกลุ่มและองค์กรอื่น ๆ มีส่วนร่วม

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545) ได้กล่าวถึง การจัดการการท่องเที่ยวที่ควรจะดำเนินการในความรับผิดชอบของหน่วยงานที่ดูแลสถานที่ ท่องเที่ยวนั้น มีอยู่ 5 ภารกิจหลัก ดังนี้

1. การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ หน่วยงานที่รับผิดชอบในด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวควรมีบทบาทในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้สาธารณะชนได้รับรู้และทราบให้มากที่สุด

2. การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นการสำรวจหาข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่ เพื่อเป็นข้อมูลในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่

3. การปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เป็นการจัดทำแผนงานโครงการ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่ประทับใจของนักท่องเที่ยว

4. การบริหารแหล่งท่องเที่ยว เป็นการกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างเหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุด

5. การรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว เป็นการวางระบบในการดูแลรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่รับผิดชอบ

จากข้างต้นจึงสรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยว ควรเป็นไปอย่างมีขั้นตอน มีคณะทำงานที่มีประสิทธิภาพ มีโครงสร้างอย่างเป็นระบบ มีบุคลากร มีทักษะ และรวมถึงไปถึงการมีส่วนร่วม

ร่วมในการปฏิบัติงานในทุกกระบวนการ ควบคู่กับกลยุทธ์ทางการตลาด เป้าหมายเพื่อสอดคล้องกับหลักการทฤษฎี และแนวคิดที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงสภาพที่แท้จริงรวมทั้งข้อจำกัดต่าง ๆ ทางสังคมและสภาพแวดล้อม การกำหนดแนวทางมาตรการเพราะการจัดการที่ดีและมีระบบจะป้องกันการสับสน ซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงานไปอีกด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1. การกำเนิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากการประชุมระดับโลกเรื่องสิ่งแวดล้อมโลก "Earth Summit" ในปี 2535 นับเป็นจุดเริ่มในการผลักดันความคิดเรื่อง "การพัฒนาที่ยั่งยืน" ส่งอิทธิพลถึงการให้ความสำคัญเรื่อง "การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน" จากกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ประการ กล่าวคือ 1. กระแสความต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2. กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวที่สนใจการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ 3. กระแสความต้องการในการพัฒนาคนและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นความพยายามหนึ่งของการสร้างทางเลือกในการพัฒนาในประเด็นการท่องเที่ยวที่ผู้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากท่องเที่ยว และมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนา (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2559)

ช่วงที่โลกตื่นตัวเรื่องการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและหาทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยว ช่วงปี 2535 - 2540 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เข้ามาเป็นกระแสใหม่และกระแสใหญ่ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย โดยการผลักดันของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในขณะที่การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism: CBT) เริ่มก่อตัวขึ้นเติบโตคู่ขนานไปกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการทำงานในระดับพื้นที่ของโครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ (REST) ซึ่งในช่วงดังกล่าว ชื่อที่เรียกขานการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ มีหลากหลายชื่อ อาทิ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวสีเขียว

หลังวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ปี ประเทศไทยใช้การท่องเที่ยวเป็นตัวกระตุ้นเศรษฐกิจ โดยประกาศให้ปี 2541 - 2542 เป็นปีส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย (Amazing Thailand) ในปี 2544 มีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product: OTOP) หลังปี 2545 การท่องเที่ยววิ่งไปในชนบทหลากหลายรูปแบบ ในปี 2547 มีการให้มาตรฐานโฮมสเตย์ หรือเรียกชื่ออย่างเป็นทางการว่า "ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท"

ณ ปัจจุบัน หากให้ชุมชนนิยามตนเองว่าเรียกชื่อการดำเนินการท่องเที่ยวของตนว่าชื่ออะไร จะพบว่า มีชื่อเรียก 4 ชื่อด้วยกันในกลุ่มชุมชนที่ทำการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวโดยชุมชน และการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ (สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2550, หน้า 1)

อีกทั้งกระแสโลกโดยสหประชาชาติ องค์การนาซาชาติ นักวิชาการ และนักอนุรักษ์ได้ตระหนักถึงช่องว่างทางความแตกต่างทางความคิดและความรู้ของสังคมเมืองกับชนบท การท่องเที่ยวจึงเป็นช่องทางหนึ่งที่จะนำพานักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างทางความคิด พฤติกรรม และวัฒนธรรมได้มาเรียนรู้กันและกัน พร้อมจะสร้างความเข้าใจและเปลี่ยนแปลงทัศนคติของชุมชนไปในทางที่ดีต่อสังคมและผู้คนที่แตกต่าง (พจนานุกรม, 2546, หน้า 10)

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) จึงเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวหนึ่งที่จะเข้ามาผลักดันให้ประชาชนเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวมากขึ้น การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการพัฒนาชุมชนที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการทรัพยากรและธุรกิจของชุมชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน (พจนานุกรม, 2546, หน้า 11) อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางกระแสท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและให้ความสำคัญกับสิทธิชุมชนท้องถิ่น ดังจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในมาตรา 46 และมาตรา 56 ที่ได้กล่าวถึงการให้สิทธิชุมชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและการตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นตาม มาตรา 78 รวมทั้งกระแสการเรียกร้องของชุมชนท้องถิ่นท่ามกลางแนวคิดการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ดังนั้น เครือข่ายการเรียนรู้และประสานงานวิจัยการท่องเที่ยวโดยชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค จึงให้ความสำคัญกับบทบาทของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวของตนเองตามเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญและกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกดังกล่าว จึงได้สนับสนุนให้นักวิชาการไทยศึกษาบริบทของการท่องเที่ยวโดยชุมชนและคู่มือในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจนกระทั่งในปัจจุบัน ได้มีสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกิดขึ้นจำนวนหนึ่ง เช่น สถาบันการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ (REST) สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (The Thailand Community Based Tourism Institute - CBT-1) องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Designated Areas for Sustainable Tourism Administration) เป็นต้น ที่มุ่งรวบรวมองค์ความรู้และเผยแพร่คู่มือ งานวิจัย และผลักดันการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ดังนั้น ชุมชนหรือนักวิชาการที่นำเอาแนวคิดนี้ไปปฏิบัติหรือศึกษาควรที่จะต้องทำความเข้าใจถึงเบื้องหลังความคิด ความหมาย หลักการ ความสำคัญ และองค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ภาพ 6 ระบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน
ที่มา: (เชษภทร จันทรหอม, และคนอื่น ๆ, 2561, หน้า 19)

2. ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

สินธุ์ สโรบล, และคนอื่น ๆ (2546, หน้า 4) อธิบายว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง ทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามากำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวบนฐานคิดที่ว่า ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอา ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และ วิธีการผลิตของชุมชน มาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการ พัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถและบทบาทที่สำคัญในการดำเนินงานตั้งแต่ การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปบทเรียน และมุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนสู่คนรุ่น ลูกหลานและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็น สำคัญ

พจนานาสวนศรี (2546) ได้อธิบายว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community based tourism หรือ CBT) หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และ วัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของสิทธิ ในการจัดการดูแล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน

พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์ (2553, หน้า 20) อธิบายว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การ ท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดกระบวนการ ทิศทาง และรูปแบบการท่องเที่ยวของตนเองชาวบ้านทุก คนเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยววนั้น ๆ และมีส่วนได้เสียที่เกิดจากการท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวที่ จัดโดยชุมชนนั้น มีจุดขายที่หลากหลาย ทั้งธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีวิถีชีวิต การ อนุรักษ์ รวมทั้งมีการพัฒนารูปแบบเพื่อสร้างความยั่งยืนสู่รุ่นลูกหลานและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น อย่างแท้จริง

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (2558, หน้า 8) อธิบายว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวทางเลือกที่บริหารจัดการโดยชุมชนอย่าง สร้างสรรค์และมีมาตรฐานก่อให้เกิดการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ท้องถิ่น และคุณภาพชีวิตที่ดี

ศราวุธ ผิวแดง (2558, หน้า 54) ให้ความหมายโดยรวมที่แตกต่างจากนักวิชาการก่อน หน้าที่นิยาม ว่าเป็นการค้นหาอัตลักษณ์ที่มีอยู่ในชุมชน นำมาสร้างเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดบุคคลจาก ภายนอกชุมชนให้เดินทางเข้าไปสัมผัสและค้นหาสิ่งต่าง ๆ ในชุมชน เช่น วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ต่าง ๆ เป็นต้น โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการ การดูแลรักษาทรัพยากรใน ท้องถิ่น ข้อปฏิบัติและการจัดการผลประโยชน์ที่ได้ เป็นต้น ให้เป็นส่วนหนึ่งส่วนเดียวกันของคนใน ชุมชนทั้งหมด โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่จริงในชุมชนให้เกิดความยั่งยืน

สำนักเลขาธิการอาเซียน (ASEAN Secretariat, 2016) การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวที่บริหารจัดการโดยชุมชน เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้นด้วยการสนับสนุนวิถี ชีวิตแบบยั่งยืนและรักษาคุณค่าของประเพณีและวัฒนธรรม รวมถึงอนุรักษ์ทรัพยากรด้านวัฒนธรรม

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นจึงสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การ ท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของ มีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการ

เรียนรู้แก่ผู้มาเยือน บนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชน มาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่น และคุณภาพชีวิตที่ดี

3. ความสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวของชุมชนในมุมมองของนักวิชาการมีความสำคัญจากการที่ชุมชนเป็นศูนย์กลาง ในลักษณะที่เป็นการท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการเอง การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะมุ่งตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ไม่ยึดติดกับการพักผ่อนด้วยความสะดวกสบาย และเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการเลือก “คนที่ชอบ คือคนที่ใช่” (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2558, หน้า 30) ได้มีนักวิชาการให้ความสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชนไว้ ดังนี้

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (2558, หน้า 28) เห็นว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีความสำคัญที่ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชน บำรุงรักษาทรัพยากรให้ยั่งยืน เกิดการพัฒนาศักยภาพและความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น สร้างความตระหนักคุณค่าและหวงแหนชุมชน

สอดคล้องกับ พงนา สวนศรี (2542, หน้า 11) กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน เน้นให้ความสำคัญกับชุมชนและบทบาทของชุมชนในฐานะเจ้าของ ไม่ใช่เพียงแค่ความร่วมมือหรือประโยชน์ที่ถูกจัดสรร และจัดการจากภายนอก ซึ่งจะมีความสำคัญต่อชาวบ้าน และนักท่องเที่ยว ดังนี้

1. ความสำคัญต่อชาวบ้าน

1.1 เกิดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมภายในหมู่บ้าน คนหนุ่มสาวเริ่มสืบค้นภูมิปัญญาจากผู้อาวุโสเพื่อถ่ายทอดแก่นักท่องเที่ยว

1.2 การทำงานร่วมกันก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ กระจายบทบาทการทำงาน และสร้างผู้นำ

1.3 กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักท่องเที่ยวทำให้เกิดความมั่นใจในตัวเอง ภูมิใจในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของตนเอง เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรเพื่อส่วนรวม

1.4 การตั้งคำถามและข้อคิดเห็นของนักท่องเที่ยว สร้างกระบวนการคิดวิเคราะห์ให้กับชาวบ้าน ทำให้สามารถพัฒนาเนื้อหาและรูปแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับนักท่องเที่ยวได้

1.5 เกิดผลตอบแทนทางเศรษฐกิจโดยไม่ต้องเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิตมากนักและใช้เงินลงทุนน้อยมาก

1.6 เกิดผลตอบแทนทางสังคม ชาวบ้าน ไม่รู้สึกโดดเดี่ยว มีเพื่อนจากภายนอกที่เข้าใจในสิ่งที่ตนอยู่ทั้งในแง่ดงามและปัญหาที่เผชิญอยู่

2. ความสำคัญต่อนักท่องเที่ยว

2.1 เกิดการรับรู้และมีความเข้าใจเรื่องชุมชนชนบท ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับทรัพยากรธรรมชาติ และประเด็นทางสังคมมากขึ้น

2.2 เกิดความรู้สึกที่ดีต่อชาวบ้าน เกิดความรู้สึกผูกพันเป็นเพื่อนเป็นมิตรกับชุมชน

2.3 เรียนรู้คุณค่าในตัวตน (จิตวิญญาณ) มากขึ้น

2.4 เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวด้วยกัน เกิดกลุ่มเพื่อนที่มีแนวคิด หรือความสนใจใกล้เคียงกัน

นอกจากนี้ พิมพะระวี โรจน์รุ่งสัจย์ (2553, หน้า 7 - 8) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีความสำคัญในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่

1. มีความสำคัญต่อการวางแผนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเนื่องจากการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนนั้นควรที่จะเกิดจากความสมัครใจของชุมชนเป็นหลักก่อนเป็นสิ่งแรก และให้ชุมชนเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อการมีส่วนร่วมอย่างถูกต้องทางและผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวควรกระจายสู่ชุมชนอย่างยุติธรรม ความยั่งยืนที่เกิดขึ้นนั้นจะเกิดได้ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชน

2. มีความสำคัญต่อองค์กรในทุกระดับ คือ ระดับโลก ระดับกลุ่มประเทศ ระดับประเทศ ระดับภูมิภาค เนื่องจากการบริหารจัดการการท่องเที่ยวนั้น ควรได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกระดับ ซึ่งเห็นได้ชัดเจนในรูปแบบขององค์กรตั้งแต่ระดับโลกจนถึงระดับท้องถิ่น ซึ่งให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

3. เป็นรายได้ที่สำคัญชุมชน โดยเฉพาะประเทศพัฒนา/ยากจน การท่องเที่ยวโดยชุมชนช่วยสร้างรายได้มาสู่ชุมชน ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของรายได้หลักหรือรายได้เสริม เพื่อที่จะได้รับความร่วมมือจากชุมชน ทั้งนี้ต้องเกิดจากการบริหารจัดการและการกระจายผลประโยชน์อย่างยุติธรรม

จากข้างต้นจึงสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีความสำคัญมาก ซึ่งมีความสำคัญเกี่ยวเนื่องทั้งต่อเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมชุมชน ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและต่อนักท่องเที่ยว รวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้ความสำคัญที่จะเกิดได้จริงหรือไม่ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการและรูปแบบในการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่นนั้น ๆ ว่ามีระบบกระบวนการจัดการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพียงใด

4. หลักการของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

หลักการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น จะเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหลักตั้งแต่นั้นตอนการคิดริเริ่มไปจนถึงการจัดสรรผลประโยชน์ มุ่งเน้นให้ชุมชนได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ซึ่งหากชุมชนสามารถดำเนินการได้ตามหลักการท่องเที่ยวนอกจากจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง การจัดการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จแล้ว ยังช่วยให้เกิดความยั่งยืนอีกด้วย ทั้งนี้ การท่องเที่ยวจะดำเนินไปได้ตามเป้าหมาย ต้องมีหลักในการบริหารจัดการที่ดี มีนักวิชาการ ได้กล่าวถึงหลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนไว้ ดังนี้

สถาบันการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติได้กำหนดหลักการ 10 ประการเพื่อให้เห็นจุดยืนของการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ พร้อมใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนด้วยเช่นกัน (พจนานวนศรี, 2546, หน้า 12) คือ

1. ชุมชนเป็นเจ้าของการท่องเที่ยวและทรัพยากรการท่องเที่ยว
2. คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจและกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวของชุมชน
3. เสริมสร้างความภาคภูมิใจของคนในชุมชน

4. คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น
5. ดำรงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ
6. ดำรงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชน
7. เคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรมและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน
8. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าของชุมชนกับผู้มาเยือน
9. ผลประโยชน์ทั้งรูปแบบของเงินและไม่ใช้เงินกลับคืนสู่ชุมชน
10. มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

สอดคล้องกับ วีระพล ทองมา (2548, หน้า 19) ได้แสดงทัศนะการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว หลักการท่องเที่ยวจึงต้องมีหลักการร่วมกัน ดังนี้

1. การท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องมาจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ชุมชนได้มีการพินิจ พิจารณาห้สภาพปัญหาผลกระทบการท่องเที่ยวอย่างรอบด้านแล้ว ชุมชนร่วมตัดสินใจลงมติที่จะดำเนินการตามแนวทางที่ชุมชนเห็นสมควร

2. สมาชิกในชุมชนต้องมีส่วนร่วม ทั้งการคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำกิจกรรม ร่วมติดตาม ประเมินผล ร่วมกันเรียนรู้ร่วมกันและรับผลประโยชน์ร่วมกัน

3. ชุมชนต้องการรวมตัวเป็นกลุ่ม เป็นชมรม เป็นองค์กร หรือจะเป็นองค์กรชุมชนเดิมที่มีอยู่แล้ว เพื่อกลไกที่ทำหน้าที่แทนสมาชิกทั้งหมดในระดับหนึ่ง และดำเนินการกำหนดทิศทางนโยบาย การบริหาร การจัดการการประสานงาน เพื่อให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นไปตามเจตนารมณ์ของสมาชิกที่เห็นร่วมกัน

4. รูปแบบ เนื้อหากิจกรรมของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต้องคำนึงถึงการอยู่ร่วมกันอย่างมีศักดิ์ศรีมีความเท่าเทียม ความเป็นธรรม และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจการเมือง สังคม และวัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์และลดผลกระทบในเชิงลบ

5. มีกฎ กติกา ที่เห็นร่วมกันจากชุมชน สำหรับการจัดการท่องเที่ยวที่ชัดเจนและสามารถกำกับดูแลให้เป็นไปตามกติกาที่วางไว้

6. ชุมชนที่จัดการท่องเที่ยว สมาชิกในชุมชน ชาวบ้านทั่วไป และนักท่องเที่ยวควรมีกระบวนการเรียนรู้ระหว่างกันและกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการทำงานท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ถูกต้องเหมาะสม และมีความชัดเจน

7. การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะต้องมีมาตรฐานที่มาจากข้อตกลงร่วมกัน ภายในชุมชนด้วย เช่น ความสะอาด ความปลอดภัย การกระจายรายได้ที่เป็นธรรมของผู้ที่เกี่ยวข้อง และพิจารณา ร่วมกันถึงขีดความสามารถในการรองรับ

8. รายได้ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวมีส่วนไปสนับสนุนการพัฒนาชุมชนและรักษาสิ่งแวดล้อม

9. การท่องเที่ยวจะไม่ใช่อำชีพหลักของชุมชน และชุมชนต้องดำรงอาชีพหลักของตนเองไว้ได้

10. องค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งพอที่จะจัดการกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้และพร้อมจะหยุดเมื่อเกินความสามารถในการจัดการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้หากมองในแง่ของความพร้อมของชุมชนและ

ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวในมิติชุมชนแล้ว การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเป็นไปได้ด้วยดีนั้น ยังต้องพิจารณาจากมิตินอกชุมชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ได้แก่ ตลาด นโยบายรัฐที่เข้ามาสนับสนุน และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว เป็นต้น

5. การเตรียมความพร้อมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว

การที่จะให้ชุมชนดำเนินการท่องเที่ยวตามหลักการดังกล่าวข้างต้น มีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมความพร้อม และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวเป็นเสมือนงานพัฒนาชุมชนอย่างหนึ่ง เป็นสิ่งที่ดูเหมือนง่ายแต่ทำยาก เพราะการท่องเที่ยวเป็นการพัฒนาที่ตอบสนองกระแสบริโภคนิยม การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนหลุดออกจากฐานการผลิตเดิมในภาคการเกษตร สู่อุตสาหกรรมบริการ กำลังซื้อที่สูงกว่าของนักท่องเที่ยวจึงสามารถกำหนด "สินค้า" และ "บริการ" ได้ตามความต้องการ ทำให้สภาพทางสังคมและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวมักถูกรอบงำจากวัฒนธรรมภายนอกที่เข้ามาพร้อมกับนักท่องเที่ยว เป็นดาบสองคมและมีความเสี่ยงอย่างยิ่งในการนำไปใช้ในการพัฒนา อย่างไรก็ตาม เมื่อชุมชนได้เปิดชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวแล้วนั้น ควรที่จะต้องรู้และเข้าใจถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวในเชิงบวกและลบเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีของชุมชน สุรชาติพิทย์ เข็มน้อย (2554, หน้า 23); พลนา สวนศรี (2546, หน้า 189 - 190) ได้เสนอแนวทางในการเตรียมความพร้อมของชุมชนที่เป็นผู้ดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรที่จะมีกระบวนการการทำงาน โดยที่ขั้นตอนที่ 1 - 2 เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญก่อนตัดสินใจ ส่วนขั้นตอนที่ 8 เป็นการทดสอบความพร้อมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามการสร้าง ความมั่นใจถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการเตรียมความพร้อมเป็นอย่างมาก ถึงแม้ว่าจะไม่ได้ปรากฏอยู่ในขั้นตอนต่าง ๆ เหล่านี้ ซึ่งกระบวนการทำงานในการเตรียมความพร้อมชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวมีดังนี้

ขั้นที่ 1 การให้ข้อมูล ให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวทั้งด้านบวกและด้านลบกับชุมชน เพื่อที่จะได้พิจารณาในการพัฒนาชุมชน โดยในขั้นตอนนี้อาจจะมีเฉพาะผู้นำและกลุ่มผู้สนใจ

ขั้นที่ 2 การสร้างการมีส่วนร่วม ผลักดันให้กลุ่มผู้สนใจหรือผู้มีส่วนได้เสียเข้ามาร่วมกันพิจารณาและตัดสินใจในการดำเนินงานร่วมกัน

ขั้นที่ 3 ศึกษาชุมชนร่วมกับชาวบ้าน ซึ่งจะศึกษาในประเด็นดังนี้ 1) การสำรวจทางกายภาพ (ทำแผนที่ชุมชนอย่างละเอียด) 2) ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน 3) ศึกษาความสัมพันธ์ของชุมชนกับการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติและการท่องเที่ยว 4) ศึกษากลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน

ขั้นที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน ทำการวิเคราะห์ SWOT ของชุมชน เพราะจะทำให้มองเห็นช่องว่างในการผลักดันการพัฒนาชุมชนและการท่องเที่ยวของชุมชนอีกทั้งการวิเคราะห์จะทำให้ชุมชนสามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและข้อจำกัดที่จะแก้ไขตามลำดับ

ขั้นที่ 5 ร่วมกันพัฒนาศักยภาพและแก้ไขจุดอ่อนของชุมชน เช่น การพัฒนาองค์ความรู้ และทักษะของคนในชุมชน การปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อให้สามารถรองรับกับกิจกรรมการท่องเที่ยวและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเจ้าของชุมชนกับผู้มาเยือนได้

ขั้นที่ 6 การวางรูปแบบการบริหารจัดการ จัดตั้งองค์กรชุมชนที่ชุมชนบริหารจัดการตนเอง เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ รูปแบบ โปรแกรม ราคา มาตรการการ

ปกป้อง กฎกติกาของการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนของชาวบ้านและนักท่องเที่ยว

ขั้นที่ 7 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้รับข้อมูลข่าวสารและส่งสารไปยังผู้ที่สนใจ

ขั้นที่ 8 ทดลองดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการทดสอบความพร้อมของชุมชน พร้อมทั้งวิเคราะห์ข้อบกพร่องและเปิดรับความคิดเห็นจากกลุ่มทดลองเพื่อนำไปพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ดีขึ้น

ขั้นที่ 9 การประเมินผล เป็นการติดตามผลการดำเนินงานในทุกๆ ไตรมาส และสรุปบทเรียนจากการทำกิจกรรม เพื่อเป็นการทบทวนตนเองและแก้ไขข้อบกพร่อง

ขั้นที่ 10 พัฒนาองค์กร การเรียนรู้จากตำราอย่างเดียวไม่เพียงพอ แต่การส่งบุคลากรไปอบรมเพื่อพัฒนาทักษะจะยิ่งทำให้เกิดการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดมากขึ้น อีกทั้งการไปดูงานจากชุมชนที่ประสบความสำเร็จมา ยิ่งเป็นแรงกระตุ้นที่จะทำให้ชุมชนนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ที่เรียกว่า "จดจำและนำไปดัดแปลงให้เข้ากับบริบท" (Copy and Development)

หลักการและกระบวนการในการเตรียมความพร้อมของการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นสิ่งที่จะทำให้ชุมชนมีความมั่นใจ ปลูกกระตมทางจิตสำนึกให้กับชุมชนที่พร้อมกันเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสร้างความเป็นปึกแผ่นของชุมชน จนกลายมาเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีที่ต่อรองกับอำนาจทุนนิยมภายนอกและกระแสการบริโภคนิยมโลกได้

จากข้างต้นจึงสรุปได้ว่า การที่จะให้ชุมชนดำเนินการท่องเที่ยวตามหลักการดังกล่าวข้างต้นมีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมความพร้อม และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันก็ต้องรณรงค์กับคนในสังคมให้เห็นความแตกต่างของการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการท่องเที่ยวทั่วไป กระตุ้นให้คนในสังคมเห็นความสำคัญและเป็นนักท่องเที่ยวที่สนใจการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าของบ้านกับผู้มาเยือน เป็นการเพิ่มการรับรู้และความเข้าใจในบทบาทของชุมชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และเป็นกำลังใจหรือสนับสนุน

6. องค์ประกอบของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้ชุมชนและสมาชิกในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสรร เสนอแนวความคิด และร่วมกันพัฒนาชุมชนไปในทิศทางและพื้นฐานของต้นทุนทางวัฒนธรรมและสังคมที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์แก่ชุมชนโดยผสมผสานการพัฒนาธุรกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ กัน มีนักวิชาการกล่าวถึงองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนไว้ ดังนี้

พจนาน สวนศรี (2546, หน้า 15) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ไว้ 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ได้แก่ ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีวิถีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน มีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

2. ด้านองค์กรชุมชน ได้แก่ ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจ มีปราชญ์หรือผู้มีความรู้และทักษะในเรื่องต่าง ๆ ที่หลากหลาย ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

3. ด้านการจัดการ ได้แก่ มีกฎ กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเมืองคักรหรือกลไกในการทำงาน เพื่อจัดการท่องเที่ยวและสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม มีกองทุนของชุมชนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

4. การเรียนรู้ ได้แก่ ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการเรียนรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบการจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งในส่วนของชาวบ้าน และผู้มาเยือน

ศุภลักษณ์ วิริยะสุนทร (2551, หน้า 15) การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เมืองคักรประกอบสำคัญที่ต้องพิจารณาดังนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง การที่ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีวิถีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน มีวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ซึ่งแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ได้แก่

1.1 แหล่งธรรมชาติที่มีความสวยงาม โดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เช่น ป่าไม้ ภูเขา น้ำตก ถ้ำ ทะเล

1.2 แหล่งโบราณคดี แหล่งประวัติศาสตร์ ศาสนสถานที่สวยงาม

1.3 พิพิธภัณฑสถาน

1.4 งานบุญพื้นบ้าน งานประเพณีพื้นเมือง

1.5 ภูมิปัญญาพื้นบ้าน วิถีชีวิตพื้นบ้าน และการประกอบอาชีพหลักในชุมชน

1.6 ไร่ นา สวนเกษตร และฟาร์มเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ

1.7 บุคลากรในท้องถิ่นที่มีความสามารถทำงานในธุรกิจท่องเที่ยวด้านบริการ อย่างมีคุณภาพในแต่ละสาขา เช่น บริการรถนำเที่ยว เรือนำเที่ยว บริการร้านอาหาร และบริการที่พัก เป็นต้น

2. องค์กรชุมชนและการมีส่วนร่วม มีบทบาทเป็นเจ้าของท้องถิ่น จึงต้องมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน มีปราชญ์ หรือผู้มีความรู้และทักษะในเรื่องต่าง ๆ ที่หลากหลาย รวมไปถึงการที่ชุมชนต้องรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาโดยร่วมคิด ร่วมตัดสินใจร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมในการติดตามประเมินผล การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในทุกขั้นตอน จะเป็นการสร้างสำนึกการเป็นเจ้าของร่วมกัน ทำให้เกิดการยอมรับ เกิดความรักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่น

3. การบริหารจัดการ ครอบคลุมไปถึงการเมืองคักรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการท่องเที่ยวและสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ มีกฎ กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม มีกองทุนของชุมชนที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

4. การเรียนรู้ถึงลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยว สร้างการเรียนรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิตและตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่แตกต่าง มีระบบการจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับนักท่องเที่ยว ซึ่งอาจมีการจัดการในรูปแบบของการก่อตั้งจุดประชาสัมพันธ์

ข้อมูลการท่องเที่ยว การก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น การรวบรวมภูมิปัญญาด้านวรรณกรรมมุขปาฐะ และการจัดทำเอกสารเผยแพร่ด้านภูมิปัญญา นอกจากนี้ยังต้องสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญา ทั้งในส่วนของชุมชนและนักท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาไปสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

สอดคล้องกับ สินธุ์ สโรบล, และคนอื่น ๆ (2546, หน้า 12) อธิบายถึงการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนควรประกอบด้วยการจัดการ 4 รูปแบบดังนี้

1. การจัดการด้านบุคลากร คือ การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวตามความสามารถ เช่น ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายบัญชีการเงิน มัคคุเทศก์ เป็นต้น

2. การจัดการด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว คือ การดูแลบริหารจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว โดยกำหนดพื้นที่สำหรับท่องเที่ยว เนื่องจากบางแหล่งท่องเที่ยวมีความเปราะบาง ชุมชนอาจไม่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมเพื่ออนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่ หรือพัฒนาพื้นที่อำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวตามสมควร เช่น การสร้างทางไม้เพื่อป้องกันการเหยียบย่ำพันธุ์พืช

3. การจัดการด้านผลประโยชน์ คือ การจัดสรรผลประโยชน์มาสู่ชุมชน เช่น มีการเก็บค่าธรรมเนียมเข้าชมหมู่บ้าน บริการลูกหาบ มัคคุเทศก์ท้องถิ่น โฮมสเตย์ การบริการอาหารในชุมชน สินค้าที่ระลึกผลิตโดยชุมชนและการแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งไว้ใช้ในการดูแลรักษาทรัพยากรชุมชน เป็นต้น และมีการจัดสรรผลประโยชน์โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางกติกา

4. การจัดการด้านบริหารจัดการ สิ่งแรกที่ต้องคำนึง คือ ความรู้ความเข้าใจเพื่อให้ชุมชนได้เข้าใจเป้าหมายที่ตรงกัน สร้างความภาคภูมิใจในตนเอง รักและหวงแหนความเป็นตัวตน สร้างแนวคิดด้านการให้บริการการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น มีการกำหนดกฎระเบียบ กติกาของชุมชน เป็นต้น

องค์ประกอบการจัดการการท่องเที่ยวเป็นมาตรฐานหนึ่งที่เข้ามาควบคุมการดำเนินงานของชุมชน ชุมชนควรที่จะยึดถือหลักของการจัดการการท่องเที่ยวตั้งแต่ขั้นตอนก่อนที่จะประกอบกิจการการท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการเอง เมื่อชุมชนได้จัดตั้งองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชนครบถ้วนแล้ว สิ่งที่ชุมชนจะต้องเข้าใจอีกหนึ่งสิ่งซึ่งเป็นส่วนประกอบหนึ่งขององค์ประกอบข้างต้น คือการจัดการชุมชนจะต้องสร้างบุคลากรให้มีความรู้ในการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อที่จะได้ปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม สินธุ์ สโรบล, และคนอื่น ๆ (2546, หน้า 60 - 68) ได้เสนอการจัดการการท่องเที่ยวโดยมีส่วนร่วมของประชาชนตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การคัดเลือกพื้นที่ การเลือกพื้นที่นั้นจะต้องพิจารณาจากทรัพยากรการท่องเที่ยวและศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ

ขั้นที่ 2 การเตรียมความพร้อมของชุมชน จะต้องเตรียมความพร้อมใน 2 ลักษณะให้กับชุมชน คือ การทำงานที่เข้มข้นและการทำงานที่ประสานกับองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่

ขั้นที่ 3 การจัดหานักท่องเที่ยว เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งเพราะถ้าแหล่งท่องเที่ยวนั้นไม่มีนักท่องเที่ยว ก็จะไม่ประสบความสำเร็จ จึงทำให้จะต้องมีการประชาสัมพันธ์ในหลากหลายช่องทาง เช่น อินเทอร์เน็ต สื่อมวลชน ปากต่อปาก ใบปลิว จดหมายข่าว แผ่นพับ เป็นต้น เพื่อสร้างจุดสนใจของชุมชนให้กับนักท่องเที่ยว

ขั้นที่ 4 การเตรียมความพร้อมของนักท่องเที่ยว เป็นการกระจายข้อมูลเชิงพื้นที่ของชุมชน ลักษณะของโปรแกรมกิจกรรมการท่องเที่ยวให้แก่ผู้ที่สนใจ เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะ นอกจากนี้ชุมชนและผู้ประกอบการจะต้องจัดเตรียมความพร้อมของสถานที่พัก อาหาร ผู้นำทาง ผู้ประสานงาน เส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความชัดเจนและครอบคลุม รวมถึงต้องควบคุมมาตรฐานในการให้บริการที่เหมาะสมภายใต้ขอบเขตที่จำกัด

ขั้นที่ 5 การเตรียมบุคลากร ชุมชนจะต้องจัดเตรียมบุคลากร 3 ด้าน คือ 1) มัคคุเทศก์ หรือผู้ประสานกิจกรรมที่จะต้องมีการขึ้นทะเบียนอาสาสมัคร จัดการพูดคุยเพื่อทำความเข้าใจ เป้าหมาย สร้างฐานทางความรู้ของชุมชนให้กับมัคคุเทศก์ และพัฒนาทักษะที่เหมาะสมของมัคคุเทศก์ 2) คนทำงานในพื้นที่ ที่จะต้องสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีทิศทางเดียวกัน เตรียมความพร้อมชาวบ้านและชุมชนให้มีความพร้อมในการทำกิจกรรม และพัฒนาศักยภาพของชาวบ้านและองค์กรชุมชนให้เกิดความเข้าใจการจัดการการท่องเที่ยว และ 3) คนทำงานประสานภายนอก ชุมชนจะต้องอาศัยหน่วยงานภายนอกในการประชาสัมพันธ์และทำการตลาด ประสานความร่วมมือในทุกด้านที่จะส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และสร้างภาคีร่วมมือในการช่วยเหลือกันและกัน

ขั้นที่ 6 การสรุปและประเมินผล ชุมชนจะต้องจัดทำประเมิน 2 ด้าน คือ 1) ชุมชน และ 2) นักท่องเที่ยว เพื่อที่จะได้ถอดบทเรียนจากการดำเนินกิจกรรมว่ายังมีปัญหาอุปสรรค และข้อบกพร่องอะไรในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อที่จะนำมาสู่การปรับปรุงรวมถึงชุมชนจะต้องมีการสรุปภาพรวมของการท่องเที่ยวให้กับคนในชุมชนรับทราบเพื่อเป็นการสร้างความกระจ่างและความเชื่อมั่นของชุมชน

การจัดการการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนจะมีระดับการมีส่วนร่วมที่มากขึ้นนั้นจำเป็นที่จะต้องอาศัยปัจจัยสี่ประการที่จะเอื้อต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในลักษณะนี้ คือ 1) การจัดระบบการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม โปร่งใส และทั่วถึงในระดับชุมชน 2) การจัดตั้งกองทุนเพื่อการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรในพื้นที่และมีความชัดเจนในการสร้างความเกี่ยวเนื่องของกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3) จัดสรรทรัพยากรบุคคลและเวลาให้กับกิจกรรมอย่างเต็มที่ 4) การเปิดกว้างต่อการเรียนรู้ในการจัดการเชิงธุรกิจ (สินธุ์ สโรบล, และคนอื่น ๆ, 2546, หน้า 68 - 70)

7. การตลาดเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ในส่วนการตลาดนั้น การตลาดเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน การวางแผนการตลาดมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวชุมชนเป็นการสร้างคุณค่า (Value Creation) ให้นักท่องเที่ยวโดยเริ่มต้นจากการกำหนดคุณลักษณะ (Attributes) ของแหล่งท่องเที่ยวกิจกรรมการท่องเที่ยว สร้างจุดเด่น (Features) ให้กับแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการ ท่องเที่ยว และทำจุดเด่นให้เป็นคุณประโยชน์ (Benefits) กิจกรรมการท่องเที่ยว และต้องไม่หยุดพัฒนา โดยมุ่งสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ (Creative Tourism) เพื่อเพิ่มคุณค่า (Value) ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกว่าการท่องเที่ยวมีความคุ้มค่ากับการเดินทางเข้ามาเยือนในแหล่ง ท่องเที่ยว และคุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายที่เสียไป เมื่อลูกค้าประทับใจในแหล่งท่องเที่ยวกิจกรรมการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวกลับมาท่องเที่ยวซ้ำ (Repeat

Visitation) เกิดการบอกต่อ (Word of Mouth) และเต็มใจที่จะจ่ายค่าบริการการท่องเที่ยวในราคาที่สูงขึ้น (Willingness to Pay More)

การตลาดการท่องเที่ยวชุมชนสามารถนำแนวคิดส่วนประสมทางการตลาด (7Ps Marketing Mix) คอทเลอร์ (Kotler, 2000) มาประยุกต์ใช้ในการบริหารการตลาดการท่องเที่ยวชุมชน มีดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์ (Product) เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิตของชุมชน และสิ่งอื่น ๆ โดยรวมเรียกว่า ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาเยือน ในแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนต้องเตรียมแหล่งท่องเที่ยว หรือ กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้น ๆ โดยมีเจ้าของภูมิปัญญาเป็นผู้ส่งมอบประสบการณ์จริงที่กระบวนการ หรือ บางส่วนของกระบวนการผลิต เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Cross Culture Engagement) มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทางวัฒนธรรมของพื้นที่ ท่องเที่ยว

2. ราคา (Price) คุณค่าของผลิตภัณฑ์กิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปตัวเงิน นักท่องเที่ยว จะเปรียบเทียบระหว่างคุณค่าที่ได้รับรู้ (Perceived Value) ของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวกับราคาของค่าบริการนั้น หากคุณค่าสูงกว่าราคานักท่องเที่ยวจะตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว หรือ เดินทางกลับมาท่องเที่ยว หรือ บอกต่อกับบุคคลอื่น ๆ การกำหนดราคาค่าบริการการท่องเที่ยวต้องมีความเหมาะสมกับระดับการให้บริการ ผลิตภัณฑ์ ทางการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยง และง่ายต่อการจำแนกระดับบริการที่แตกต่างกัน

3. ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) การเข้าถึงข้อมูลของการท่องเที่ยวในรูปแบบเอกสาร ฐานข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต โปรแกรมการท่องเที่ยว ภาพแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมการ ท่องเที่ยว และข้อมูลอื่น ๆ ที่เป็นข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว รวมถึง มีสถานที่ ศูนย์ประสานงาน หรือ สถานที่ที่นักท่องเที่ยวติดต่อเมื่อเดินทางเข้ามาในชุมชนเป็นจุดบริการแบบเบ็ดเสร็จจุดเดียว โดยช่องทางการจัดจำหน่ายควรจัดทำเป็น 2 ระบบ คือ ระบบที่สามารถเข้าถึงได้ด้วยอินเทอร์เน็ต และระบบข้อมูลการบริการในสถานที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว

4. การส่งเสริมการตลาด (Promotion) การติดต่อสื่อสารข้อมูลระหว่างชุมชนที่ จัดการท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างกระตุ้นทัศนคติ การรับรู้ และการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว โดยเป็นส่วนประสมในการติดต่อสื่อสาร (Communication Mix) เป็นการติดต่อสื่อสารด้วยการใช้บุคคลในการขาย (Personal Selling) และการติดต่อสื่อสารโดยไม่ใช้บุคคล (Non Personal Selling) มีเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารมีหลากหลายประเภท หรือ อาจจะใช้การสื่อสารแบบผสมผสานกัน (Integrated Marketing Communication) ซึ่ง เครื่องมือส่งเสริม การตลาด ประกอบด้วย (1) การสื่อสารโดยใช้บุคคล เป็นการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวโดยใช้พนักงานขาย โปรแกรม และเส้นทางท่องเที่ยวเป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two Way Communication) ทำให้พนักงานผู้ให้บริการได้เรียนรู้ และศึกษาเกี่ยวกับลูกค้าโดยตรง และการสื่อสารแบบปากต่อปาก (Word of Mouth Communication) เป็นการเล่าประสบการณ์ข้อมูลการท่องเที่ยวจากพนักงานไปยังนักท่องเที่ยวโดยตรง (2) การประชาสัมพันธ์ (Public Relation) เป็นการแจ้งข้อมูลการจัด

แถลงข่าว การจัดกิจกรรมพิเศษขึ้น เพื่อเป็นการ กระตุ้นให้เกิดความสนใจ และการจดจำที่ติดต่อแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูล จดจำ แหล่งท่องเที่ยวได้ รวมถึงการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในสายตาของผู้พบเห็น (3) การโฆษณา (Advertising) เป็นการสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในการบริการท่องเที่ยวโดยผ่านทางสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ สิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ สื่อกลางแจ้ง และป้ายโฆษณาต่าง ๆ เป็นต้น การโฆษณา เน้นการส่งข่าวสารไปยังกลุ่มเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงได้มากกว่าแบบอื่น (4) อุปกรณ์เครื่องมือ แนะนำบริการ (Instructional Materials) เป็นการให้ข้อมูลจากชุมชนที่สร้างขึ้นเพื่อการสื่อสาร กับนักท่องเที่ยว หรือ บริษัทตัวแทนการท่องเที่ยวที่สนใจ โดยสามารถช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับนักท่องเที่ยวได้ในระดับหนึ่งได้ (5) การส่งเสริมการขาย (Sale Promotion) เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนได้เร็วขึ้น เช่น มอบสิทธิพิเศษการท่องเที่ยวในวันแม่ นักท่องเที่ยวพาแม่มาจะคิดอัตราครึ่งหนึ่งวันเกิดมอบ ห้องพักรับหนึ่งคืน นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวครั้งที่สามลดครึ่งราคา เป็นต้น

5. บุคลากร (People) สมาชิกทุกคนในชุมชนล้วนเป็นตัวกลางที่ทำหน้าที่เชื่อม ระหว่างทรัพยากรท่องเที่ยวในท้องถิ่น เป็นผู้เล่าเรื่องราวต่าง ๆ ของชุมชน เป็นเจ้าบ้านที่ดีด้วยการ ต้อนรับอย่างอบอุ่นประคองต้อนรับญาติมิตร หรือเพื่อนที่กลับมาเยี่ยมบ้าน รวมถึงผู้นำชุมชน ครู ภูมิปัญญาผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ผู้ประกอบอาชีพ หรือศาสตร์ต่าง ๆ ในชุมชน ที่ต้องมาเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว ตลอดจนการถ่ายทอดภูมิ ปัญญาสู่คนในท้องถิ่นเพื่อรักษาไว้ไม่ให้สูญหายไปจากท้องถิ่น บุคลากรจึงมีความสำคัญที่ต้อง พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการท่องเที่ยว และเกี่ยวข้องทางอ้อม ซึ่งนักท่องเที่ยวจะต้องพบเจอเมื่อเดินทางเข้าไปในชุมชน ทุกคนในชุมชนต้องยินดีและเต็มใจที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งจะส่งต่อประสบการณ์ที่มีคุณค่าให้กับนักท่องเที่ยว

6. กระบวนการ (Process) เป็นขั้นตอนในการจัดการท่องเที่ยว กระบวนการบริการ การท่องเที่ยวในมุมมองของนักท่องเที่ยวต้องเป็นกระบวนการที่ไม่ยุ่งยาก ไม่ซับซ้อนต่อการใช้บริการ รวดเร็ว ถูกต้อง และแม่นยำตั้งแต่ครั้งแรก ระเบียบวิธีการ และงานปฏิบัติในด้านการ จัดการท่องเที่ยวที่น่าเสนอให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อมอบการบริการอย่างถูกต้องรวดเร็ว ปฏิบัติตาม ได้สะดวก และง่ายทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ

7. ภูมิทัศน์ หรือ สภาพทางกายภาพ (Physical Evidence) เป็นสิ่งที่ชุมชนต้องเตรียม ไว้แสดงเป็นรูปธรรม เพื่อความสะดวกของการท่องเที่ยว เช่น สถานที่จอดรถ ที่พักแรม ที่พักแบบ สัมผัสวิถีชุมชน ร้านอาหาร ห้องน้ำในแหล่งท่องเที่ยว ถึงขยะ ป้ายบอกทาง ข้อมูล หรือ แผนที่ เส้นทางท่องเที่ยวภายในชุมชน ป้ายแสดงประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรม ท่องเที่ยวแต่ละจุดเป็นภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ เป็นต้น สภาพทางกายภาพแสดงให้เห็น ถึงรูปธรรมทางกายภาพ และรูปแบบการให้บริการเพื่อสร้างคุณค่าให้กับนักท่องเที่ยว รวมถึงการ แต่งกาย ความสะอาดเรียบร้อย ความปลอดภัยของสถานที่ การพูดจาด้วยอัธยาศัยที่เป็นมิตร สุภาพอ่อนโยน และการให้บริการที่รวดเร็ว หรือ ผลประโยชน์อื่น ๆ ที่นักท่องเที่ยวได้รับ

การตลาดเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนมุ่งนำเสนอ ส่งเสริม และสร้างคุณค่าให้กับนักท่องเที่ยว และชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว โดยเน้นการวางแผนการตลาดที่คำนึงถึงความ ยั่งยืน ในมิติเศรษฐกิจชุมชน มิติสังคมวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชุมชน และมิติสิ่งแวดล้อม รวมถึง คำนึงถึง

ความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวควบคู่กันไปกับการวางแผนการตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เมื่อพัฒนาแล้ว และชุมชนมีความพร้อมที่จะ ให้บริการการท่องเที่ยว ผู้จัดการท่องเที่ยวมีความจำเป็นที่ต้องเปิดตัว และสื่อสารข้อมูลทางการท่องเที่ยวต่าง ๆ ของชุมชน ให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายได้รับรู้ และรับทราบ เพื่อเป็น ข้อมูลในการประกอบการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว เครื่องมือที่ใช้ในการนำเสนอผลิตภัณฑ์ และ กิจกรรมทางการท่องเที่ยว คือ ส่วนประสมทางการตลาดบริการ ประกอบด้วย 7 ด้าน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่ นำความโดดเด่นที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนมาพัฒนาเป็นกิจกรรม ทางการท่องเที่ยวในอัตราค่าบริการ ที่เหมาะสม การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทาง การสื่อสารที่หลากหลายให้ตรงกับกลุ่มลูกค้า เป้าหมาย รวมถึงจัดทำ การสื่อสารเรื่องราวของชุมชน ผ่านป้ายสื่อความหมายติดตามสถานที่ท่องเที่ยว รวมถึงการกระตุ้นการท่องเที่ยวในเทศกาลต่าง ๆ ด้วยนำเสนอโปรโมชั่นต่าง ๆ เช่น มีส่วนลดทางการท่องเที่ยว แคมป์ห้องพักในเทศกาลวันแม่ วัน ครอบครัว เป็นต้น การพัฒนาบุคลากรที่ ให้บริการการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในประวัติศาสตร์ของชุมชน สมาชิกใน ชุมชนมีอัธยาศัยที่เป็นเจ้าบ้านที่ดี มีจิตใจใฝ่บริการ พร้อมนี้ ชุมชนต้องจัดเตรียมภูมิทัศน์ และลักษณะ ทางกายภาพให้นักท่องเที่ยวรู้สึกปลอดภัย โปร่ง ดูสะอาดตา และรู้สึกปลอดภัยเมื่อเดินทางท่องเที่ยว มีโครงสร้างพื้นฐานอำนวยความสะดวก สะดวก เช่น ถนน เส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกันการบริการ การขนส่งสาธารณะ ป้ายบอก ทาง ไฟฟ้า ประปา ระบบสื่อสาร และโทรคมนาคม ห้องน้ำสาธารณะ เป็นต้น โดยกระบวนการ ทั้งหมดของการบริการการท่องเที่ยวต้องมีขั้นตอนที่ชัดเจน ไม่ซับซ้อน ไม่ยุ่งยาก มีความสะดวก ต่อการรับบริการการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว (ณัฐพัชร มณีโรจน์, 2560, หน้า 38 - 42)

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า จากแนวคิดของนักวิชาการเกี่ยวกับองค์ประกอบของการ จัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนควรพิจารณาถึง คุณสมบัติที่สำคัญ ดังนี้ องค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีหลายด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการ ด้านการเรียนรู้ นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนก็ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะชุมชนมี บทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนา การอนุรักษ์ การจัดการทรัพยากร รวมถึงได้ประโยชน์จาก การท่องเที่ยวนั้นด้วย โดยเน้นการวางแผนการตลาดที่คำนึงถึงความยั่งยืนใน มิติเศรษฐกิจชุมชน มิติ สังคมวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชุมชน และมิติสิ่งแวดล้อม รวมถึงคำนึงถึงความสามารถในการรองรับการ ท่องเที่ยวควบคู่กันไปกับการวางแผนการตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และกิจกรรมทางการท่องเที่ยว

8. ประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ชุมชนสามารถมองเห็นผลประโยชน์ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่จะนำมาสู่ชุมชนและให้ ความร่วมมืออย่างเต็มใจได้ หากได้รับประโยชน์หลักๆ 5 ด้าน เชอร์แวนส์ (Scheyvens, 1999) ดังนี้ คือ

1. ผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวหากสามารถนำรายได้ในระยะยาวมาสู่ชุมชนได้ ก็จะช่วยสร้างความมั่นใจและได้รับความร่วมมือจากชุมชน

2. ผลประโยชน์ด้านจิตวิทยา การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนภูมิใจในท้องถิ่นของตน และอยากจะทำให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมชุมชน ต้องการให้ชุมชนเป็นที่รู้จัก ความภาคภูมิใจนี้จะทำให้ไม่เกิดการละทิ้งถิ่นฐานไปทำงานที่อื่น

3. ผลประโยชน์ด้านสังคมการท่องเที่ยวเป็นการเสริมสร้างความเสมอภาคและสันติภาพแก่ทุกฝ่าย รวมทั้งยกระดับคุณภาพชีวิตในสังคมของชุมชน และสร้างการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันของคนในชุมชน รวมทั้งนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมชุมชนด้วย

4. ผลประโยชน์ด้านการเมือง ชุมชนได้มีสิทธิ์มีเสียงทางการเมืองเนื่องจากมีตัวแทนมาร่วมวางแผน และริเริ่มการท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนรู้สึกถึงว่าพวกเขาได้รับสิทธิและเกิดความรู้สึกหวงแหนและเป็นเจ้าของชุมชนอย่างแท้จริงก็ตาม และ

5. ผลประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถสร้างประโยชน์สู่สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรชุมชนหากชุมชนตระหนัก การพัฒนาที่ยั่งยืน จะเกิดจิตสำนึกในอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรของชุมชน โดยร่วมมือกับทุกฝ่ายโดยเฉพาะนักท่องเที่ยว

ระพีพรรณ ทองหล่อ, และคนอื่น ๆ (2551, หน้า 14) ได้อธิบายถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่า หากชุมชนสามารถบริหารจัดการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ชุมชนจะได้รับประโยชน์จากการดำเนินการ ดังนี้

1. ด้านสังคมและวัฒนธรรม คือ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว รวมทั้งสามารถทำให้เกิดการเคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่าง และแหล่งเรียนรู้และห้องเรียนมีชีวิต ซึ่งจัดเป็นการอนุรักษ์มรดกอันล้ำค่าของชุมชน

2. ด้านการบริหารจัดการ คือ เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อันจะนำไปสู่ความสามัคคีภายในชุมชน และเกิดความตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของการมีส่วนร่วม

3. ด้านสิ่งแวดล้อม คือ เกิดจิตสำนึกในเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน จัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนให้ถูกนำไปใช้ด้วยความระมัดระวังมากขึ้น และมีการคำนึงถึงผลกระทบจากการใช้มากขึ้น

4. ด้านเศรษฐกิจ คือ คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น และชุมชนมีรายได้เสริมบนพื้นฐานของการใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเหมาะสม

9. ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

วีระพล ทองมา (2548) ได้กล่าวว่า ทุกอย่างที่ดีดำเนินการย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งที่ตั้งอยู่สิ่งแวดล้อมโดยรอบทั้งสิ้น ซึ่งมีผลกระทบด้านบวกและด้านลบ ได้แก่

1. ผลกระทบด้านบวก ส่งผลให้ชุมชนมีจิตสำนึกเกิดการพัฒนาตนเอง พึ่งพาตนเอง คิดเป็น ทำเป็น มีความพยายามในการเรียนรู้พัฒนา เกิดรายได้เพิ่มขึ้นมีการรวมตัวกัน สร้างความเข้มแข็งในชุมชน นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามความคาดหวังและความพยายามที่จะดำเนินการเพื่อให้ตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน 3 ด้าน ได้แก่

- 1.1 ด้านเศรษฐกิจ
- 1.2 ด้านสังคมและวัฒนธรรม
- 1.3 ด้านสิ่งแวดล้อม

สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะนำไปสู่ความยั่งยืน คือ การรวบรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญาสืบสานสืบทอด ตลอดจนการนำไปใช้ประโยชน์ได้ เกิดความรักความภาคภูมิใจในคนความรู้สึกรักเป็นเจ้าของมีส่วนร่วมในทรัพยากรของชุมชน และเกิดกระบวนการเรียนรู้การทำงานร่วมกันในที่สุด

2. ผลกระทบด้านลบ เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ จำนวนขยะที่เพิ่มมากขึ้นจากนักท่องเที่ยว การใช้น้ำ ระบบนิเวศธรรมชาติ การรับวัฒนธรรมเข้ามาอย่างรวดเร็ว เกิดกระแสการเรียนรู้แบบ มีความขัดแย้งทางความคิด เสียความเป็นส่วนตัวในการที่จะต้องรองรับนักท่องเที่ยวและที่สำคัญคืออาจถึงกับสูญเสียเอกลักษณ์ของท้องถิ่น หากมีการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวมากเกินไป ในส่วนการตลาดนั้นแต่ละชุมชนจะต้องให้ข้อมูลแนะนำชุมชนของตนเองและทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมา แต่ชุมชนไม่ได้ละทิ้งพื้นฐานเดิม หรือปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตไปตามกระแสวัฒนธรรม และไม่ได้มุ่งหวังรายได้หลักของชุมชนโดยละทิ้งอาชีพดั้งเดิมที่จะเป็นการที่จะปรับตัวเพื่อรองรับกระแสการท่องเที่ยวที่เข้าไปในชุมชน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ได้กล่าวไว้ว่า ชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากกิจกรรมทางการท่องเที่ยว จึงต้องให้ชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้รู้ปัญหาและความต้องการของชุมชนท้องถิ่นของตนเองได้ดีกว่าผู้อื่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง กิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้ส่งผลกระทบโดยตรงกับชุมชนท้องถิ่นทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งได้จำแนกผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนท้องถิ่นไว้เป็น 4 ด้าน คือ

1. ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจ อาจพิจารณาได้เป็นทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งผลกระทบในทางบวก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชน การสร้างงาน การเพิ่มรายได้ การกระตุ้นการผลิต และการแก้ปัญหาดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ ส่วนผลกระทบ ได้แก่ ปัญหารายได้ไม่ต่อเนื่อง เพราะฤดูกาลของการท่องเที่ยว คุณภาพแรงงานไม่เหมาะสมกับระบบการผลิตผลิตภัณฑ์ ราคา และการบริการ อาจมีการแย่งชิงผลประโยชน์ในชุมชน ทำให้เกิดปัญหาด้านทุนอื่น ๆ เช่น แรงงาน ที่ดิน เงิน การใช้วัตถุดิบจากต่างประเทศ เป็นต้น

2. ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นด้านสังคม อาจพิจารณาได้เป็นทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งผลกระทบในทางบวก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงแผนการประกอบอาชีพช่วยยกมาตรฐานการครองชีพ สร้างความสามัคคี ป้องกันการอพยพย้ายถิ่น เสริมสร้างการศึกษา และสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น ส่วนผลกระทบในแง่ลบ ได้แก่ เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยมท้องถิ่น ปัญหาการหลอกลวงนักท่องเที่ยว มีการอพยพย้ายถิ่นของชุมชนอื่นเข้ามาปัญหาอาชญากรรม และปัญหาการขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่น

3. ผลกระทบของนักท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นด้านวัฒนธรรม อาจพิจารณาได้เป็นทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งผลกระทบในทางบวก ได้แก่ การใช้วัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจที่ดีต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น เกิดความรัก ความหวงแหน ภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง เกิดความร่วมมือร่วมใจในการช่วยเหลือฟื้นฟูสืบทอด และอนุรักษ์วัฒนธรรม ส่วนผลกระทบในแง่ลบ ได้แก่ การเกิดปัญหาการขัดแย้งทางวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงค่านิยม รูปแบบของวัฒนธรรมท้องถิ่น การลดคุณค่าของวัฒนธรรม

และศิลปวัตถุ การทำลายศิลปวัตถุของชุมชนท้องถิ่น และการทำลายวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เป็นสินค้าเพื่อการท่องเที่ยว

4. ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นด้านสิ่งแวดล้อม อาจพิจารณาได้เป็นทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งผลกระทบในทางบวก ได้แก่ สร้างความตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมในชุมชนท้องถิ่น ช่วยรักษา พัฒนา ปรับปรุงและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมของชุมชน และค้นคว้าหาแนวทางการรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น ส่วนผลกระทบในทางลบ ได้แก่ เกิดปัญหาการทำลายทรัพยากรในด้านต่าง ๆ ของชุมชนท้องถิ่น เช่น ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรทางชีวภาพ เกิดปัญหามลภาวะ ปัญหาการทรุดตัวของดิน และการทำลายภูมิทัศน์ของชุมชนท้องถิ่น

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า จากแนวคิดของนักวิชาการเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนควรพิจารณาถึงคุณสมบัติที่สำคัญ ดังนี้ องค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีหลายด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการ ด้านการเรียนรู้ นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนก็ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะชุมชนมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนา การอนุรักษ์ การจัดการทรัพยากร รวมถึงได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวด้วย การจัดการที่มีประสิทธิภาพจะทำให้พลังทางสังคม พลังทางธรรมชาติถูกใช้อย่างเหมาะสมเพื่อการท่องเที่ยว และจะส่งผลให้ชุมชนมีรายได้ของตนเองเพียงพอที่จะไม่ต้องพึ่งพาสังคมภายนอก กลายเป็นชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ ที่สำคัญคือ ผลพลอยได้ที่จะทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตดั้งเดิมมีความยั่งยืนตลอดไป

จากผลสรุปองค์ประกอบดังกล่าวข้างต้น เป็นสาระสำคัญพร้อมรายละเอียดที่ผู้วิจัยจะนำผลสรุปที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน 2561 เพื่อนำไปกำหนดกรอบการวิจัยในการศึกษาตามบริบทของพื้นที่ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน และการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

เกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. เป็นองค์กรที่มีภารกิจหลักในการประสาน ส่งเสริม และสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยยึดหลักบนพื้นฐานความยั่งยืนใน 3 มิติ คือ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม วิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อม ผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน อพท. ได้พัฒนาเครื่องมือเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน คือ เกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีเกณฑ์การประเมิน 5 ด้านซึ่งมีเข้าประสงครวมทั้งสิ้น 28 เป้าประสงค์

เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2561 สภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Council: GSTC) ได้พิจารณาความสอดคล้องของมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ อพท. กับหลักเกณฑ์ GSTC และที่ประชุม GSTC Accreditation Panel ได้มีมติยอมรับ “เกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย” เทียบเท่ากับหลักเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับสถานที่ท่องเที่ยวของ GSTC ซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับสากล (TAT Review, 2562,

ย่อหน้า 7) และในปีเดียวกันนี้เอง กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้เผยแพร่มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ถือเป็นเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทยที่ถูกประกาศใช้โดยหน่วยงานภาครัฐ ที่มีกฎหมายเกี่ยวข้องในการกำกับดูแลด้านการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวของประเทศไทยอย่างเป็นทางการมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการปรับเนื้อหาและเกณฑ์การประเมินเพิ่มเติมฉบับเดิมของ อพท. โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้ (กองพัฒนาบริการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2561)

1. ขอบเขตของเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.1 คุณลักษณะพื้นฐานของการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่ส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยผ่านกระบวนการการบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างมีมาตรฐาน ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในทุน ทรัพยากรทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ส่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน และสร้างสรรค์ระหว่างเจ้าบ้านและผู้เยี่ยมเยือน

1.2 คุณลักษณะพื้นฐานของผู้ขอรับรองประเมินมาตรฐาน การท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่

1.2.1 เป็นผู้นำชุมชนหรือผู้นำกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.2.2 มีขอบเขตการปกครองที่มีระบบการดำเนินงานของชุมชนที่เป็นการปกครองส่วนท้องถิ่น

1.2.3 เปิดโอกาสให้ชุมชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

1.2.4 สามารถเลือกตั้งผู้นำชุมชนเข้ามาบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตของตนได้

1.2.5 มีสถานที่ตั้งและที่อยู่ติดต่อกันที่ชัดเจน

1.2.6 มีหนังสือรับรองกลุ่มหรือชมรมจากหน่วยงานของรัฐเป็นลายลักษณ์อักษร

1.3 เกณฑ์บังคับของผู้ขอรับรองประเมินมาตรฐาน โดยการดำเนินการของชุมชนจะต้องเป็นไปตามข้อกำหนด ข้อบังคับ ระเบียบ หรือประกาศของ สวนราชการที่มีอำนาจในการควบคุมดูแล ของระบบการปกครองส่วนท้องถิ่น

2. เกณฑ์การตรวจประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนและเป้าประสงค์

การตรวจประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง หลักเกณฑ์และการตรวจสอบการดำเนินการของกลุ่ม/องค์กรท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ 6 ด้าน ได้แก่

2.1 ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.2 ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี

2.3 ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน

2.4 ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

2.5 ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.6 ด้านส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้ประกอบการด้านการเข้าถึงตลาด และการทำงานร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยวภายนอก

3. คำอธิบายแบบตรวจประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

เกณฑ์การประเมินชุดนี้มีแบ่งเป็น 6 ด้าน ซึ่งมีเป้าประสงค์รวมทั้งสิ้น 31 เป้าประสงค์ (กองพัฒนาบริการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2561) ดังนี้

ตาราง 3 เกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย

เกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย	
ด้าน 1: ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	
เป้าประสงค์ที่ 1.1	การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ 1.2	ข้อตกลงร่วมกันสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ 1.3	ข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ 1.4	การพัฒนาบุคลากรในกลุ่มบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ 1.5	การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายมีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ 1.6	การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ 1.7	การจัดการการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ 1.8	ระบบบัญชีการเงินมีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ 1.9	เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
ด้าน 2: ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี	
เป้าประสงค์ที่ 2.1	การจัดสรรรายได้มีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ 2.2	การส่งเสริมยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ 2.3	ผลิตภัณฑ์ชุมชนมีคุณภาพเพื่อเสริมสร้างโอกาสในการเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว
เป้าประสงค์ที่ 2.4	สิทธิมนุษยชนในการท่องเที่ยวได้รับการให้ความสำคัญ
ด้าน 3: ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน	
เป้าประสงค์ที่ 3.1	ฐานข้อมูลด้านมรดกวัฒนธรรมชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ
เป้าประสงค์ที่ 3.2	การเผยแพร่มรดกวัฒนธรรมชุมชนผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ 3.3	การอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นมีประสิทธิภาพ
ด้าน 4: ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน	
เป้าประสงค์ที่ 4.1	การจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ 4.2	ฐานข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมมีคุณภาพ
เป้าประสงค์ที่ 4.3	การเผยแพร่ภูมิปัญญาด้านทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ 4.4	การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมในชุมชนมีประสิทธิภาพ

ตาราง 3 (ต่อ)

เกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย	
เป้าประสงค์ที่ 4.5	การสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมผ่านการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ
ด้าน 5: ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	
หมวดคุณภาพสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ	
เป้าประสงค์ที่ 5.1	การให้บริการด้านการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างน่าพึงพอใจ
เป้าประสงค์ที่ 5.2	นักสื่อความหมายมีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ 5.3	จุดบริการท่องเที่ยวมีคุณภาพ
เป้าประสงค์ที่ 5.4	การติดต่อประสานงานด้านบริการมีประสิทธิภาพ
หมวดการเตรียมความพร้อมเรื่องความปลอดภัย	
เป้าประสงค์ที่ 5.5	เส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยวมีความปลอดภัย
เป้าประสงค์ที่ 5.6	จุดบริการท่องเที่ยวมีความปลอดภัย
เป้าประสงค์ที่ 5.7	การบริหารจัดการเส้นทางการเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนมีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ 5.8	การบริหารจัดการกรณีฉุกเฉินมีประสิทธิภาพ
ด้านที่ 6 : ด้านส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้ประกอบการ	
ด้านการเข้าถึงตลาด และทำงานร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยวภายนอก	
เป้าประสงค์ที่ 6.1	การทำงานร่วมกันของชุมชนผู้ประกอบการนำเที่ยว
เป้าประสงค์ที่ 6.2	การบริการของผู้ประกอบการนำเที่ยวภายนอกต่อชุมชน

ทั้งนี้ แต่ละเป้าประสงค์จะประกอบด้วย “เกณฑ์ย่อย” ที่ใช้ในการวัดระดับประสิทธิภาพ และคุณภาพของแต่ละเป้าประสงค์ โดยในแต่ละ “เกณฑ์ย่อย” จะประกอบด้วย “ข้อประเมิน” เพื่อชี้วัดความสมบูรณ์ของเกณฑ์ย่อยแต่ละข้อ ดังนั้นการประเมินจึงประเมินที่ข้อการประเมิน เป็นหลัก โดยเมื่อประเมินข้อการประเมินครบถ้วนแล้วจะสามารถตอบเกณฑ์ และเป้าประสงค์ได้ ว่าครบถ้วนสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพและคุณภาพอย่างไรบ้าง

กล่าวโดยสรุป เกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทยดังกล่าวนี้ถือเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย โดยสามารถสรุปวัตถุประสงค์หลักของการนำเกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปใช้ กล่าวคือ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นเครื่องมือประเมินระดับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน และเพื่อเป็นเครื่องมือในการวางแผนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การนำเกณฑ์ไปใช้ก็เพื่อประโยชน์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านการขับเคลื่อนของกลุ่มการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เกี่ยวข้องร่วมกันบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อประโยชน์สูงสุดของชุมชนเอง ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้จะนำเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทยดังกล่าวนี้ จะประยุกต์ใช้เป็นกรอบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม

จังหวัดลพบุรี ถือเป็นหลักเกณฑ์ที่จะช่วยประเมินทำให้ทราบถึงการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านมะนาวหวาน เพื่อนำไปกำหนดกรอบการวิจัยในการศึกษาตามบริบทของพื้นที่บ้านมะนาวหวาน

บริบทของพื้นที่ชุมชนบ้านมะนาวหวาน

1. ประวัติชุมชนบ้านมะนาวหวาน

ตำบลมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี สมัยก่อนเป็นชุมชนที่อาศัยบริเวณ ลุ่มแม่น้ำป่าสักโดยชาวบ้านมะนาวหวานส่วนใหญ่มีชาติพันธุ์มาจากกลุ่มไทยเบ็ง เป็นกลุ่มที่ใช้ ภาษาไทยภาคกลางเพี้ยน เหน่อ น้ำเสียงห้วนสั้น ภาษาที่นิยมพูดจะลงท้ายประโยคด้วยคำว่า “เบ็ง” ภายหลังจากมีการก่อสร้างโครงการสร้างเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ ทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบอันเป็น เหตุให้ต้องมีการโยกย้าย ส่งผลให้ชาวบ้านถูกเวนคืนที่ดิน และโยกย้ายขึ้นมาตามที่อยู่จัดสรร ปัจจุบัน มีพื้นที่ประมาณ 84 ตารางกิโลเมตร แต่ถูกแบ่งแยกออกเป็นสองฝั่งโดยมีอ่างเก็บน้ำของโครงการ เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์อยู่ตรงกลาง พื้นที่ด้านตะวันออก มี 7 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8 ด้านตะวันตก 1 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 4 (องค์การบริหารส่วนตำบลมะนาวหวาน, 2564, หน้า 1) โดยในชุมชนได้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติพืชพันธุ์ลาน (ต้นลาน) ซึ่งในอดีตมีมากกว่า 10,000 ไร่ (ภูธร ภูมะธน, 2542) นอกจากนี้ต้นลานยังถูกนำมาใช้ในเชิงการอัตลักษณ์ของชุมชนมะนาวหวาน โดยใช้ คำว่า “ลาน” ขึ้นต้นหรือลงท้ายนามสกุลของครอบครัวตนเอง เพื่อเป็นที่ระลึกถึงประโยชน์ และความผูกพันกันมาเมื่อครั้งอดีต มากกว่า 30 ตระกูลลาน มากกว่า 30 ตระกูลลาน เช่น บุญด้วย ลาน จงใจลาน หาทางลานลานเลี้ยงชีพบำรุงลาน ลานสวัสดิ์สวัสดิ์ลาน ตรงใจลาน ชื่อทำลานลาน สันทัด ลานเลี้ยง พานิชลานลานทรัพย์ ทรัพย์ลาน ลานเป็นคุณ เสือคงลาน ลานเจริญ เชื้อพันธ์ลาน นักลาน ใจชอบลาน ชอบใจลาน คลองการลาน ลานเลี้ยง สมัครลาน ศรีลาน แทนลาน ทนลาน ทำลาน แสงลาน ผลทางลานคำพรานลาน และเสือดงลาน เช่นปัจจุบัน (ขจรศักดิ์ บุญด้วยลาน, 2560, หน้า 89)

2. ที่ตั้งของหมู่บ้านหรือชุมชนหรือตำบล

ตำบลมะนาวหวาน มีพื้นที่ประมาณ 84 ตารางกิโลเมตร หรือ 52,500 ไร่ พื้นที่ทาง กายภาพเป็นที่ราบสูงสลับกับที่ราบลุ่ม ลักษณะลาดเทสู่เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์มีเขื่อนอยู่ระหว่างกลาง พื้นที่ด้านตะวันออก มี 7 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8 ด้านตะวันตก 1 หมู่บ้าน คือหมู่ที่ 4 พื้นที่ราบลุ่ม บางส่วนติดกับเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ ทำให้เกิดน้ำท่วมในฤดูน้ำหลาก มีอาณา เขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลแก่งผักกูด อำเภอท่าหลวง จังหวัดลพบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลหนองบัว อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลน้ำสุค อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลพัฒนานิคม อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ภาพ 7 แผนที่ตำบลมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
ที่มา: (องค์การบริหารส่วนตำบลมะนาวหวาน, 2564)

3. คริวเรือนและประชากร

ตำบลมะนาวหวาน มีจำนวนหมู่บ้าน 8 หมู่บ้าน ประชากรทั้งสิ้น 4,491 คน แยกเป็นชาย 2,168 คน หญิง 2,323 คน จำนวน 1,806 คริวเรือน รายละเอียดดังนี้

ตาราง 4 จำนวนประชากรและคริวเรือนในตำบลมะนาวหวาน

หมู่ที่	หมู่บ้าน	ประชากร/คน		รวม/คน	หลังคาเรือน
		ชาย	หญิง		
หมู่ที่ 1	บ้านมะนาวหวาน	200	215	415	151
หมู่ที่ 2	บ้านมะนาวหวาน	292	327	619	234
หมู่ที่ 3	บ้านมะนาวหวาน	187	194	381	167
หมู่ที่ 4	บ้านแสนสุข	485	541	1,026	378
หมู่ที่ 5	บ้านแก่งน้ำเย็น	303	302	605	285
หมู่ที่ 6	บ้านท่าตดลาน	391	429	820	340
หมู่ที่ 7	บ้านน้ำซับเหนือ	75	65	140	88
หมู่ที่ 8	บ้านมะนาวหวาน	235	250	485	163
รวม		2,168	2,323	4,491	1,806

ที่มา: (สำนักทะเบียนอำเภอพัฒนานิคม, 2563)

4. ข้อมูลเศรษฐกิจ

ประชากรส่วนใหญ่ในตำบลมะนาวหวาน ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 38.00 กำลังศึกษา คิดเป็นร้อยละ 19.20 และเกษตร-ทำไร่ คิดเป็นร้อยละ 16.10 เป็นข้อมูล 3 อันดับแรกจากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานระดับตำบล ปี 2562 โดยพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญของตำบลมะนาวหวาน คือ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน เป็นต้น โดยพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีจำนวน 4,754.23 ไร่ มันสำปะหลังโรงงาน มีจำนวน 2,697.63 ไร่ และปลูกอ้อยโรงงาน มีจำนวน 2,518.83 ไร่

5. การคมนาคมขนส่ง

ตำบลมะนาวหวาน มีเส้นทางคมนาคมเพียงทางเดียว คือ ทางรถยนต์ โดยสามารถแบ่งเส้นทางการเดินทางได้ จำนวน 4 สาย ดังนี้

ถนนทางหลวงแผ่นดิน ถนนสายตรี ลพบุรี-วังม่วง ระยะทางประมาณ 18 กิโลเมตร

ถนนทางหลวงแผ่นดิน สายวังม่วง-ท่าหลวง ระยะทางประมาณ 12 กิโลเมตร

ถนนสาย 2282 (มะนาวหวาน-สวนมะเดื่อ) ระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร

ถนน รพช. 3200 (บ้านทรัพย์สำราญ-มะนาวหวาน) ระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร

6. ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น

6.1 การนับถือศาสนา ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 99.00 โดยศาสนสถานในตำบลมะนาวหวาน มีจำนวน 4 แห่ง คือ วัดกัณฐาพุกษั วัดทรัพย์สำราญ วัดมะนาวหวาน และวัดดำรงธรรม รายละเอียด ดังนี้

6.1.1 วัดกัณฐาพุกษั ตั้งอยู่ที่ ม.1 ต.มะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี โดยมี พระอธิการชอบ ติกขญาโณ เป็นเจ้าอาวาส

6.1.2 วัดทรัพย์สำราญ ตั้งอยู่ ม.5 ต.มะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี โดยมี พระปลัดธนาภัสสร ชยธมโม เป็นเจ้าอาวาส มีพระลูกวัดจำนวน 9 รูป

6.1.3 วัดมะนาวหวาน ตั้งอยู่ที่ ม.4 ต.มะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี โดยมี พระอธิการ สุบรร เป็นเจ้าอาวาส

6.1.4 วัดดำรงธรรม ตั้งอยู่ที่ ม.4 ต.มะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี โดยมี พระใบฎีกา สุเทพ เป็นเจ้าอาวาส

6.2 ประเพณีและงานประจำปี

- เดือนเมษายน งานประเพณีสงกรานต์ รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ
- เดือนตุลาคม งานออกพรรษา
- เดือนพฤศจิกายน งานประเพณีลอยกระทงริมเขื่อนบ้านมะนาวหวาน

6.3 ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาษาถิ่น

6.3.1 ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนตำบลมะนาวหวาน ได้อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ วิธีการจับปลาธรรมชาติ การทำปลาเค็ม และการทำไม้กวาด

6.3.2 ภาษาถิ่น ได้แก่ ภาษาไทย, ภาษาลาว, ภาษาไทยเบิ้ง และภาษาโคราช

6.4 OTOP สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก

6.4.1 ขนมบ้าบิ่น ชื่อผู้ผลิต/ผู้ประกอบการ นางกาเหว่า สังข์รูป ที่อยู่ 111 หมู่ที่ 5 ตำบลมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ภาพ 8 ขนมบ้าบิ่น สินค้า OTOP บ้านมะนาวหวาน

6.5 ประชาชนชาวบ้าน

- นางสาวศิริวรรณ จุฬารัตนศรี หมู่ที่ 1 ตำบลมะนาวหวาน ภูมิปัญญาหม้อทำขวัญ (ขวัญนาค บายศรี) ประสบการณ์หม้อทำขวัญนาค และทำบายศรีสู่ขวัญ 20 ปี
- นายเด่น สนสุภาพ หมู่ที่ 1 ตำบลมะนาวหวาน ภูมิปัญญาหมอน้ำมันกระดุก (น้ำมันมะพร้าว) ประสบการณ์หม้อกระดุก นวดน้ำมันประมาณ 20 ปี เรียนรู้วิชามาจาก หลวงปู่ห้วน อินฺจฺจนะบวชพระ
- นายเกลี้ยง ลพนิกร หมู่ที่ 3 ตำบลมะนาวหวาน ภูมิปัญญาถักแห ถักตะข่ายดักปลา ต่อเรือ ประสบการณ์ถักแห ถักตะข่ายดักปลา ต่อเรือประมาณ 30 ปี
- นายติลก สลุงใหญ่ หมู่ที่ 5 ตำบลมะนาวหวาน ภูมิปัญญาการสานแข่งไม้ไผ่ ได้รับความรู้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ
- นายเสน่ห์ คำปัญญา หมู่ที่ 5 ตำบลมะนาวหวาน ภูมิปัญญาการทำไม้กวาดจาก ก้านมะพร้าว ได้รับความรู้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ (ปู่ ย่า ตา ยาย)
- นายแจ้ว สนสุภาพ หมู่ที่ 8 ตำบลมะนาวหวาน ภูมิปัญญาการทำไม้กวาดจาก ก้านมะพร้าว

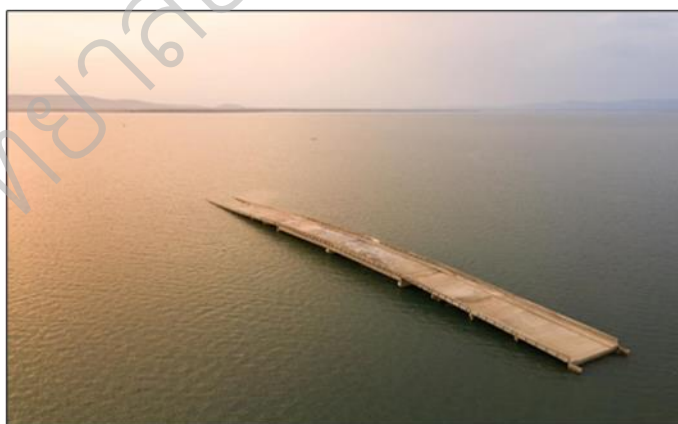
7. ทรัพยากรการท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชนบ้านมะนาวหวาน ได้แก่

ทะเลน้ำจืดมะนาวหวาน ตั้งอยู่บริเวณหน้าองค์การบริหารส่วนตำบลมะนาวหวาน ในช่วงหน้าแล้งของทุก ๆ ปีระดับน้ำอ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ จังหวัดลพบุรี ลดลงจนสามารถมองเห็นโขดหิน และเนินดินเป็นแนวยาว ทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวที่ตำบลมะนาวหวาน ในช่วงเดือน มีนาคม - พฤษภาคมของทุกปี

ภาพ 9 แหล่งท่องเที่ยวทะเลน้ำจืดมะนาวหวาน

สะพานผูกกลางเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ ถูกก่อสร้างไว้ก่อนการสร้างเขื่อนป่าสักฯ ตั้งแต่ปี 2530 ตัวสะพานสร้างด้วยคอนกรีตขนาดใหญ่ ก่อสร้างโดยกรมโยธาธิการ โดยใช้ชื่อสะพานในขณะนั้นว่า “สะพานรัชมังคลาภิเษก” เพื่อใช้เป็นเส้นทางคมนาคมสำหรับข้ามแม่น้ำป่าสัก ในตำบลมะนาวหวาน ซึ่งภายหลังมีการก่อสร้างเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ “สะพานรัชมังคลาภิเษก” ก็จมอยู่ใต้น้ำบาดาล และเมื่อระดับน้ำในเขื่อนลดลงในปริมาณมาก สะพานนี้ก็จะโผล่มาให้เห็น ทำให้มีนักท่องเที่ยวเช่าเรือประมงของชาวบ้านนั่งเรือไปถ่ายภาพกลางแม่น้ำ

ภาพ 10 สะพานผูกกลางเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์

วัดกัณฑ์พฤกษ์ ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลมะนาวหวาน วัดกัณฑ์พฤกษ์ เป็นสถานที่จัดงานประเพณี การทำบุญต่าง ๆ เพื่อให้เกิดกุศลบุญแก่ฆราวาส เนื่องในวันสำคัญทางศาสนา รวมทั้งเป็นสถานที่ให้การศึกษาแก่ชุมชน นับแต่การบวชเณรจนถึงบวชเป็นพระภิกษุ อีกทั้งภายในวัดมีรูปปั้นเกจิหลวงพ่อโม่งวัดมะนาวหวาน

ภาพ 11 วัดกัณฐาพฤกษ์

ทุ่งทานตะวัน ช่วงเดือนพฤศจิกายน – มกราคม เนื่องจากเป็นช่วงที่ชาวบ้านมะนาวหวาน ได้มีการปลูกพืชทานตะวันเป็นผลผลิต ทำให้ในช่วงเดือนดังกล่าว ภายในชุมชนมีทัศนียภาพสวยงาม จากทุ่งทานตะวัน

ภาพ 12 ทุ่งทานตะวันชุมชนบ้านมะนาวหวาน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. วิจัยในประเทศ

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและรวบรวมงานวิจัยในประเทศที่มีความเกี่ยวข้องและใกล้เคียงกับการวิจัย ดังนี้

ภัทรภกร รุจิระเศรษฐ์ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การประชาสัมพันธ์และอิทธิพลการบอกเล่าปากต่อปากที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัดสิงห์บุรีของนักท่องเที่ยว การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการประชาสัมพันธ์และอิทธิพลการบอกเล่าปากต่อปากที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัดสิงห์บุรีของนักท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่เดินทางมาเที่ยววัดและแหล่งประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ซึ่งได้แก่ อนุสาวรีย์ค่ายบางระจัน วัดโพธิ์เก้าต้น (วัดพระอาจารย์ธรรมโชติ วัดพระนอนจักษ์ห้วยวิหาร (หลวงพ่พระนอน) วัดพิภูลทอง (หลวงพ่แพ) และวัดอัมพวัน (หลวงพ่จรัญ) จำนวน 400 คน ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการประชาสัมพันธ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีความรู้ความเข้าใจที่ได้จากการประชาสัมพันธ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก และอิทธิพลการบอกเล่าปากต่อปากของการท่องเที่ยวโดยรวมอยู่ในระดับมาก และผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าการประชาสัมพันธ์และอิทธิพลการบอกเล่าปากต่อปากที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัดสิงห์บุรีของนักท่องเที่ยว ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รุ่งนภา อินทวา, และ นันทวรรณ นวลักษณ์ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษา จังหวัดนครพนม การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครพนม ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ ประชาชน จังหวัดนครพนม ในพื้นที่ 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนครพนม อำเภอธาตุพนม อำเภอเรณูนคร อำเภอท่าอุเทน และอำเภอนาหว้า โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน แยกเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชน จำนวน 296 คน ผู้ประกอบการ จำนวน 79 คน เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 25 คน ปรากฏผลการวิจัย ดังนี้ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนพบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยภาพรวมอยู่ระดับ "ปานกลาง" เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์อยู่ในระดับ "มาก" และ บทบาทการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการปฏิบัติ ด้านการทำนุบำรุงรักษา ด้านการวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับ "ปานกลาง" กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประกอบการ พบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยภาพรวมของผู้ประกอบการอยู่ระดับ "ปานกลาง" เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์และด้านการร่วมกันปฏิบัติอยู่ในระดับ "มาก" สำหรับ ด้านการทำนุบำรุงรักษา ด้านการวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับ "ปานกลาง"

ปิติกัทร วรณโพธิ์ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร: กรณีศึกษา พื้นที่ชุมชนบ้านไทรเอน หมู่ที่ 8 ตำบลสองสลึง อำเภอแกลง จังหวัดระยอง การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนบ้านไทรเอน หมู่ที่ 8 ตำบลสองสลึง อำเภอแกลง จังหวัดระยอง 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของ

ชุมชนบ้านไทรเอน หมู่ที่ 8 ตำบลสองสลึง อำเภอแกลง จังหวัดระยอง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนผู้ที่อายุ 18 ปีขึ้นไป ในเขตชุมชนบ้านไทรเอน หมู่ที่ 8 อำเภอแกลง จังหวัดระยอง จำนวน 202 คน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนบ้านไทรเอนในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแยกการมีส่วนร่วมเป็นรายด้าน พบว่าด้านการตัดสินใจกับด้านการร่วมดำเนินการอยู่ในระดับมาก และด้านการรับผลประโยชน์กับด้านการติดตามและประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร: กรณีศึกษาพื้นที่ชุมชนบ้านไทรเอน หมู่ที่ 8 ตำบลสองสลึง อำเภอแกลง จังหวัดระยอง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษาอาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรไม่แตกต่างกัน

กฤติยา สมศิลา (2559) ได้การศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโพนแบบมีส่วนร่วม อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโพนแบบมีส่วนร่วม วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโพนแบบมีส่วนร่วมในอำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโพนแบบมีส่วนร่วม และเพื่อเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโพนแบบมีส่วนร่วม อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการสัมภาษณ์และจัดสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการ เจ้าหน้าที่ชุมชน หัวหน้าชมรมโฮมสเตย์ชุมชนบ้านโพน และประธานโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวบ้านโพนฯ จำนวน 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์เนื้อหา และแบบสอบถามเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการ เจ้าหน้าที่ชุมชน เยาวชน และประชาชนชุมชนบ้านโพน จำนวน 400 ตัวอย่าง ผลการศึกษา พบว่า รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีลักษณะสัมพันธ์วัฒนธรรมชนบทหรือโฮมสเตย์ (Homestay) มุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมโดยตรงของชาวผู้ไทมีลักษณะการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้เห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศของชุมชน ปัจจัยลักษณะประชากรศาสตร์มีความสัมพันธ์ต่อปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชน และปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนกับปัจจัยขีดความสามารถของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโพนแบบมีส่วนร่วมได้ดีที่สุด คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผล (Beta - .416) และปัจจัยขีดความสามารถของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านภาวะผู้นำ (Beta -.527) จากผลการศึกษาชี้แนะไปสู่ข้อเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโพนแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 3 แนวทาง คือ 1) แนวทางการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและกลุ่มเครือข่ายของชุมชน 2) แนวทางการพัฒนาหลักการบริหารและจัดการเชิงกลยุทธ์ของชุมชน และ 3) แนวทางการพัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

สุจินตรา สะพุ่ม (2559) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมในนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ ททท. กรณีศึกษา: เชื้อนป่าสักชลสิทธิ์ อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในนโยบายการจัดการ

ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ ททท. กรณีศึกษา: เชื้อนป่าสักชลสิทธิ์ อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ราย คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณเชื้อนป่าสักชลสิทธิ์ ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนด้านปัจจัยสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว นโยบายการจัดการการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมในนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ ททท. กรณีศึกษา: เชื้อนป่าสักชลสิทธิ์ อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านโครงสร้างพื้นฐาน และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกันเฉลี่ยอยู่ในระดับมากในการมีส่วนร่วมในนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประชาชนในเชื้อนป่าสักชลสิทธิ์ การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านอายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเชื้อนป่าสักชลสิทธิ์ อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี กับปัจจัยสภาพแวดล้อมและนโยบายการจัดการการท่องเที่ยว พบว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเป็นความสัมพันธ์ในระดับสูง ยกเว้นปัจจัยสภาพแวดล้อมด้านสิ่งแวดล้อม พบว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเป็นความสัมพันธ์ในระดับต่ำ อธิบายได้ว่าปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนหนึ่งที่มีผลกระทบต่อการท่องเที่ยวโดยตรง ควรมีการพัฒนาเพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพและการบริการด้านการท่องเที่ยว และสามารถรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวและพัฒนาเชื้อนป่าสักให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

มิ่งมกล รอดวัตร (2560) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ประชาชนในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 130 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยรวมมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยตามลำดับดังนี้ ร่วมกำหนดแผนงานและกฎระเบียบ ร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่ ร่วมบริหารจัดการ และร่วมประเมินผลและแก้ไขปัญหา ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ รายได้จากการท่องเที่ยว ทัศนคติต่อการท่องเที่ยว ความตระหนักรู้ ข้อมูลข่าวสาร และการสนับสนุนจากภาครัฐ ตามลำดับ 2) ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้าน

ทัศนคติต่อการท่องเที่ยว ด้านความตระหนักรู้ ด้านรายได้จากการท่องเที่ยว ด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วชิรวิทย์ วิชาวาสวี (2560) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์สภาพการบริหารและการจัดการ 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผล และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียน จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้หลักการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนาเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 8 คน บุคลากรจากหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 4 คน และการสนทนากลุ่มประชาชนในชุมชน จำนวน 20 คน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า สภาพการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า ชุมชนมีศักยภาพการบริหารและการจัดการในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวและกระบวนการ เรียนรู้ รองลงมาคือ ด้านพื้นที่และด้านการมีส่วนร่วม โดยที่ด้านการจัดการยังไม่สามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารและการจัดการ พบว่า ปัจจัยเกณฑ์การอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม และปัจจัยเกณฑ์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ชุมชนมีความพร้อมที่จะส่งเสริมและดำเนินการจัดการได้เป็นอย่างดี รองลงมาคือ ด้านการบริการและความปลอดภัย ด้านกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการจัดการอย่างยั่งยืนโดยเฉพาะการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายมีประสิทธิภาพ และด้านเกณฑ์การกระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรมีการวางแผนการพัฒนาให้เชื่อมโยงการดำเนินงานในทุกองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรมีการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เป็นทีมงานกลางทำหน้าที่ประสานงานด้านการท่องเที่ยวกับเครือข่ายการท่องเที่ยวในชุมชน และควรพัฒนาระบบการทำงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างแท้จริงและการกระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น สังคม และคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน เป็นต้น จำเป็นต้องพัฒนาและส่งเสริมให้ชุมชนสามารถบริหารและจัดการให้ได้ตามเกณฑ์หรือเป้าประสงค์ของมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ชนม์บัณฑิต วรธนพันธุ์ (2561) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน โดยจำแนกตามเพศและอายุ และ 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการค้นหาปัญหาและการตัดสินใจ ด้านการวางแผนและการดำเนินงาน ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการติดตามและประเมินผล กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มใช้แบบสอบถาม ได้กลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครื่องใช้และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 338 คน และ 2) กลุ่มใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 15 คน ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้ดังนี้ ด้านการวางแผนและการ

ดำเนินงาน ด้านการค้นหาปัญหาและการตัดสินใจ ด้านการติดตามและประเมินผล และด้านการรับผลประโยชน์ ตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำแนกตามเพศและอายุ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า มีการเสนอปัญหาแก่ผู้นำชุมชน เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวเป็นของทุกคนในชุมชน มีการกำหนดปัญหาและกำหนดทางเลือก มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ทราบปัญหาเพื่อหาแนวทางการแก้ไข ควรมีการประชุมเตรียมความพร้อมในการรับนักท่องเที่ยวทุกครั้ง เช่น ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว มีการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวหรือคนในชุมชนร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการจัดทำแบบสอบถามในชุมชนเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อไป

กนกกานต์ แก้วนุช (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วม ซึ่งดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 400 ชุด ผ่านการวิเคราะห์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนกับปัจจัยขีดความสามารถของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์เส้นตรงกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วม เมื่อพิจารณาตัวแปรปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนแต่ละด้าน ได้แก่ การตัดสินใจร่วมกัน การทำงานร่วมกัน การได้แบ่งผลประโยชน์ร่วมกันและสุดท้ายคือการได้ทำการประเมินผลร่วมกัน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กิตติภักดิ์ ฐิโนทัย (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 3) เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ประชากรตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านบางน้ำผึ้งทั้งหมด 11 หมู่บ้าน จำนวน 400 คน จากการศึกษาพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติงาน ด้านการแบ่งปันผลประโยชน์ และด้านการติดตามและประเมินผลมีอิทธิพลทางบวกกับความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2) ปัจจัยความพร้อมของชุมชน ความผูกพันต่อชุมชน และกรอบนโยบายการท่องเที่ยวมีอิทธิพลทางบวกต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามแต่ละปัจจัยพบว่า ความพร้อมของชุมชน ทุกตัวแปรล้วนมีอิทธิพลทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนส่วนความผูกพันต่อชุมชน มีเพียงแค่ด้านความพึงพอใจในชุมชนและความเชื่อมั่นและยอมรับเป้าหมายของชุมชนที่มีอิทธิพลทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชน สุดท้ายเป็นกรอบนโยบายการ

ท่องเที่ยวทุกตัวแปรล้วนมีอิทธิพลทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชน 3) ปัจจัยความพร้อมของชุมชน และความผูกพันต่อชุมชนมีอิทธิพลทางบวกต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตามการดำเนินนโยบายที่จะสร้างความพร้อมของชุมชนและความผูกพันต่อชุมชนเพียงอย่างเดียวนั้น ไม่สามารถที่จะทำให้เกิดความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ แต่จะต้องคำนึงถึงกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่เป็นเงื่อนไขเบื้องต้นทั้งก่อนและระหว่างดำเนินการเพิ่มระดับความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ผู้นำชุมชนควรที่จะให้ความสำคัญกับสร้างความพร้อมของชุมชนและความผูกพันให้กับสมาชิกในชุมชนที่จะผลักดันให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าและผลประโยชน์ของส่วนรวมที่จะได้รับ ซึ่งจะทำให้ประชาชนเข้ามาช่วยกันทำงานเพื่อชุมชน ทำให้การท่องเที่ยวของชุมชนประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

กชธมน วงศ์คำ (2562) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหัวขัว ตำบลแกดำ อำเภอกำแพง จังหวัดมหาสารคาม มุ่งศึกษาและพัฒนากิจการการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน ดังนี้ 1) การศึกษาความต้องการและศักยภาพของชุมชน 2) การค้นหาอัตลักษณ์ของชุมชนวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยว 3) การถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจและฝึกปฏิบัติและ 4) การปฏิบัติการท่องเที่ยวโดยชุมชนจริงจากการศึกษา พบว่าบ้านหัวขัว ตำบลแกดำ อำเภอกำแพง จังหวัดมหาสารคาม ชุมชนมีความพร้อม ความต้องการ และมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยว การกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนเป็นเจ้าของจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม และผลจากการสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหัวขัวอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม รองลงมาได้แก่ ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการ และด้านการเรียนรู้ ตามลำดับ

เมตตา เก่งชูวงศ์, กชธมน วงศ์คำ, และ ชีรดา นามไผ่ (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ยั่งยืนของบ้านปลาปู่ ตำบลหนองแสง อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดมหาสารคาม งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านปลาปู่ ตำบลหนองแสง อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดมหาสารคาม รวมถึงศึกษารูปแบบและกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปลาปู่ ตลอดจนศึกษาประเมินผลการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนบ้านปลาปู่มีศักยภาพทั้งในด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ศักยภาพด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ศักยภาพด้านการบริหารจัดการองค์กร และศักยภาพด้านการเรียนรู้ โดยมีความโดดเด่นในศักยภาพด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) ผลจากการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนบ้านปลาปู่ พบว่า รูปแบบควรเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตร นิเวศและสุขภาพ โดยให้ความสำคัญกับสุขภาพและความงามที่เน้นธรรมชาติบำบัด และได้ใช้ชีวิตวิถีและวัฒนธรรมของชุมชนบ้านปลาปู่เป็นแนวทางในการวางกิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยว 3) การประเมินผลการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านปลาปู่ ด้วยการจัดกิจกรรมการทดลองฝึกปฏิบัติการท่องเที่ยวโดยชุมชนในรูปแบบและเส้นทางการท่องเที่ยวที่ได้วางไว้พบว่า โดยภาพรวมทั้งสองครั้งนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

ไพบรียาพัสตร์ ศรีจรียา (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินการมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่หนองนา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบูรณ์ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหนองแม่ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบูรณ์ 2) เพื่อประเมินการมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหนองแม่ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบูรณ์ และ 3) เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหนองแม่ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบูรณ์ ตามปัจจัยส่วนบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพคือ บุคคลที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหนองแม่ จำนวน 10 คน และกลุ่มตัวแทนประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณคือ ประชาชนบ้านหนองแม่ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 90 คน ผลการวิจัย พบว่า การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหนองแม่อยู่ภายใต้การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแม่ ซึ่งมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการตัดสินใจ การปฏิบัติ การประเมินผล โดยร่วมกับประชาชนในพื้นที่ ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการต่าง ๆ และหน่วยงานในพื้นที่ ผลสำเร็จการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน อบต. ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ระดับดี ในส่วนของปัญหาการมีส่วนร่วมคือ ประชาชนขาดความรู้ด้านการท่องเที่ยว ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐจึงมีข้อเสนอแนะให้มีการส่งเสริมความรู้ จัดกิจกรรม/โครงการและเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานภาครัฐได้ และจากการประเมินศักยภาพการมีส่วนร่วมยังอยู่ในระดับปานกลางการประเมินการมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยว พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการประเมินผล ด้านการปฏิบัติ และด้านการผลประโยชน์อยู่ในระดับน้อยที่สุด สำหรับการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นด้านการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชนทั้งภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ชนิจฐา ชัยปิล (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในเขตอำเภอนาทม จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในเขตอำเภอนาทม จังหวัดนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในเขตอำเภอนาทม ในภาพรวม เมื่อจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และตำบลที่อาศัยอยู่ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล ด้านเพศและอายุ ไม่มีความแตกต่างกัน 3) ปัจจัยด้านวัฒนธรรม ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในเขตอำเภอนาทม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในเขตอำเภอนาทม จังหวัดนครพนม ควรที่จะส่งเสริมกระตุ้นให้ประชาชนในระดับชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น ซึ่งให้เห็นถึงผลประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ จะต้องสร้างความตระหนักให้ประชาชนเห็นประโยชน์ในการสนับสนุนปัจจัย เช่น เงิน สิ่งของ แรงงาน ฯลฯ ตามกำลังความสามารถของ

ตนเอง เพื่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งจะนำมาซึ่งรายได้ของประชาชนในอนาคต ควรส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นตั้งเอาวัฒนธรรมในท้องถิ่นกิจกรรมในท้องถิ่น การจัดแสดงสินค้าโดยชุมชน ให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำเสนอการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ นอกจากนี้ หน่วยงานของรัฐ ควรจัดให้มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวให้กับประชาชน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น

2. งานวิจัยต่างประเทศ

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและรวบรวมงานวิจัยต่างประเทศที่มีความเกี่ยวข้องและใกล้เคียงกับการวิจัย ดังนี้

วิลเลียม (Williams, O. D., 2014) ได้ศึกษาเรื่อง Factors Influencing Community Participation in Cultral Tourism at Kit Mikayi in Kisumu County, Kenya ผู้ศึกษามีวัตถุประสงค์ที่จะหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในเรื่องของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือที่สามารถลดความยากจนในเมือง Kit Mikayi จังหวัด Ksumu ประเทศเคนย่าเมือง Kit Mikayi เป็นเมืองการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความพร้อมทั้งนักท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมทางวัฒนธรรม และโครงการชุมชนต่าง ๆ ที่ทำให้ชุมชนมีโอกาสนในการเติบโตทางธุรกิจประเภทต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยกลุ่มอายุที่อาศัยอยู่ใน Kit Mikayi มีอายุเฉลี่ย 37 ปี ชุมชนได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการบริหารอุตสาหกรรมสำหรับการจ้างงานและผู้ประกอบการ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลกับการมีส่วนร่วม พบว่า ระดับความรู้ทางการศึกษาในการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ นโยบายของภาครัฐในเรื่องของการท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนในเรื่องของเศรษฐกิจและสังคม พบว่า ยังคงมีการว่างงานถึงร้อยละ 27.2 ไม่ได้รับการฝึกอบรมทางวิชาชีพ และมีความยากจนอยู่ ดังนั้น ควรเสริมสร้างความมั่นคงในตัวชุมชน เพื่อพัฒนาชีวิตของชุมชนและการท่องเที่ยวของชุมชน

แคสเซนเต้, เบรนแนน, และ ลูลอฟฟ์ (Cascante, Brennan, & Luloff, 2010) ทำการศึกษาเรื่องชุมชนและการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยศึกษาชุมชนใน La Fortuna, Costa Rica ซึ่งได้ศึกษาจากแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับชุมชนโดยใช้การสัมภาษณ์บุคคลและการวิจัยเชิงสำรวจแบบมีส่วนร่วมในการหาข้อมูลการศึกษา พบว่า เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมจะมีความยั่งยืนได้ต้องเกิดจากชุมชน โครงสร้างความสัมพันธ์ท้องถิ่นทำให้เพิ่มขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของชุมชน ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งทั้งภายในและภายนอกคือการเปิดรับทัศนคติของคนในชุมชน การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว การแบ่งผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

โอเลรี่, และ วิจ (O'Leary, R., & Vij, N., 2012) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความร่วมมือการบริหารจัดการ พบว่า ประเด็นที่สำคัญที่สุดในการวิจัยการจัดการความร่วมมือของประชาชนและการปฏิบัติ ประกอบไปด้วย 1) ประเด็นเกี่ยวกับค่านิยมหรือคำจำกัดความ ของความหลากหลายของการแข่งขัน และของการจัดการความร่วมมือ 2) การเปลี่ยนแปลงของการจัดการสาธารณะ ซึ่งการจัดการนี้ สนับสนุนทำให้เกิดการจัดการความร่วมมือของประชาชน 3) "แนวคิดแบบ Davinci" ให้คตินอกกรอบแบบสหวิชา 4) การจัดการกับความท้าทายของการทำงานในเครือข่าย 5) ความขัดแย้งของ

ความสมดุลและการพึ่งพาซึ่งกันและกัน 6 ปัจจัยที่ควรพิจารณาต่อการจัดการความร่วมมือ 7) ความสำคัญแต่ละบุคคล 8) ความท้าทายของความเป็นผู้นำ 9) จุดอ่อนในการวิจัยการจัดการความร่วมมือ และ 10) การขาดความเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎี และการปฏิบัติ สรุปว่าการศึกษา และการปฏิบัติของประชาชน ในการจัดการความร่วมมือ จะถูกแยกส่วนโดยทั่วไปกับระดับต่ำของฉันทามติ จากมุมมองของการวิจัยภาคสนาม ตามกระบวนการที่ค้นข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ข้อตกลงในเรื่องคำจำกัดความของความร่วมมือ 2) ข้อตกลงในการจัดการความท้าทายของความร่วมมือ การวิจัยและรวมไปถึงการปฏิบัติคำถาม และความสำคัญ 3) แบบจำลองทางทฤษฎีที่แม่นยำยิ่งขึ้นของพฤติกรรม 4) ข้อตกลงในการวัดของตัวแปรที่เกี่ยวข้อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลมะนาวหวานบริเวณแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ได้แก่ หมู่ที่ 1, 2, 3, 5, 6, 7 และ 8 ยกเว้น หมู่ 4 จำนวน 1,798 คน (สำนักทะเบียนอำเภอพัฒนานิคม, 2563)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลมะนาวหวานบริเวณแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ได้แก่ หมู่ที่ 1, 2, 3, 5, 6, 7 และ 8 ยกเว้น หมู่ 4 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา โดยใช้สูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร ยามาเน (Yamane, 1967) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ .05 มีสูตรดังนี้

สูตรที่ใช้คำนวณ

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

กำหนดให้	n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
	N	แทน	จำนวนรวมทั้งหมดของประชากรที่ใช้ในการศึกษา
	e	แทน	ความผิดพลาดที่ยอมรับได้ (การศึกษาครั้งนี้กำหนดให้เท่ากับ .05)

$$\text{ผลการคำนวณ } n = \frac{1,798}{1 + 1,798 * (0.05)^2}$$

$$n = 327.20$$

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 327 คน ผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามเพิ่ม 3 คน ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นจำนวน 330 คน

ผู้วิจัยใช้การสุ่มที่อาศัยความน่าจะเป็น โดยใช้เทคนิคการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วน (Proportional Allocation) (อาธง สุทธาศาสน์, 2527, หน้า 120 - 121) เพื่อกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของประชากรทั้ง 7 หมู่บ้าน ให้มีความเหมาะสมตามจำนวนของสัดส่วนประชากรในแต่ละหมู่บ้าน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเทียบบัญญัติไตรยางศ์ ในการหาสัดส่วนที่เหมาะสม ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 5 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

หมู่ที่	หมู่บ้าน	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
1	มะนาวหวาน	194	36
2	มะนาวหวาน	319	59
3	มะนาวหวาน	184	33
5	แก่งน้ำเย็น	365	66
6	ท่าตัดลาน	396	73
7	น้ำซับเหนือ	76	13
8	มะนาวหวาน	264	50
รวม		1,798	330

ที่มา: (สำนักทะเบียนอำเภอพัฒนานิคม, 2563)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการศึกษาวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นโดยการศึกษาค้นคว้า ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้ครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการศึกษาตามกรอบแนวคิดของตัวแปรต้น และตัวแปรตาม มีคำถามชนิดปลายปิดและปลายเปิด แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาการอยู่อาศัย มีลักษณะเป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check list) เป็นมาตรานามบัญญัติ (Nominal scale) และเรียงลำดับ (Ordinal scale)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการ

ประเมินผล มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมี 5 ระดับ ดังนี้ (Likert, 1932, pp.1 - 55)

คะแนน 5	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด
คะแนน 4	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมมาก
คะแนน 3	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง
คะแนน 2	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมน้อย
คะแนน 1	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน 3) ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 4. ด้านส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมี 5 ระดับ ดังนี้ (Likert, 1932, pp.1 - 55)

คะแนน 5	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นมากที่สุด
คะแนน 4	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นมาก
คะแนน 3	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นปานกลาง
คะแนน 2	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นน้อย
คะแนน 1	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการสร้างแบบสอบถาม
2. กำหนดขอบเขตของคำถาม และโครงสร้างของแบบสอบถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิดการวิจัย นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบปรับปรุง แก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์
3. นำแบบสอบถามฉบับร่างที่แก้ไขปรับปรุงแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item - Objective Congruence: IOC) ซึ่งแปลความหมายของคะแนน ดังนี้

+ 1	เมื่อแน่ใจข้อความนั้นวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
0	เมื่อไม่แน่ใจข้อความนั้นวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 1	เมื่อแน่ใจว่าข้อความนั้นวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ประกอบด้วย

- 1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศัชพงษ์ จุลสวัสดิ์ ตำแหน่ง รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

- 2) นางสาวจิตานันท์ ปิติเสถียรศิริกุล ตำแหน่ง นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดลพบุรี

3) นางณอมพรรณ คณะฤทธิ์ ตำแหน่ง หัวหน้าสำนักปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลมะนาวหวาน ได้ค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.67 - 1.00 ถ้าต่ำกว่า 0.67 ควรตัดออกหรือปรับปรุงข้อความคำถามใหม่ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด ซึ่งแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.85

4. การตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่แก้ไขและผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงแล้วไปทำการทดสอบใช้ (Try out) กับประชาชนตำบลหนองบัว อำเภอนานาชาติ จังหวัดลพบุรี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำมาทดสอบความเชื่อมั่นโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สูตรของ Cronbach's Alpha (Cronbach, 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.951 ถือได้ว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือ และสามารถนำไปศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างจริงได้ (ศิริชัย พงษ์วิชัย, 2549)

5. จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงสมบูรณ์แล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (documentary data collection and compilation) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เช่น หนังสือทั่วไป เอกสารของทางราชการเอกสารอื่น ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม (field data collection and compilation) โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจกกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามจนครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้นนำแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ เมื่อได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 330 ชุดแล้ว ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการประมวลผลวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics)

วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้สถิติการแจกแจงความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

วิเคราะห์ข้อมูลจากข้อมูลแบบสอบถามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอนานาชาติ จังหวัดลพบุรี โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และใช้เกณฑ์การแปลผลของข้อมูลของการวิเคราะห์ที่ตั้งนี้ เบสท์ (Best, 1970, pp. 204 - 208)

เกณฑ์การแปลผลข้อมูล มีดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00	หมายถึง	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49	หมายถึง	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49	หมายถึง	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49	หมายถึง	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49	หมายถึง	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

วิเคราะห์ข้อมูลจากข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และใช้เกณฑ์การแปลผลของข้อมูลของการวิเคราะห์ดังนี้ เบสท์ (Best, 1970, pp.204 - 208)

เกณฑ์การแปลผลข้อมูล มีดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00	หมายถึง	ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49	หมายถึง	ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49	หมายถึง	ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49	หมายถึง	ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49	หมายถึง	ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics Analysis)

ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation coefficient: r) ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าอยู่ระหว่าง (-1) ถึง (1) มีเกณฑ์ในการพิจารณาความสัมพันธ์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) (พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ, 2540, หน้า 144 - 147) ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ทิศทางความสัมพันธ์
ค่า r มีค่าเข้าใกล้ +1	คู่ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันสูงมากในทิศทางเดียวกัน
ค่า r มีค่าเข้าใกล้ -1	คู่ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันสูงมากในทิศทางตรงกันข้าม
ค่า r มีค่าเข้าใกล้ 0	คู่ตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์กัน

เมื่อคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation: r) ได้แล้วจะสามารถนำเอาค่าไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์และได้กำหนดระดับนัยสำคัญของการทดสอบสมมติฐานไว้ที่ 0.01 ของการคำนวณค่า Correlation Coefficient ของตัวแปร (พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ, 2540, หน้า 144 - 147) โดยมีเกณฑ์พิจารณา ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ระดับความสัมพันธ์
0.91 - 1.00	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับสูงมาก
0.71 - 0.90	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับสูง
0.51 - 0.70	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลาง
0.31 - 0.50	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ
0.01 - 0.30	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำมาก
0.00	ไม่มีความสัมพันธ์กัน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้สถิติดังนี้

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1.1 การตรวจเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ดังนี้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540, หน้า 117)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Congruence)
	$\sum R$	แทน	ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละคน
	N	แทน	จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือ

1.2 ค่าความเชื่อมั่นของครอนบาค (Cronbach) (กาสั๊ก เต๊ะชั้นหมาก, 2553, หน้า 144)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ	α	แทน	สัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
	n	แทน	จำนวนข้อ
	S_i^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนแต่ละข้อ
	S_t^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนทั้งฉบับ

2. สถิติพรรณนา (descriptive statistics)

2.1 ค่าร้อยละ percentage มีสูตรดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2544, หน้า 35)

$$P = \frac{f}{n} \times 100$$

เมื่อ	P	แทน	ร้อยละ
	f	แทน	ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นร้อยละ
	n	แทน	จำนวนความถี่ทั้งหมด

2.2 คะแนนเฉลี่ย (mean) (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2544, หน้า 35)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{n}$$

เมื่อ \bar{X}	แทน	คะแนนเฉลี่ย
$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
n	แทน	จำนวนข้อมูลทั้งหมด

1.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2544, หน้า 65)

$$S.D. = \sqrt{\frac{n\sum X^2 - (\sum X)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ S.D.	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
$\sum X^2$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
$(\sum X)^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง
n	แทน	จำนวนหน่วยในกลุ่มตัวอย่าง

3. สถิติเชิงอนุมาน

3.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficients) (Pearson, 1920) ดังนี้

$$r_{xy} = \frac{N\sum XY - (\sum X)(\sum Y)}{\sqrt{[N\sum X^2 - (\sum X)^2][N\sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ r_{xy}	เป็น	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน
$\sum X$	เป็น	ผลรวมของข้อมูลที่วัดได้จากตัวแปรตัวที่ 1 (X)
$\sum Y$	เป็น	ผลรวมของข้อมูลที่วัดได้จากตัวแปรตัวที่ 2 (Y)
$\sum XY$	เป็น	ผลรวมของผลคูณระหว่างข้อมูลตัวแปรที่ 1 และ 2
$\sum X^2$	เป็น	ผลรวมของกำลังสองของข้อมูลที่วัดได้จากตัวแปรตัวที่ 1
$\sum Y^2$	เป็น	ผลรวมของกำลังสองของข้อมูลที่วัดได้จากตัวแปรตัวที่ 2
N	เป็น	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

3.2 การทดสอบสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยใช้สถิติทดสอบที (t-test) ทฤษฎีของ (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2546, หน้า 348) ดังนี้

$$t = r_{xy} \sqrt{\frac{(n-2)}{(1-r_{xy}^2)}}$$

เมื่อ r_{xy} แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร x กับ Y
 n แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการ
การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อสร้างความเข้าใจในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยจึงกำหนดสัญลักษณ์ ที่ใช้ในการวิเคราะห์
ข้อมูล ดังนี้

n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง (Mean)
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
Sig.	แทน	ค่าคำนวณได้จากค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
X1	แทน	การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
X2	แทน	การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ
X3	แทน	การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
X4	แทน	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
Y1	แทน	ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
Y2	แทน	ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็น ระบบและยั่งยืน
Y3	แทน	ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
Y4	แทน	ด้านส่งเสริมการประชาสัมพันธ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ตอน ตาม
วัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับ
การศึกษา รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาการอยู่อาศัย โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา(Descriptive Statistic)
ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ตอนที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 6 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

(n = 330)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
1. เพศ		
1.1 ชาย	153	46.40
1.2 หญิง	177	53.60
2. อายุ		
2.1 ต่ำกว่า 18 ปี	0	0
2.2 18 - 30 ปี	124	37.60
2.3 31 - 45 ปี	130	39.40
2.4 46 - 60 ปี	76	23.00
2.5 ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป	0	0
3. ระดับการศึกษา		
3.1 ต่ำกว่าปริญญาตรี	203	61.50
3.2 ปริญญาตรี	91	27.60
3.3 สูงกว่าปริญญาตรี	36	10.90
4. รายได้ต่อเดือน		
4.1 ต่ำกว่า 15,000 บาท	166	50.30
4.2 15,000 - 20,000 บาท	88	26.70
4.3 20,001 - 25,000 บาท	18	5.50
4.4 25,001 - 35,000 บาท	40	12.1
4.5 35,001 บาทขึ้นไป	18	5.50
5. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน		
5.1 1 - 5 ปี	36	10.90
5.2 6 - 10 ปี	77	23.30
5.3 11 ปีขึ้นไป	217	65.80
รวม	330	100.00

จากตาราง 6 พบว่ากลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 53.60 มีอายุ 31-45 ปี จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 39.40 ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 203 คน คิดเป็นร้อยละ 61.50 มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 50.30 และอาศัยอยู่ในชุมชน 11 ปีขึ้นไป จำนวน 217 คน คิดเป็นร้อยละ 65.80

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) มีผลการวิเคราะห์ ดังตาราง 7 – ตาราง 11

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ในภาพรวม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี	\bar{X}	(S.D.)	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.32	1.06	ปานกลาง	2
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	3.30	1.06	ปานกลาง	3
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.50	1.14	มาก	1
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.15	1.10	ปานกลาง	4
รวม	3.32	1.09	ปานกลาง	

จากตาราง 7 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.32$, SD. = 1.09) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$, SD. = 1.14) รองลงมา คือด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.32$, SD. = 1.06) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.30$, SD. = 1.06) และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.15$, SD. = 1.10) ตามลำดับ

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	\bar{X}	(S.D.)	แปลผล	ลำดับ
6. ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจคัดเลือกพื้นที่ในชุมชน เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว	3.58	1.03	มาก	1
7. ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอแนะ หรือแสดงความคิดเห็น ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น การเตรียมบุคลากร ด้านความปลอดภัย เป็นต้น	3.33	0.96	ปานกลาง	2
8. ท่านมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น ปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหามลภาวะต่าง ๆ เป็นต้น	3.29	1.05	ปานกลาง	4
9. ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดกฎ ระเบียบในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น การจัดการด้านผลประโยชน์ เป็นต้น	3.25	1.08	ปานกลาง	5
10. ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วางกฎระเบียบ กติกา หรือข้อบังคับสำหรับนักท่องเที่ยว	3.18	1.07	ปานกลาง	6
11. ท่านมีส่วนร่วมในการคิดหาวิธีการที่จะได้งบประมาณเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น ทอดผ้าป่าชุมชน	3.31	1.14	ปานกลาง	3
รวม	3.32	1.06	ปานกลาง	

จากตาราง 8 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.32$, S.D. = 1.06) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจคัดเลือกพื้นที่ในชุมชน เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 1.03) รองลงมาคือ ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอแนะ หรือแสดงความคิดเห็น ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น การเตรียมบุคลากร ด้านความปลอดภัย เป็นต้น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$, S.D. = 0.96) และท่านมีส่วนร่วมในการคิดหาวิธีการที่จะได้งบประมาณเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น ทอดผ้าป่าชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.31$, S.D. = 1.14) ตามลำดับ

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ

ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	\bar{X}	(S.D.)	แปลผล	ลำดับ
12. ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ หรือแรงงานช่วยเหลือในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	3.26	0.92	ปานกลาง	3
13. ท่านมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยว	3.56	0.96	มาก	1
14. ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น ผ่านสื่อออนไลน์ (Facebook, Instagram, twitter เป็นต้น)	3.43	1.11	ปานกลาง	2
15. ท่านมีส่วนร่วมในด้านการบริการการท่องเที่ยว (ขนส่ง, ที่พัก, อาหาร, เครื่องดื่ม, จำหน่ายของที่ระลึก)	3.13	1.14	ปานกลาง	4
16. ท่านมีส่วนร่วมในการประสานงานขอความช่วยเหลือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น การของบประมาณมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	3.12	1.15	ปานกลาง	5
รวม	3.30	1.06	ปานกลาง	

จากตาราง 9 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.30$, S.D. = 1.06) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรกคือ ท่านมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.96) รองลงมาคือ ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น ผ่านสื่อออนไลน์ (Facebook, Instagram, twitter เป็นต้น) อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 1.11) และท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ หรือแรงงานช่วยเหลือในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.26$, S.D. = 0.92) ตามลำดับ

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ
 ท้องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ด้านการมีส่วนร่วม
 ในการรับผลประโยชน์

ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	\bar{X}	(S.D.)	แปลผล	ลำดับ
17. ท่านได้รับผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจใน ระยะยาว คือ การท่องเที่ยวทำให้มีรายได้เสริม	3.45	1.18	ปานกลาง	5
18. ท่านมีรายได้จากการท่องเที่ยวโดยชุมชน	3.49	1.18	ปานกลาง	4
19. ท่านมีคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจาก การท่องเที่ยวโดยชุมชน	3.50	1.05	มาก	3
20. ท่านมีความเห็นว่าโครงสร้างพื้นฐาน และ สาธารณูปโภคในพื้นที่ได้รับการพัฒนามากขึ้น	3.55	1.11	มาก	1
21. ท่านได้รับผลประโยชน์ด้านจิตวิทยา การ ท่องเที่ยวทำให้ท่านมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ของตน	3.52	1.18	มาก	2
รวม	3.50	1.14	มาก	

จากตาราง 10 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้าน
 มะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยภาพรวม
 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 1.14) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3
 ลำดับแรก คือ ท่านมีความเห็นว่าโครงสร้างพื้นฐาน และสาธารณูปโภคในพื้นที่ได้รับการพัฒนา
 มากขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 1.11) รองลงมาคือ ท่านได้รับผลประโยชน์ด้านจิตวิทยา การ
 ท่องเที่ยวทำให้ท่านมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 1.18)
 และท่านมีคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$,
 S.D. = 1.05) ตามลำดับ

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ
 ท้องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ด้านการมีส่วนร่วม
 ในการประเมินผล

ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	\bar{X}	(S.D.)	แปลผล	ลำดับ
22. ท่านเคยเข้าไปมีส่วนร่วมในการพบปะ พูดคุยแลกเปลี่ยนกับคนในท้องถิ่นในเรื่อง ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน และผลกระทบ ที่เกิดขึ้น	3.61	1.07	มาก	1

ตาราง 11 (ต่อ)

ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	\bar{X}	(S.D.)	แปลผล	ลำดับ
23. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนงานในการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	3.17	1.00	ปานกลาง	2
24. ท่านมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	3.02	1.13	ปานกลาง	5
25. ท่านมีส่วนร่วมในการสรุปผลการดำเนินงานในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	2.94	1.10	ปานกลาง	6
26. ท่านมีส่วนร่วมในการทราบผลการประเมินการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	3.09	1.14	ปานกลาง	3
27. ท่านมีส่วนร่วมในการติดตาม และหาแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	3.07	1.18	ปานกลาง	4
รวม	3.15	1.10	ปานกลาง	

จากตาราง 11 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.15$, S.D. = 1.10) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ท่านเคยเข้าไปมีส่วนร่วมในการพบปะ พูดคุยแลกเปลี่ยนกับคนในท้องถิ่นในเรื่องของการท่องเที่ยวโดยชุมชน และผลกระทบที่เกิดขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 1.07) รองลงมา คือ ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนงานในการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.17$, S.D. = 1.00) และท่านมีส่วนร่วมในการทราบผลการประเมินการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.09$, S.D. = 1.14) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี โดยใช้ค่าเฉลี่ย \bar{X} และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มีผลการวิเคราะห์ ดังตาราง 12 – ตาราง 16

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ในภาพรวม

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี	\bar{X}	(S.D.)	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	3.53	1.10	มาก	2
2. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน	3.58	1.14	มาก	1
3. ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	3.42	1.10	ปานกลาง	3
4. ด้านส่งเสริมการประชาสัมพันธ์	3.31	1.12	ปานกลาง	4
รวม	3.46	1.11	ปานกลาง	

จากตาราง 12 พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.46$, SD. = 1.11) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$, SD. = 1.14) รองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$, SD. = 1.10) ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.42$, SD. = 1.10) และด้านส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.31$, SD. = 1.12) ตามลำดับ

ตาราง 13 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	\bar{X}	(S.D.)	แปลผล	ลำดับ
28. ชุมชนมีกรรมการชมรมกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยว ที่เป็นคนในชุมชนและมีบทบาทในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชน	3.69	1.17	มาก	1
29. ชุมชนมีข้อตกลงร่วมกันในการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวเพื่อประโยชน์ของการพัฒนาชุมชน	3.49	1.12	ปานกลาง	5

ตาราง 13 (ต่อ)

ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	\bar{X}	(S.D.)	แปลผล	ลำดับ
30. ชุมชนมีข้อตกลงร่วมกันในการบริหารจัดการทรัพยากรด้านธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว	3.50	1.07	มาก	3
31. ชุมชนมีการวางกฎ ระเบียบ กติกา หรือ ข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว	3.55	1.04	มาก	2
32. ชุมชนมีการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน	3.45	1.10	ปานกลาง	6
33. ชุมชนเปิดโอกาสให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพ หรือ กิจกรรมท่องเที่ยวต่าง ๆ	3.50	1.12	มาก	4
รวม	3.53	1.10	มาก	

จากตาราง 13 พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 1.10) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ชุมชนมีกรรมการชมรมกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยว ที่เป็นคนในชุมชนและมีบทบาทในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 1.17) รองลงมาคือ ชุมชนมีการวางกฎ ระเบียบ กติกา หรือ ข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 1.04) และชุมชนมีข้อตกลงร่วมกันในการบริหารจัดการทรัพยากรด้านธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 1.07) ตามลำดับ

ตาราง 14 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน	\bar{X}	(S.D.)	แปลผล	ลำดับ
34. ชุมชนมีการกำหนดพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว (Zoning) เพื่อให้การท่องเที่ยวไม่ส่งผลกระทบต่อด้านลบกับการใช้พื้นที่เพื่อวัตถุประสงค์อื่น	3.60	1.01	มาก	3

ตาราง 14 (ต่อ)

ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือ สิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน	\bar{X}	(S.D.)	แปลผล	ลำดับ
35. ชุมชนมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ บริเวณชุมชน ให้มีความร่มรื่น เป็นระเบียบ สวยงามตาม ความเหมาะสม	3.68	1.16	มาก	1
36. ชุมชนมีการสืบค้น รวบรวมข้อมูลด้าน ทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม ในชุมชนที่ เหมาะสม และนำเสนอใจมาใช้ในการท่องเที่ยว	3.47	1.09	ปานกลาง	6
37. ชุมชนมีการสร้างความตระหนัก รับรู้ถึง ความสำคัญการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อมในชุมชนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์	3.56	1.22	มาก	4
38. ชุมชนมีการบริหารจัดการผลกระทบทาง ลบจากการท่องเที่ยวต่อทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน เช่น มีวิธีการบริหาร จัดการขยะมูลฝอยจากการท่องเที่ยว และ มลภาวะต่าง ๆ	3.52	1.12	มาก	5
39. ชุมชนมีการปรับปรุงพื้นที่ท่องเที่ยวให้ เหมาะกับวิถีชีวิตของชุมชน	3.64	1.21	มาก	2
รวม	3.58	1.14	มาก	

จากตาราง 14 พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 1.14) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ชุมชนมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ บริเวณชุมชนให้มีความร่มรื่น เป็นระเบียบ สวยงามตามความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 1.16) รองลงมาคือ ชุมชนมีการปรับปรุงพื้นที่ท่องเที่ยวให้เหมาะกับวิถีชีวิตของชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 1.21) และชุมชนมีการกำหนดพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว(Zoning) เพื่อให้การท่องเที่ยวไม่ส่งผลกระทบต่อการใช้พื้นที่เพื่อวัตถุประสงค์อื่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 1.01) ตามลำดับ

ตาราง 15 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	\bar{X}	(S.D.)	แปลผล	ลำดับ
40. ชุมชนมีจำนวนบุคลากรด้านการบริการเพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว	3.58	1.14	มาก	1
41. ชุมชนมีการจัดการด้านอาหารและโภชนาการที่พอเพียงและถูกสุขลักษณะ	3.39	1.01	ปานกลาง	4
42. ชุมชนมีการจัดสรรจุดจำหน่ายสินค้า และของที่ระลึกในชุมชนซึ่งมีสินค้าที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนจำหน่ายอยู่	3.27	1.10	ปานกลาง	6
43. ชุมชนมีการจัดระบบรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว	3.47	1.06	ปานกลาง	2
44. ชุมชนมีจุดบริการห้องน้ำที่มีความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว	3.43	1.14	ปานกลาง	3
45. ชุมชนมีการจัดศูนย์บริการ หรือกำหนดพื้นที่เพื่อเป็นศูนย์บริการอย่างชัดเจนและมีเจ้าหน้าที่ประจำ	3.38	1.16	ปานกลาง	5
รวม	3.42	1.10	ปานกลาง	

จากตาราง 15 พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.42$, S.D. = 1.10) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ชุมชนมีจำนวนบุคลากรด้านการบริการเพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 1.14) รองลงมาคือ ชุมชนมีการจัดระบบรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 1.06) และชุมชนมีจุดบริการห้องน้ำที่มีความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 1.14) ตามลำดับ

ตาราง 16 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ด้านส่งเสริมการประชาสัมพันธ์

ด้านส่งเสริมการประชาสัมพันธ์	\bar{X}	(S.D.)	แปลผล	ลำดับ
46. ชุมชนมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เช่น เว็บไซต์ Facebook (เฟสบุ๊ก) บล็อกเกอร์ด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น	3.74	1.01	มาก	1
47. ชุมชนมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น วารสาร แผ่นปลิว แผ่นพับ โปสเตอร์ เป็นต้น	3.20	0.99	ปานกลาง	4
48. ชุมชนมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน ผ่านสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น	3.22	1.18	ปานกลาง	3
49. ชุมชนมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน ผ่านการออกบูธโรงแรมในบริเวณใกล้เคียง จุดบริการท่องเที่ยวต่าง ๆ เป็นต้น	2.99	1.15	ปานกลาง	6
50. ชุมชนมีการจัดทำปฏิทินกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนในรอบ 1 ปี	3.16	1.16	ปานกลาง	5
51. ชุมชนมีแผนที่หรือข้อมูลเส้นทางเดินทางเข้าสู่ชุมชน หรือ มีแผนที่ท่องเที่ยวในชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง	3.55	1.21	มาก	2
รวม	3.31	1.12	ปานกลาง	

จากตาราง 16 พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ด้านส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.31, S.D. = 1.12) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ชุมชนมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เช่น เว็บไซต์ Facebook (เฟสบุ๊ก) บล็อกเกอร์ด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.74, S.D. = 1.01) รองลงมาคือ ชุมชนมีแผนที่หรือข้อมูลเส้นทางเดินทางเข้าสู่ชุมชน หรือ มีแผนที่ท่องเที่ยวในชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.55, S.D. = 1.21) และชุมชนมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน ผ่านสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.22, S.D. = 1.18) ตามลำดับ

ตอนที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี โดยใช้การทดสอบสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficients) ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ดังนั้น จะปฏิเสธสมมติฐานหลัก H_0 ก็ต่อเมื่อ Sig. (2 - tailed) มีค่าน้อยกว่า .05

การมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ 1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ได้แก่ 1. ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน 3. ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 4. ด้านส่งเสริมการประชาสัมพันธ์

โดยตั้งสมมติฐานการทดสอบได้ ดังนี้

H_0 : การมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่มีความสัมพันธ์กับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

H_1 : การมีส่วนร่วมของประชาชน มีความสัมพันธ์กับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ตาราง 17 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

การมีส่วนร่วม ของประชาชน	การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน				
	Y1	Y2	Y3	Y4	YY
X1	.476**	.411**	.405**	.455**	.532**
X2	.453**	.441**	.393**	.439**	.526**
X3	.525**	.509**	.464**	.389**	.577**
X4	.459**	.463**	.480**	.440**	.562**
XX	.582**	.555**	.532**	.525**	.669**

หมายเหตุ ** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 17 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ร้อยละ 66.90 ($r = 0.669$, $\text{sig.} = .00$) นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง (H_1) กล่าวคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยการมีส่วนร่วมในด้านการรับผลประโยชน์ มีระดับความสัมพันธ์กับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวานสูงที่สุด คือ ร้อยละ 57.7 ($r = 0.577$, $\text{sig.} = .00$) รองลงมาเป็นการมีส่วนร่วมในด้านการประเมินผล มีระดับความสัมพันธ์กับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวานคือ ร้อยละ 56.2 ($r = 0.562$, $\text{sig.} = .00$) การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ ซึ่งมีระดับความสัมพันธ์กับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวานอยู่ที่ร้อยละ 53.2 ($r = 0.532$, $\text{sig.} = .00$) และการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติการมีระดับความสัมพันธ์กับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน ต่ำสุดคือ ร้อยละ 52.6 ($r = 0.526$, $\text{sig.} = .00$) ตามลำดับ สามารถพิจารณารายด้านได้ดังนี้

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ การบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ($r = 0.476$, $\text{sig.} = .00$) รองลงมาด้านส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ($r = 0.455$, $\text{sig.} = .00$) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ($r = 0.411$, $\text{sig.} = .00$) และน้อยที่สุดคือ ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ($r = 0.405$, $\text{sig.} = .00$) ตามลำดับ ซึ่งมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำทุกด้าน

การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ การบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ($r = 0.453$, $\text{sig.} = .00$) รองลงมาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ($r = 0.441$, $\text{sig.} = .00$) ด้านส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ($r = 0.439$, $\text{sig.} = .00$) และน้อยที่สุดคือ ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ($r = 0.393$, $\text{sig.} = .00$) ตามลำดับ ซึ่งมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำทุกด้าน

การมีส่วนร่วมในรับผลประโยชน์ มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ การบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ($r = 0.525$, $\text{sig.} = .00$) รองลงมาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ($r = 0.509$, $\text{sig.} = .00$) ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ($r = 0.464$, $\text{sig.} = .00$) และน้อยที่สุดคือ ด้านส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ($r = 0.389$, $\text{sig.} = .00$) ตามลำดับ ซึ่งมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำทุกด้าน ยกเว้นด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

การมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ($r = 0.480$, $\text{sig.} = .00$) รองลงมาด้านการ

จัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ($r = 0.463$, $\text{sig.} = .00$) ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ($r = 0.459$, $\text{sig.} = .00$) และน้อยที่สุดคือ ด้านส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ($r = 0.440$, $\text{sig.} = .00$) ตามลำดับ ซึ่งมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำทุกด้าน

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.1 ควรทำให้เป็นมาตรฐานกลาง เช่น ค่าอาหาร ค่าที่พัก ต้องไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยวมาก

1.2 การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนยังไม่มีประสิทธิภาพ

1.3 ควรให้ผู้รับผิดชอบอย่างจริงจังให้มีการจัดการให้ดีกว่านี้

1.4 อยากจะให้หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ของเขื่อนป่าสัก ช่วยกันสนับสนุนการท่องเที่ยวให้กับทะเลน้ำจืดด้วย

1.5 ควรมีสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนมากขึ้น และมีบุคลากรที่เป็นผู้คอยช่วยแนะนำ

1.6 ควรให้ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ดูแลชุมชนมากกว่านี้ เพราะจะทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

1.7 อยากให้มีการจัดเที่ยวทุกปี

2. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

2.1 ควรจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้ยั่งยืน

2.2 มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืนในระดับปานกลาง

2.3 ด้านการจัดการทำปลาไม่สะอาดมีกลิ่นเหม็น

2.4 ควรมีการเก็บขยะ มีการตัดต้นไม้ข้างทาง และรักษาแหล่งน้ำ ให้สะอาดเรียบร้อย

3. ด้านคุณภาพการบริการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3.1 ไม่ควรกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อม

3.2 คุณภาพการบริการท่องเที่ยวโดยชุมชนไม่มีประสิทธิภาพ

3.3 อยากให้มีการบริการให้ดีกว่านี้

3.4 ควรมีสาธารณูปโภคที่สะอาดและสะดวก เช่น ห้องน้ำ

4. ด้านส่งเสริมการประชาสัมพันธ์

4.1 ควรมีเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์

4.2 ควรใช้สื่อและประชาสัมพันธ์ให้กว้างขวาง และทั่วถึงมากกว่านี้ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชน

4.3 การประชาสัมพันธ์ยังไม่มีดี

4.4 อยากให้ประชาสัมพันธ์หลาย ๆ ด้าน

4.5 อยากให้คนอื่นมาเที่ยวอย่างสงบ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี 2) เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี และ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี มีกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลมะนาวหวานบริเวณแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ได้แก่ หมู่ที่ 1, 2, 3, 5, 6, 7 และ 8 ยกเว้น หมู่ที่ 4 จำนวน 330 คน ใช้การสุ่มที่อาศัยความน่าจะเป็น โดยใช้เทคนิคการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วน (Proportional Allocation) เพื่อกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของประชากรทั้ง 7 หมู่บ้าน ให้มีความเหมาะสมตามจำนวนของสัดส่วนประชากรในแต่ละหมู่บ้าน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Objective Congruence : IOC) เท่ากับ 0.85 ตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยใช้สูตร Cronbach's Alpha ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.951 สถิติที่ใช้ในการวิจัย สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficients)

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เพศหญิง มีอายุระหว่าง 31 - 45 ปี ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี รายได้เฉลี่ยของประชากรต่ำกว่า 15,000 บาท และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 11 ปีขึ้นไป

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก รองลงมาด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

3. การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดการ

ทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืนอยู่ในระดับมาก รองลงมาด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอยู่ในระดับมาก ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง และด้านส่งเสริมการประชาสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

4. ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยรวมมีความสัมพันธ์ต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี คิดเป็นร้อยละ 66.90 คือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง (H_1) กล่าวคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยการมีส่วนร่วมในด้านการรับผลประโยชน์มีระดับความสัมพันธ์กับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวานสูงที่สุด รองลงมาเป็นการมีส่วนร่วมในด้านการประเมินผล ด้านการตัดสินใจ และด้านการปฏิบัติการ ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ผู้ศึกษาได้พบประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก รองลงมาด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ สอดคล้อง ปิติภัทร วรรณโพธิ์ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร: กรณีศึกษาพื้นที่ชุมชนบ้านไทรเอน หมู่ที่ 8 ตำบลสองสลึง อำเภอแกลง จังหวัดระยอง พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนบ้านไทรเอน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จากการศึกษพบว่า ประชาชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี มีส่วนร่วมภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยประชาชนบ้านมะนาวหวานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจคัดเลือกพื้นที่ในชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมาคือมีส่วนร่วมในการเสนอแนะ หรือแสดงความคิดเห็นในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น การเตรียมบุคลากร ด้านความปลอดภัย เป็นต้น และมีส่วนร่วมในการคิดหาวิธีการที่จะได้งบประมาณเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น ทอดผ้าป่าชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤติยา สมศิลา (2559) ได้การศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโพนแบบมีส่วนร่วม อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการตัดสินใจ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือและพิจารณากิจกรรมต่าง ๆ ที่อาจเกิดปัญหาต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านโพน การมีส่วนร่วมในการประชุม

วางแผนหรือคัดเลือกกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านโพน และการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อแก้ไขและพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านโพนให้ตรงประเด็น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพรยาพัสเตอร์ ศรีจรียา (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินการมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหนองเม่น อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนชุมชนบ้านหนองเม่น อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยว ด้านการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นต่อที่ประชุม และมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับด้านการท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้นำชุมชนบ้านหนองเม่น

1.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ จากการศึกษาพบว่า ประชาชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี มีส่วนร่วมภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยประชาชนบ้านมะนาวหวานมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมาคือมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น ผ่านสื่อออนไลน์ (Facebook, Instagram, twitter เป็นต้น) และมีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ หรือแรงงานช่วยเหลือในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤติยา สมศิลา (2559) ได้การศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโพนแบบมีส่วนร่วม อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการปฏิบัติการ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนในด้านการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติในด้านการสนับสนุนวัสดุหรืออุปกรณ์ต่างในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมหรือปฏิบัติตามแผนงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโพน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพรยาพัสเตอร์ ศรีจรียา (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินการมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหนองเม่น อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนชุมชนบ้านหนองเม่น อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยว ด้านการปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง โดยประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของบ้านหนองเม่น และมีส่วนร่วมในการป้องกันและดูแลรักษาสภาพแวดล้อมภายในชุมชน และมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความสะอาดและการกำจัดขยะของบ้านหนองเม่น

1.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ จากการศึกษาพบว่า ประชาชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี มีส่วนร่วมภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยประชาชนได้รับผลประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐาน และสาธารณูปโภคในพื้นที่ได้รับการพัฒนามากขึ้นจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน รองลงมาคือได้รับผลประโยชน์ด้านจิตวิทยาการท่องเที่ยวทำให้มีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน และมีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติภักดิ์ ฐิโณทัย (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาชุมชนบ้านบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ด้านการแบ่งปันผลประโยชน์ ในภาพรวมอยู่ระดับมาก คือประชาชนมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่น และเกิดการใส่ใจในการอนุรักษ์ ได้รับประโยชน์จากการยกระดับโครงการพื้นฐาน การปรับปรุงระบบ สาธารณสุขและการขนส่ง และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในระยะยาวคือการส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นรายได้เสริม อีกทั้ง

สอดคล้องกับ ขนิษฐา ชัยปิล (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในเขตอำเภอนาทม จังหวัดนครพนม พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในเขตอำเภอนาทม จังหวัดนครพนม ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือได้รับประโยชน์ทางจิตใจมีความรู้สึกภาคภูมิใจที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชน รองลงมาคือมีโอกาสสร้างรายได้ อันเป็นผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี

1.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล จากการศึกษาพบว่า ประชาชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี มีส่วนร่วมภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยประชาชนเคยเข้าไปมีส่วนร่วมในการพบปะ พูดคุยแลกเปลี่ยนกับคนในท้องถิ่นในเรื่องของการท่องเที่ยวโดยชุมชน และผลกระทบที่เกิดขึ้น รองลงมาคือมีส่วนร่วมในการวางแผนทางในการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และมีส่วนร่วมในการทราบผลการประเมินการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิติภัทร วรรณโพธิ์ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร: กรณีศึกษาพื้นที่ชุมชนบ้านไทรเอน หมู่ที่ 8 ตำบลสองสลึง อำเภอแก่ง จังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนบ้านไทรเอน ด้านการติดตามและประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง โดยประชาชนร่วมสรุปผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานกับเป้าหมายหลังสิ้นสุดการปฏิบัติงานแล้ว ร่วมทำงานกับทางราชการในการติดตามหรือประเมินผลความสำเร็จของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และมีส่วนร่วมเข้าไปควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพรยาพัสดร์ ศรีจรียา (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินการมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่หนองนา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนชุมชนบ้านหนองแม่ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวด้านการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร กิจกรรม โครงการ งบประมาณต่าง ๆ ของหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่หนองนา ว่าประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด เคยมีส่วนร่วมการเข้าเป็นสมาชิกที่เกี่ยวกับกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ด้านการท่องเที่ยวของชุมชน และมีส่วนร่วมในการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนกับคนในท้องถิ่นในเรื่องของการท่องเที่ยว และผลกระทบที่เกิดขึ้น

2. การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืนอยู่ในระดับมาก รองลงมาด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอยู่ในระดับมาก ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง และด้านส่งเสริมการประชาสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ สอดคล้องกับ วชิรวิทย์ วิชาวาสวี (2560) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า ปัจจัยเกณฑ์การอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม และปัจจัยเกณฑ์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ชุมชนมีความพร้อมที่จะส่งเสริมและดำเนินการจัดการได้เป็นอย่างดี รองลงมาคือ ด้านการบริการและความปลอดภัย ด้านกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการจัดการอย่างยั่งยืนโดยเฉพาะการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ของทุกฝ่ายมีประสิทธิภาพ และด้านเกณฑ์การกระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

2.1 ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน จากการศึกษาพบว่าอยู่ในระดับมาก โดยชุมชนมีกรรมการชมรมกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เป็นคนในชุมชนและมีบทบาทในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน ได้แก่ ชมรมทะเลน้ำจืดบ้านมะนาวหวาน รองลงมาคือ ชุมชนมีการวางกฎ ระเบียบ กติกา หรือ ข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว และชุมชนมีข้อตกลงร่วมกันในการบริหารจัดการทรัพยากรด้านธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤติยา สมศิลา (2559) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโพนแบบมีส่วนร่วม อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า ด้านการจัดการ ชุมชนบ้านโพนมีกฎกติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวที่มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานในการจัดการการท่องเที่ยว และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิรวิทย์ วิชาสวัสดิ์ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผลการศึกษาพบว่า เกณฑ์การพัฒนากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนมีการจัดการอย่างยั่งยืน ชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียนยังไม่มีการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนซึ่งได้รับการรับรองจากหน่วยงานภาครัฐ และมีโครงสร้างการทำงานแบ่งบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละหน้าที่ไว้อย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์ ชุมชนมีแผนงานการดำเนินงานที่ครอบคลุม 3 มิติ คือ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กชธมน วงศ์คำ (2562) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหัวขัว ตำบลแกดำ อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหัวขัว ตำบลแกดำ อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม ด้านการจัดการอยู่ในระดับมาก พบว่า ชุมชนมีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการท่องเที่ยว มีกฎกติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว ชุมชนสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม และมีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

2.2 ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน จากการศึกษาพบว่าอยู่ในระดับมาก โดยชุมชนบ้านมะนาวหวานมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ บริเวณชุมชนให้มีความร่มรื่น เป็นระเบียบ สวยงามตามความเหมาะสม รองลงมาคือ ชุมชนมีการปรับปรุงพื้นที่ท่องเที่ยวให้เหมาะกับวิถีชีวิตของชุมชน และชุมชนมีการกำหนดพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว (Zoning) เพื่อให้การท่องเที่ยวไม่ส่งผลกระทบต่อด้านลบกับการใช้พื้นที่เพื่อวัตถุประสงค์อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิรวิทย์ วิชาสวัสดิ์ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตามเกณฑ์การพัฒนากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน พบว่า ชุมชนได้กำหนดแนวพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว (Zoning) โดยมีการร่วมวางแผนและจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เข้ามาทำการศึกษาพื้นที่แหล่งโบราณคดีและตามสภาพการใช้พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวไม่ส่งผลกระทบต่อด้านลบกับการใช้พื้นที่เพื่อวัตถุประสงค์อื่น มีการพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณชุมชนให้มีความร่มรื่น เป็นระเบียบ สวยงามตามความเหมาะสม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กชธมน วงศ์คำ (2562) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหัวขัว ตำบลแกดำ อำเภอ

แกดำ จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากชุมชนมีการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีการออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน และมีข้อกำหนดในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม

2.3 ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน จากการศึกษาพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง โดยชุมชนบ้านมะนาวหวานมีจำนวนบุคลากรด้านการบริการเพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว รองลงมาคือ ชุมชนมีการจัดระบบรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว และชุมชนมีจุดบริการห้องน้ำที่มีความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิรวิทย์ วิชาสวัสดิ์ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตามเกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการบริการและความปลอดภัย พบว่าชุมชนมีการบริการด้านการท่องเที่ยวและบุคลากรอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะต่าง ๆ ให้ได้รับความสะดวกในการท่องเที่ยว มีจุดบริการอาหารที่สะอาด ถูกสุขลักษณะและใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นเป็นส่วนประกอบหลักในการประกอบอาหาร มีบริการข้อมูลท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นพิพิธภัณฑ์วัด และจุดจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึกในชุมชน ซึ่งมีสินค้าที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนจำหน่ายอยู่ ซึ่งกล่าวได้ว่าชุมชนมีการจัดการด้านการบริการด้านการท่องเที่ยวได้ดี อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤติยา สมศิลา (2559) ได้การศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโพนแบบมีส่วนร่วม อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านทรัพยากรบุคคล มีระดับการจัดการ อยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น เห็นได้ชัดเจนว่าชุมชนยังขาดการบูรณาการในการจัดการ แต่อย่างไรก็ดีชุมชนยังมีจำนวนบุคลากรด้านการบริการเพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วชุมชนบ้านโพนยังมีข้อจำกัดของด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการจัดการการท่องเที่ยวมากกว่าด้านอื่น ๆ

2.4 ด้านส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ จากการศึกษาพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยชุมชนมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนบ้านมะนาวหวาน ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เช่น เว็บไซต์ Facebook (เฟสบุ๊ก) บล็อกเกอร์ด้านการท่องเที่ยว รองลงมาคือ ชุมชนมีแผนที่หรือข้อมูลเส้นทางการเดินทางเข้าสู่ชุมชน หรือ มีแผนที่ท่องเที่ยวในชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และชุมชนมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน ผ่านสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น สอดคล้องกับ ภัทรภร รุจิระเศรษฐ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การประชาสัมพันธ์และอิทธิพลการบอกเล่าปากต่อปากที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัดสิงห์บุรีของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวมีการชื่นชอบการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบสื่อแผ่นพับ/ป้ายโฆษณา ชื่นชอบการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบสื่ออินเทอร์เน็ต และชื่นชอบการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบสื่อ นิตยสาร/หนังสือท่องเที่ยว เนื่องจาก การประชาสัมพันธ์ในรูปแบบแผ่นพับ/ป้ายโฆษณา อินเทอร์เน็ต และนิตยสาร/หนังสือท่องเที่ยวสื่อเหล่านี้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ดีกว่า มีความชัดเจนในข้อมูลในเรื่องของประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ความเป็นไทย การท่องเที่ยวเชิงพุทธ และการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในปัจจุบันก็มีความรวดเร็ว ทำให้เกิด

แรงจูงใจในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวได้มากขึ้น และสอดคล้องกับ มิ่งมกล รอดวัตร์ (2560) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอหัวหินจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านทัศนคติต่อการท่องเที่ยว ด้านความตระหนักรู้ด้านรายได้จากการท่องเที่ยว ด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านข้อมูลข่าวสาร โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น เสียงตามสายวิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น จัดนิทรรศการเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ จัดทำนิตยสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวแจกให้แก่นักท่องเที่ยว อีกทั้งยังมีการจัดทำฐานข้อมูลการท่องเที่ยวในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ส่งผลให้ข้อมูลข่าวสารของแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอหัวหินได้รับการเผยแพร่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว ทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในอำเภอหัวหินมากขึ้น

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยรวมมีความสัมพันธ์ต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี คิดเป็นร้อยละ 66.90 คือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง (H_1) กล่าวคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยการมีส่วนร่วมในด้านการรับผลประโยชน์ มีระดับความสัมพันธ์กับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวานสูงที่สุด รองลงมาเป็นการมีส่วนร่วมในด้านการประเมินผล ด้านการตัดสินใจ และด้านการปฏิบัติการ โดยทุกด้านมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อธิบายได้ว่า เมื่อชุมชนบ้านมะนาวหวานมีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวระดับสูง จะส่งผลให้ผลการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวานอยู่ในระดับที่สูงขึ้นด้วย ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งนับเป็นการเสริมพลังอำนาจให้สามารถระดมขีดความสามารถในด้านการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ การควบคุมดูแลกิจกรรมต่าง ๆ และการพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้ทันต่อพลวัตการท่องเที่ยวได้ เพื่อยกระดับมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยว และคุณภาพการบริการด้านการท่องเที่ยว สามารถรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว และพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนบ้านมะนาวหวานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤติยา สมศิลา (2559) ได้การศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโปนแบบมีส่วนร่วมอำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์ต่อปัจจัยขีดความสามารถของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในทิศทางเดียวกัน และปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโปนแบบมี

ส่วนร่วม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า เมื่อชุมชนบ้านโพนมีปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนสูงจะส่งผลให้ผลการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโพนอยู่ในระดับที่สูงขึ้นด้วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติภักดิ์ ฐิโณทัย (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กับความความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยการมีส่วนร่วมด้านการแบ่งปันผลประโยชน์ รองลงมาด้านการติดตามและประเมินผล การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงาน อีกทั้งยังสอดคล้องกับ กนกกานต์ แก้วนุช (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนกับปัจจัยขีดความสามารถของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์เส้นตรงกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรแต่ละตัวมีค่า ที่มีระดับ r ที่ .641, .586, .565 และ .480 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตัวแปรปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนแต่ละด้าน ได้แก่ การตัดสินใจร่วมกัน การทำงานร่วมกัน การได้แบ่งผลประโยชน์ร่วมกัน และสุดท้ายคือการได้ทำการประเมินผลร่วมกัน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ผู้ศึกษาวิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน ควรผลักดันการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่อย่างจริงจัง เช่น จัดประชุมประชาคมท้องถิ่นร่วมกันภายในชุมชนเกี่ยวกับกฎระเบียบ กติกา หรือข้อบังคับการท่องเที่ยวของชุมชน การกระจายรายได้ที่เป็นธรรมของผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนในชุมชนร่วมรับผิดชอบในบทบาท และหน้าที่ต่าง ๆ ในการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เป็นที่ไปตามความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

1.2 ควรให้ความสำคัญด้านการบริการและความปลอดภัย ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยว โดยเฉพาะด้านความปลอดภัยควรมีการเตรียมแผนรองรับกรณีฉุกเฉินที่ประกอบด้วยขั้นตอน ภาควิเคราะห์ผู้ประสานงาน เบอร์ติดต่อหน่วยงานที่มีความชำนาญหรือมีอาชีพในการแก้ไขปัญหาอันเกิดจากกรณีฉุกเฉิน เช่น หน่วยกู้ภัย สถานพยาบาล สถานีตำรวจใกล้เคียงที่พร้อมให้บริการกรณีฉุกเฉิน เป็นต้น

1.3 ควรส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว นำความโดดเด่นที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนมาพัฒนาเป็นกิจกรรม เช่น การล่องแพ/เรือ จัดพื้นที่ตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้า และของที่ระลึกของชุมชน ซึ่งแสดงออกในรูปแบบวิถีชีวิตนำมาสร้างเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาเที่ยวในชุมชน

1.4 ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ควรร่วมกันสนับสนุนและส่งเสริมงานในด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาดให้มีความชัดเจน เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เช่น ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนผ่านการออกบูธโรงแรมในบริเวณใกล้เคียง จุดบริการท่องเที่ยวต่าง ๆ

1.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำโครงการอบรมให้ความรู้ คำแนะนำแก่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรีกับพื้นที่อื่น ๆ เพื่อนำผลที่ได้มาพัฒนา ปรับปรุงแนวทางการจัดการท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้ดีขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ในเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์คนในชุมชนแบบเจาะลึก เพื่อที่ได้นำปัญหาที่ได้รับมาปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนต่อไป

2.3 ควรมีการศึกษางานวิจัยการท่องเที่ยวเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี เพื่อให้คนในชุมชน ร่วมกันเรียนรู้ชุมชนของตนเอง เห็นปัญหาของตัวเอง เห็นทางออก หรือทางแก้ปัญหาของชุมชนร่วมกัน เพื่อเป็นการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

- กชธมน วงศ์คำ. (2562). รายงานการวิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหัวขัว ตำบล
แกดำ อำเภอกำแพง จังหวัดมหาสารคาม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- กนกกานต์ แก้วนุช. (2561). ปัจจัยการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน.
วารสารการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, 14(1), 110 – 127.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2552). คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทาง
วัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว.
- _____. (2564). สถานการณ์การท่องเที่ยวในประเทศ รายจังหวัด ปี 2563. สืบค้น สิงหาคม 20,
2564, จาก <https://www.mots.go.th/News-link.php?nid=13173>.
- กฤษ เตชะประเสริฐ. (2556). พฤติกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มชายรักชาย (เกย์) ที่อาศัยในเขต
จังหวัดขอนแก่น. การค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กฤติยา สมศิลา. (2559). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโพนแบบมีส่วนร่วม
อำเภอกำแพง จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร
ศาสตร์.
- กองพัฒนาบริการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). มาตรฐาน
การท่องเที่ยวชุมชน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2543). คู่มือการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่
รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล (สต) (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- _____. (2545). การจัดการการท่องเที่ยว. สืบค้น พฤศจิกายน 24, 2564, จาก
http://www.saradd.com/index.php?option=com_content&view=article&id=218:tourism-element&catid=25:the-project&Itemid=72.
- _____. (2552). ความหมายการท่องเที่ยว. สืบค้น พฤศจิกายน 24, 2564, จาก
<https://sites.google.com/site/molljune54/khwam-hmay-kar-thxng-theiyw-cheing-kestr>.
- กาสัก เตชะขันทม. (2553). หลักการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์.
- กิตติภูมิ ฐิโณทัย. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ที่ก่อให้เกิด
ความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านบางน้ำผึ้ง จังหวัด
สมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ขจรศักดิ์ บุญด้วยลาน. (2560). แนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การอนุรักษ์พืชพันธุ์ลานอย่างมีส่วน
ร่วมของชุมชนไทยเบิ้ง ตำบลมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี. JOURNAL OF
NAKHONRATCHASIMA COLLEGE, 11(1), 83 – 97.
- ชนิจุฑา ชัยปิล. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว
ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในเขตอำเภอนาทม จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- จริญญา เจริญสุกใส. (2544). แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- จินตนา สุขจามันท์. (2549). การศึกษาและการพัฒนาชุมชน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จิราภรณ์ ศรีคำ. (2547). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน
วชิรวิทย์ระดับประถมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชนงกรณ์ กุณทลบุตร. (2557). หลักการจัดการ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนม์บัณฑิต วรรณพันธุ์. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดย
ชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ชลาภรินทร์ สมพงษ์. (2553). มุมมองของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวหัวหิน.
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2544). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: เทพเนรมิตการพิมพ์.
- เชภาทร จันท์หอม, และคนอื่น ๆ. (2561). เอกสารวิชาการประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อ
การจัดการฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. สงขลา: โฟ-บาร์ด.
- ณรงค์ วารีชล. (2551). การมีส่วนร่วมของกรมการชุมชนในการพัฒนาเทศบาลคูเมืองนำอยู่
กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบางพระ. การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
บูรพา.
- ณัฐพัชร์ มณีโรจน์. (2560). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทย
นานาชาติ, 13(2), 38 - 42.
- ณัฐฐา วินิจฉัยภาค. (2556). ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมกับการเมืองภาคประชาชน. กรุงเทพฯ:
ไกลต้น ไทม์ พรินต์ติ้ง.
- ทรงวุฒิ เรื่องวาทศิลป์. (2550). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในพื้นที่บริการของ
โรงเรียนล้อมแรดวิทยา อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธนกฤต สังข์เฉย. (2550). อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและการบริการ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร
วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี.
- ธานีทร์ ศิลป์จารุ. (2553). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS (พิมพ์ครั้งที่ 11).
กรุงเทพฯ: บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- _____. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภกา.
- บวรศักดิ์ อวรรณโณ, และ ถวิลวดี บุรีกุล. (2548). ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม. นนทบุรี: ศูนย์สันติ
วิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า, อ้างถึงใน ณัฐฐา วินิจฉัยภาค. (2556).
ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมกับการเมืองภาคประชาชน. กรุงเทพฯ: ไกลต้น ไทม์ พรินต์ติ้ง.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2546). สถิติวิเคราะห์เพื่อการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จามจุรี
โปรดักท์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ประภาศรี เทิกขุนทด. (2551). **ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยววัดพระเชตุ้มงคลาราม (วัดโพธิ์)**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปรีชา แดงโรจน์. (2544). **อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสู่ศตวรรษที่ 21** (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: ไพร์ แอนด์ โพร์ พรินต์ติ้ง.
- ปิติภัทร วรรณโพธิ์. (2559). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร: กรณีศึกษา พื้นที่ชุมชนบ้านไทรเอน หมู่ที่ 8 ตำบลสองสลึง อำเภอแกลง จังหวัดระยอง**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ไพบรียาพัศตร์ ศรีจริยา. (2563). **การประเมินการมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่หนองนา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์**. สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พจนา สนวนศรี. (2542). **การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนโดยชุมชน**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- _____. (2546). **คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน**. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- พยอม ธรรมบุตร. (2549). **เอกสารประกอบการเรียนการสอนเรื่องหลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์**. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระมหาบุญพิเชษฐ จันเมือง. (2553). **การจัดการการท่องเที่ยวในพระอารามหลวงชั้นเอกในเกาะรัตนโกสินทร์**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ. (2540). **ปฏิบัติการเหนือตำราการวิจัยทางสังคม**. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.
- พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจด์. (2553). **การท่องเที่ยวชุมชน**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ไพฑูริย์ พงศบุตร, และ วิลาสวงศ์ พงศบุตร. (2542). **คู่มือการอบรมมัคคุเทศก์**. กรุงเทพฯ: ศูนย์การศึกษาต่อเนื่องแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม, และ พรพนทิพย์ เพชรมาก. (2551). **การบริหารสังคมศาสตร์แห่งศตวรรษเพื่อสังคมไทยและสังคมโลก**. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.
- ภัทรภาพร จันตะนี. (2544). **ศักยภาพในการพึ่งตนเองทางด้านการคลังขององค์การบริหารส่วนตำบลชะแมบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- ภัทรภาพร รุจิระเศรษฐ. (2558). **การประชาสัมพันธ์และอิทธิพลการบอกเล่าปากต่อปากที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัดสิงห์บุรีของนักท่องเที่ยว**. การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ภูธร ภูมธนะ. (2542). **มรดกวัฒนธรรมไทยเบิ้ง ลุ่มแม่น้ำป่าสัก ในเขตพื้นที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนป่าสัก** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พี เอ ลีฟวิ่ง.
- มนัส สุวรรณ, และคนอื่น ๆ. (2541). **โครงการศึกษาแนวทางและการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลและสภาตำบล**. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

- มิ่งกมล รอดวัตร. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553). การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และราชการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.
- เมตตา เก่งชูวงศ์, กชธมน วงศ์คำ, และ ชีรดา นามไธ. (2562). รายงานการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ยั่งยืนของบ้านปลาบู่ ตำบลหนองแสง อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบูรณ์. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ระพีพรรณ ทองหล่อ, และคนอื่น ๆ. (2551). รายงานการวิจัยเรื่อง การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- รุ่งนภา อินทวาท, และ นันทวรรณ นวลักษณ์. (2559). รายงานการวิจัยเรื่อง บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาจังหวัดนครพนม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วชิรวิทย์ วิชาสวัสดิ์. (2560). รายงานการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- วรรณภา วงษ์วานิช. (2546). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิรัช สงวนวงควาน. (2551). การจัดการและพฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพฯ: เพ็ญสัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชนา.
- วีระพล ทองมา. (2548). การจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (พิมพ์ครั้งที่ 3). เชียงใหม่: คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ศราวุธ ผิวแดง. (2558). การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development). อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ศิริชัย พงษ์วิชัย. (2549). การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์, และคนอื่น ๆ. (2545). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- ศุภราภรณ์ ธรรมชาติ. (2541). การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง กรณีศึกษา อำเภอละงู จังหวัดสตูล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศุภลักษณ์ วิริยะสุนน. (2551). รายงานการวิจัย เรื่อง การประมวลองค์ความรู้ สถานภาพ และสถานการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน ในเขตภาคเหนือตอนล่าง. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2559). การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community – Based Tourism). สืบค้น พฤศจิกายน 24, 2564, จาก <https://cbtyouth.wordpress.com/cbt-youth/cbt/>.

- สมคิด บางโม. (2558). **องคกรและการจัดการ**. กรุงเทพฯ: จูน พับลิชิ่ง.
- สมยศ นาวิการ. (2536). **การบริหาร**. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2562). การจัดการคลัสเตอร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. **วารสารคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา**, 11(1), 83 - 101.
- สาคร สุขศรีวงศ์. (2550). **การจัดการ: จากมุมมองนักบริหาร** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จี พี ไซเบอร์พรินท์.
- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2546). **รายงานประจำปี 2546 กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา**. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง, อ้างถึงใน กฤษ เตชะประเสริฐ. (2556). **พฤติกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มชายรักชาย (เกย์) ที่อาศัยในเขตจังหวัดขอนแก่น**. การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). **แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (05) ประเด็นการท่องเที่ยว**. สืบค้น สิงหาคม 20, 2565, จาก http://nscr.nesdc.go.th/nescd_uat/wp-content/uploads/2021/02/NS-05_222-277.pdf
- สำนักท่องเที่ยวโดยชุมชน องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2558). **การท่องเที่ยวโดยชุมชน (พิมพ์ครั้งที่ 1)**. กรุงเทพฯ: โคคูแอนด์ โค.
- สำนักทะเบียนอำเภอพัฒนานิคม. (2563). **ข้อมูลทะเบียนราษฎร์**. ลพบุรี: ผู้แต่ง.
- สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2550). **คู่มือเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน**. กรุงเทพฯ: สถาบันการท่องเที่ยวชุมชน.
- สินธุ์ สโรบล, และคนอื่น ๆ. (2546). **การท่องเที่ยวโดยชุมชน: แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ**. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุจินตรา สะพุ่ม. (2559). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ ททท. กรณีศึกษา: เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี**. การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สุรราชิพย์ เข็มน้อย. (2554). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา: ตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม**. การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุรเชษฐ์ เชษฐมาศ. (2541). **ทรัพยากรนั้นหนา การแบ่งชั้นเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการ**. ใน **การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 21 สาขาสิ่งแวดล้อม 31 มกราคม - 3 กุมภาพันธ์ 2526**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, อ้างถึงใน ชลามารินทร์ สมพงษ์. (2553). **มุมมองของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวหัวหิน**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2558). **ชุดความรู้ถอดบทเรียนการท่องเที่ยวโดยชุมชน**. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

- องค์การบริหารส่วนตำบลมะนาวหวาน. (2564). **แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566 - 2570)**. สืบค้น สิงหาคม 20, 2565, จาก https://www.manaowan.go.th/project_detail.php?hd=7&doIP=1&checkIP=chkIP&id=11438&checkAdd=chkAd&dum=43169_ypk.
- อโนทัย เพียรคงชล. (2540). **ความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- อภิญา กังสนารักษ์. (2544) **รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิภาพระดับ คณะของสถาบันอุดมศึกษา**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรรถ ก๊กผล. (2552). **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน สำหรับนักบริหารท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: จริยสุนิทวงศ์การพิมพ์.
- อาจ สุทธาศาสตร์. (2527). **ปฏิบัติการวิจัยสังคมศาสตร์**. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์.
- อารยา อินคชสาร. (2554). **การประเมินศักยภาพของตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อิระวัชร จันทระประเสริฐ. (2541). **แรงงานกับการมีส่วนร่วม**. กรุงเทพฯ: กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม, อ้างถึงใน ณรงค์ วาริชล. (2551). **การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาเทศบาลสู่มืองน่าอยู่ กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบางพระ**. การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อุทัย เลหาวิเชียร. (2551). **รัฐประศาสนศาสตร์: ลักษณะวิชาและมิติต่าง ๆ**. กรุงเทพฯ: เสมอธรรม.
- Adhikary, M. (1995). **Management of Ecotourism**. Bangkok: Srinakarinwirot University.
- Arnstien, S. R. (1969). A Ladder of Citizen Participation. **Journal of the American Institute of Planners**, 35(4), 216 - 224.
- ASEAN Secretariat. (2016). **ASEAN Community Based Tourism Standard**. Jakarta: The ASEAN Secretariat.
- Best, W. John. (1970). **Research in Education** (3rd ed.). New Jersey: Prentice-Hall.
- _____. (1997). **Research in Education**. Boston MA.: Allyn and Bacon.
- Buhalis, D. (2000). Marketing the competitive destination in the future. **Tourism Management**, 21(1), 97 - 116.
- Cascante, D. M., Brennan, M. A, & Luloff, A. E. (2010). **Community agency and sustainable tourism development: the case of La Fortuna, Costa Rica**. Retrieved July 20, 2010, from <https://vpn.kku.ac.th/,DanaInfo=proquest.umi.com+pqdweb?index=4&did=2076697581&SrchMode=1&sid=1&Fmt=2&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1279790454&clientId=47904>.

- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1981). **Rural Development Participation: Concept and Measure For Project Design Implementation and Evaluation: Rural Development Committee Center for international Studies**. New York: Cornell University Press.
- Creighton, James L. (2005). **The Public Participation Handbook: Making Better Decisions through Citizen Involvement**. San Francisco: Jossey Bass.
- Cronbach, L. J. (1990). **Essentials of psychological testing** (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers.
- Drucker, Peter F. (1998). **Management challenges for 2nd century**. New York: Harper Business.
- Erwin, William. (1976). **Participation Management: Concept Theory and Implementation**. Atlanta. Ga: Georgia State University.
- Goeldner, C. R., & Ritchie, J. R. B. (2006). **Components of a Tourism Destination and Tourism management**. Springfield: Merriam-Webster
- Griffin, Ricky W. (1999). **Management** (6th ed). Boston, MA: Houghton Mifflin.
- Gulick Luther, & Lyndall Urwick. (1973). **The Science of Administration**. New York: Columbia University.
- Harold D. Koontz, & Cyril O'Donnell. (1972). **Principles of Management**. New York: McGraw-Hill.
- Henry Fayol. (1916). **General and industrial management**. London: Sir Isaac Pitman and Son.
- Huntington, S., & Nelson, S. (1975). **No easy choice: political participation in developing countries**. New York: Harvard University Press.
- Kotler, P. (2000). **Marketing Management: Analysis, Planning, Implementation, And Control** (10th ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Leiper, N. (1979). The framework of tourism: towards a definition of tourism, tourist, and the tourist industry. **Annals of Tourism Research**, **6(4)**, 390 - 407.
- _____. (1990). **Tourism management**. Victoria, Australia: RMIT Press.
- Likert, R. A. (1932). Technique for the Measurement of Attitude. **Archives Psychological**, **3(1)**, 1 - 55.
- McIntosh, R., Goeldner, C. R., & Ritchie, B. J. (2007). **Tourism: principles, practice and Philosophies** (7th ed.). New York: John Wiley & Sons.
- O'Leary, R., & Vij, N. (2012). Collaborative Public Management Have We Been and Where Are We Going?. **Journal of Management Inquiry**, **22**, 382 - 392.
- Pearson, K. (1920). Notes on the history of correlation. **Biometrika**, **13(1)**, 25 - 45.

- Pelasol, J. (2012). "Igcabugao: A Potential Tourist Destination in the Southern Part of Iloilo, Philippines International" JPAIR Multidisciplinary Research is being certified for QMS ISO 9001: 2008 by the Anglo Japanese. **American Registrars of the United Kingdom, 8(3)**, 90 - 97.
- Reeder, William W. (1978). **Some aspects of the Informal social Participation of Farm Families in New York State Cornell University**. Unpublished Ph.D. Dissertation.
- Robbins, S. P., & DeCenzo, D. A. (2005). **Human resource management**. New York: John Wiley & Sons.
- Robinson, H. (1976). **A Geography of tourism**. London: Mac Donald and Evans.
- Rue, L. W., & Byars, L. L. (2002). **Human resource Management**. Irwin: McGraw Hill, อ้างถึงใน สาคร สุขศรีวงศ์. (2550). **การจัดการ: จากมุมมองนักบริหาร** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จี พี ไฮเบอร์พริ้นท์.
- Scheyvens, R. (1999). Ecotourism and the empowerment of local communities. **Tourism management, 20(2)**, 245 - 249.
- TAT Review. (2562). **เกณฑ์การพัฒนา การท่องเที่ยวโดยชุมชนของไทย เทียบเท่าเกณฑ์ระดับสากล**. สืบค้น สิงหาคม 20, 2565, จาก <https://www.tatreviewmagazine.com/article/bring-up-thailand-community-based-tourism-development-criteria-to-equalize-international-standard/>.
- Williams, O. D. (2014). **Factors Influencing Community Participation in Cultural Tourism at Kit Mikoyi in Kisumu County, Kenyo**. Thesis in Master Degree The University of Nairobi, Nairobi.
- World Health Organization. (1978). **Primary Health Care. Report of the International Conference on Primary Health Care Alma-Ata, USSR, 6 - 12 September**. Geneva: World Health Organization.
- World Tourism Organization. (1963). Travel in the World. **World Travel Tourism Mondial, 13(56)**, 5 - 10.
- Yamane, T. (1967). **Statistics an introductory analysis** (2nd ed.). New York: Harper & Row.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา

- 1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทชวงษ์ จุลสวัสดิ์ ตำแหน่ง รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและพัฒนา
ท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เทพสตรี
- 2) นางสาวฐิตานันท์ ปิติเสถียรหิรัญ ตำแหน่ง นักวิเคราะห์นโยบายและแผน
ชำนาญการ สำนักงานการท่องเที่ยว
และกีฬาจังหวัดลพบุรี
- 3) นางณอมพรรณ คณะฤทธิ์ ตำแหน่ง หัวหน้าสำนักปลัด องค์การบริหาร
ส่วนตำบลมะนาวหวาน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพ
เครื่องมือวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
 ที่ มนส. ๗๕๐/๒๕๖๔ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๔
 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศัขวงษ์ จุลสวัสดิ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือในการวิจัย จำนวน ๑ ชุด
 ๒. โครงการการค้นคว้าอิสระ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวณัฐริยา จันทร์เรือง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ กำลังดำเนินการค้นคว้าอิสระ เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มยุรี รัตนเสริมพงศ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

ในการนี้ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถด้านการวิจัยเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ เพื่อนักศึกษาจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไข และดำเนินการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพชรรัตน์ บิสุทธิ์)
 คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ที่ อว ๐๖๒๘.๐๕/๔๐๘

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ถนนนารายณ์มหาราช
อ.เมือง จ.ลพบุรี ๑๕๐๐๐

๓๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เรียน นางสาวฐิตานันท์ ปิติเสถียรหิรัญ

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. เครื่องมือในการวิจัย	จำนวน ๓ ชุด
	๒. โครงการการค้นคว้าอิสระ	จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวณัฐริยา จันทร์เรือง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ กำลังดำเนินการค้นคว้าอิสระ เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มยุรี ริตติเสริมพงศ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

ในการนี้ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถด้านกรวิจัยเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ เพื่อนักศึกษาจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไข และดำเนินการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพชรรัตน์ บริสุทธิ์)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โทร. ๐ ๓๖๔๒ ๓๔๘๕ - ๔๓ ต่อ ๔๐๐๑๒, ๐ ๓๖๔๑ ๑๑๕๐

โทรสาร ๐ ๓๖๔๑ ๑๑๕๐

Email : human_Tru@hotmail.com

ที่ อว ๐๖๒๘.๐๕/๔๐๙

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ถนนนารายณ์มหาราช
อ.เมือง จ.ลพบุรี ๑๕๐๐๐

๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เรียน นางถนอมพรรณ คณะฤทธิ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. เครื่องมือในการวิจัย	จำนวน ๑ ชุด
	๒. โครงร่างการค้นคว้าอิสระ	จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวณัฐริยา จันทร์เรือง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ กำลังดำเนินการค้นคว้าอิสระ เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มยุรี รัตนเสริมพงศ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

ในการนี้ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถด้านการวิจัยเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านตรวจสอบ เครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ เพื่อนักศึกษาจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไข และดำเนินการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพชรรัตน์ บริสุทธิ์)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โทร. ๐ ๓๖๔๒ ๗๔๘๕ - ๙๓ ต่อ ๔๐๐๑๒, ๐ ๓๖๔๑ ๑๑๕๐

โทรสาร ๐ ๓๖๔๑ ๑๑๕๐

Email : human_True@hotmail.com

ภาคผนวก ค
ตารางสรุปค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC)

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ผลการวิเคราะห์ผลหาค่าดัชนีความสอดคล้อง
(Index of item objective congruence: IOC) ของแบบสอบถาม

แบบสอบถามงานวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี โดยผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสอบถามแล้วนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามในด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อวัดความสอดคล้องของข้อคำถามและวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่านมีรายชื่อดังต่อไปนี้

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

- 1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทชวงษ์ จุลสวัสดิ์ ตำแหน่ง รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
- 2) นางสาวฐิตานันท์ ปิติเสถียรศิริ ตำแหน่ง นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดลพบุรี
- 3) นางถนอมพรรณ คณะฤทธิ์ ตำแหน่ง หัวหน้าสำนักปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลมะนาวหวาน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจงสำหรับผู้เชี่ยวชาญ : โปรดพิจารณาว่าข้อความเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบเหมาะสมหรือไม่อย่างไร

ข้อ	คำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			IOC	ผลการประเมิน
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1	เพศ () 1. ชาย () 2. หญิง	+1	0	+1	0.67	สอดคล้อง
2	อายุ () 1. ต่ำกว่า 18 ปี () 2. 18-30 ปี () 3. 31-45 ปี () 4. 45-60 ปี () 5. 60 ปี ขึ้นไป	+1	0	+1	0.67	สอดคล้อง

ข้อ	คำถาม	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ			IOC	ผลการ ประเมิน
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
3	ระดับการศึกษา () 1. ต่ำกว่าปริญญาตรี () 2. ปริญญาตรี () 3. สูงกว่าปริญญาตรี	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
4	รายได้ต่อเดือน () 1. ต่ำกว่า 15,000 บ () 2. 15,000 – 20,000 บาท () 3. 20,001 – 25,000 บาท () 4. 25,001 – 35,000 บาท () 3. 35,001 บาทขึ้นไป	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
5	ระยะเวลาที่อยู่อาศัย () 1. 1-5 ปี () 2. 6-10 ปี () 3. 11 ปีขึ้นไป	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน

คำชี้แจงสำหรับผู้เชี่ยวชาญ : โปรดพิจารณาว่าข้อความเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน สอดคล้องกับตัวแปรและวัตถุประสงค์ที่จะวัดหรือไม่

ข้อ	คำถาม	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ			IOC	แปลผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ						
6	ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจคัดเลือกพื้นที่ในชุมชน เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
7	ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น เสนอแนะ ตัดสินใจกำหนดแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น การเตรียมบุคลากรด้านความปลอดภัย เป็นต้น	+1	0	+1	0.67	สอดคล้อง

ข้อ	คำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			IOC	แปลผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
8	ท่านมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา และอุปสรรค ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น ปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหาความสะอาด เป็นต้น	+1	0	+1	0.67	สอดคล้อง
9	ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดกฎระเบียบในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น การตั้งกองทุนของชุมชน การจัดการด้านผลประโยชน์ เป็นต้น	+1	0	+1	0.67	สอดคล้อง
10	ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วางกฎระเบียบกติกา หรือข้อบังคับสำหรับนักท่องเที่ยว	+1	0	+1	0.67	สอดคล้อง
11	ท่านมีส่วนร่วมเสนอความคิดและตัดสินใจในการกำหนดการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชน*	+1	0	+1	0.67	สอดคล้อง
12	ท่านมีส่วนร่วมในการคิดหาวิธีการที่จะได้งบประมาณเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น ทอดผ้าป่าชุมชน	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ						
13	ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ หรือแรงงานช่วยเหลือในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
14	ท่านมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความสะอาด และการกำจัดขยะในแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น	+1	0	+1	0.67	สอดคล้อง
15	ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ สนับสนุนส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น ผ่านสื่อออนไลน์ (Facebook, Instagram, twitter เป็นต้น)	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
16	ท่านมีส่วนร่วมในด้านการบริการการท่องเที่ยว (ขนส่ง, ที่พัก, อาหาร, เครื่องดื่ม, จำหน่ายของที่ระลึก)	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
17	ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล และช่วยเหลือนักท่องเที่ยว*	+1	0	+1	0.67	สอดคล้อง

ข้อ	คำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			IOC	แปลผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
18	ท่านมีส่วนร่วมในการอำนวยความสะดวก และให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว*	+1	0	+1	0.67	สอดคล้อง
19	ท่านมีส่วนร่วมในการประสานงาน ขอความช่วยเหลือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น การของบประมาณพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	+1	0	+1	0.67	สอดคล้อง
ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์						
20	ท่านมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการประกอบการจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น การจำหน่ายอาหาร-เครื่องดื่ม, ที่พัก เป็นต้น*	0	-1	0	-0.33	ไม่สอดคล้อง
21	ท่านมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในระยะสั้น คือ การมีรายได้จากการท่องเที่ยว*	0	0	0	0	ไม่สอดคล้อง
22	ท่านมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในระยะยาว คือ การส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นรายได้เสริม	0	+1	+1	0.67	สอดคล้อง
23	ท่านมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์โดยตรง คือ มีอาชีพหลักและอาชีพเสริม *	0	0	0	0	ไม่สอดคล้อง
24	ท่านมีรายได้จากการท่องเที่ยวโดยชุมชน	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
25	ท่านมีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
26	ท่านมีความเห็นว่าโครงสร้างพื้นฐาน และสาธารณูปโภคในพื้นที่ได้รับการพัฒนามากขึ้น	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
27	ท่านได้รับผลประโยชน์ด้านจิตวิทยา การท่องเที่ยวทำให้ท่านมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน	0	+1	+1	0.67	สอดคล้อง
ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล						
28	ท่านเคยเข้าไปมีส่วนร่วมในการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนกับคนในท้องถิ่นในเรื่องของการท่องเที่ยวโดยชุมชน และผลกระทบที่เกิดขึ้น	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง

ข้อ	คำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			IOC	แปลผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
29	ท่านได้มีส่วนร่วมในกำหนดกรอบ การวางแนวทาง วิธีการห้วงเวลา หรือเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	+1	0	+1	0.67	สอดคล้อง
30	ท่านได้มีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
31	ท่านได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล หรือเสนอความคิดเห็น และสรุปผลการดำเนินงานในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
32	ท่านได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น การบริการและความปลอดภัย การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น *	+1	-1	+1	0.33	ไม่สอดคล้อง
33	ท่านได้มีส่วนร่วมในการทราบผลการประเมินผลในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
34	ท่านมีส่วนร่วมในการติดตาม และหาแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน

คำชี้แจงสำหรับผู้เชี่ยวชาญ : โปรดพิจารณาว่าข้อความเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน สอดคล้องกับตัวแปรและวัตถุประสงค์ที่จะวัดหรือไม่

ข้อ	ข้อความคำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			IOC	แปลผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน						
35	ชุมชนมีกรรมการชมรมกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เป็นคนในชุมชนและมีบทบาทในการจัดทำและขับเคลื่อนแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง

ข้อ	ข้อความ	ความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ			IOC	แปลผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
36	ชุมชนมีข้อตกลงร่วมกันในการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวเพื่อประโยชน์ของการพัฒนาชุมชน	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
37	ชุมชนมีข้อตกลงร่วมกันในการบริหารจัดการทรัพยากรด้านธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว	0	+1	+1	0.67	สอดคล้อง
38	ชุมชนมีการวางกฎระเบียบ กติกา หรือ ข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
39	ชุมชนมีการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
40	ชุมชนเปิดโอกาสให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพ หรือ กิจกรรมท่องเที่ยวต่าง ๆ	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน						
41	ชุมชนมีการกำหนดพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว (Zoning) เพื่อให้การท่องเที่ยวไม่ส่งผลกระทบต่อด้านลบกับการใช้พื้นที่เพื่อวัตถุประสงค์อื่น	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
42	ชุมชนมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ บริเวณชุมชนให้มีความร่มรื่น เป็นระเบียบ สวยงามตามความเหมาะสม	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
43	ชุมชนมีการสืบค้น รวบรวมข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม ในชุมชนที่เหมาะสม และนำเสนอมาใช้ในการท่องเที่ยว	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
44	ชุมชนมีการจัดการสภาพแวดล้อม การประหยัดพลังงาน และมีการจัดการขยะ*	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
45	ชุมชนมีการสร้างความตระหนัก รับรู้ ถึงความสำคัญการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
46	ชุมชนมีการแจ้งข่าวสารที่เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการจัดการการท่องเที่ยว*	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง

ข้อ	ข้อความคำถาม	ความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ			IOC	แปลผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
47	ชุมชนมีการบริหารจัดการผลกระทบทางลบจากการท่องเที่ยวต่อทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน เช่น มีวิธีการบริหารจัดการขยะมูลฝอยจากการท่องเที่ยว	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
48	ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมในชุมชนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ*	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
49	ชุมชนมีการปรับปรุงพื้นที่ท่องเที่ยวให้เหมาะกับวิถีชีวิตของชุมชน	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน						
50	ชุมชนมีจำนวนบุคลากรด้านการบริการเพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
51	ชุมชนมีการจัดการด้านอาหารและโภชนาการที่พอเพียงและถูกสุขลักษณะ	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
52	ชุมชนมีการจัดสรรจุดจำหน่ายสินค้า และของที่ระลึกในชุมชนซึ่งมีสินค้าที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนจำหน่ายอยู่	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
53	ชุมชนมีการจัดระบบรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
54	ชุมชนมีการประเมินความปลอดภัยในเส้นทางท่องเที่ยวเป็นประจำ และมีมาตรการป้องกันภัยอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นได้*	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
55	ชุมชนมีจุดบริการห้องน้ำที่มีความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
56	ชุมชนมีการจัดการวิธีและเส้นทางการเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนให้มีความสะอาด ปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว*	+1	0	+1	0.67	สอดคล้อง
57	ชุมชนมีการจัดศูนย์บริการ หรือกำหนดพื้นที่เพื่อเป็นศูนย์บริการอย่างชัดเจนและมีเจ้าหน้าที่ประจำ	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
58	ชุมชนมีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้าง และสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว*	+1	0	+1	0.67	สอดคล้อง

ข้อ	ข้อความ	ความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ			IOC	แปลผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
ด้านส่งเสริมการประชาสัมพันธ์						
59	ชุมชนมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เช่น เว็บไซต์ Facebook (เฟสบุ๊ก) บล็อกเกอร์ด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
60	ชุมชนมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น วารสาร แผ่นปลิว แผ่นพับโปสเตอร์ เป็นต้น	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
61	ชุมชนมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนผ่านสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุโทรทัศน์ เป็นต้น	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
62	ชุมชนมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนผ่านการออกบูธโรงแรมในบริเวณใกล้เคียง จุดบริการท่องเที่ยวต่าง ๆ เป็นต้น	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
63	ชุมชนมีการจัดทำปฏิทินกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนในรอบ 1 ปี	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
64	ชุมชนมีแผนที่หรือข้อมูลเส้นทางการเดินทางเข้าสู่ชุมชน หรือ มีแผนที่ท่องเที่ยวในชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน
อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

65. ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ			IOC	แปลผล
คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
+1	+1	+1	1	สอดคล้อง

66. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

ความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ			IOC	แปลผล
คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
+1	+1	+1	1	สอดคล้อง

67. ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ			IOC	แปลผล
คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
+1	+1	+1	1	สอดคล้อง

68. ด้านส่งเสริมการประชาสัมพันธ์

ความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ			IOC	แปลผล
คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
+1	+1	+1	1	สอดคล้อง

หมายเหตุ *ข้อความที่ถูกตัดออก

ภาคผนวก ง
ค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม

Case Processing Summary			
		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
.951	46

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Item-Total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ข้อ6	158.0000	807.379	.616	.950
ข้อ7	158.3000	822.700	.446	.950
ข้อ8	158.1333	821.913	.525	.950
ข้อ9	158.3333	816.782	.499	.950
ข้อ10	158.5000	813.431	.549	.950
ข้อ11	158.4667	807.637	.621	.949
ข้อ12	158.2333	831.909	.358	.951
ข้อ13	158.2333	824.875	.509	.950
ข้อ14	158.3333	806.299	.650	.949
ข้อ15	158.3000	806.079	.562	.950
ข้อ16	158.4667	812.257	.507	.950
ข้อ17	158.3333	799.885	.732	.949
ข้อ18	158.2333	812.530	.484	.950
ข้อ19	158.1333	821.223	.565	.950
ข้อ20	158.2333	803.633	.692	.949
ข้อ21	157.9000	802.300	.578	.950
ข้อ22	158.1000	812.231	.562	.950
ข้อ23	158.6000	812.731	.527	.950
ข้อ24	158.9000	822.369	.422	.951
ข้อ25	158.9667	821.068	.448	.950
ข้อ26	158.7333	816.409	.443	.951
ข้อ27	158.6667	823.747	.368	.951
ข้อ28	157.5667	808.737	.677	.949
ข้อ29	158.2333	812.254	.500	.950
ข้อ30	158.0667	824.754	.419	.951
ข้อ31	157.8333	809.385	.614	.950
ข้อ32	158.1667	818.626	.457	.950
ข้อ33	158.0333	806.033	.650	.949
ข้อ34	157.8000	805.683	.705	.949
ข้อ35	158.0667	815.995	.505	.950
ข้อ36	158.2667	830.685	.306	.951
ข้อ37	158.1667	804.902	.607	.950
ข้อ38	158.4333	808.185	.645	.949
ข้อ39	157.7333	831.030	.303	.951
ข้อ40	157.9000	816.852	.497	.950
ข้อ41	158.2000	814.372	.573	.950
ข้อ42	158.4667	812.602	.559	.950
ข้อ43	158.2333	807.289	.695	.949
ข้อ44	158.4000	817.145	.433	.951
ข้อ45	158.2333	816.323	.477	.950
ข้อ46	157.9333	804.133	.659	.949
ข้อ47	158.4333	806.875	.688	.949
ข้อ48	158.3000	800.355	.534	.950
ข้อ49	158.8667	789.016	.731	.949
ข้อ50	158.0000	830.069	.296	.951
ข้อ51	158.0667	826.271	.322	.951

ภาคผนวก จ
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลของนางสาวณัฐริยา จันทร์เรือง นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี โดยแบบสอบถามจะมีทั้งหมด 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเปราะบางและยั่งยืน
3. ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
4. ด้านการประชาสัมพันธ์

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี

2. ข้อมูลที่ได้รับจะไม่มีผลกระทบต่อในแง่ลบแก่ท่านผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด ผู้วิจัยขอรับรองว่าจะเก็บเป็นความลับ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านตอบแบบสอบถามตามความจริงทุกประการ อย่างครบถ้วน สมบูรณ์และขอขอบคุณท่านผู้ตอบแบบสอบถามเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

นางสาวณัฐริยา จันทร์เรือง
นักศึกษาระดับปริญญาโท (รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต)
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

แบบสอบถาม

เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่เป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. เพศ

ชาย หญิง

2. อายุ

18-30 ปี 31-45 ปี 46-60 ปี

3. ระดับการศึกษา

ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี

4. รายได้ต่อเดือน

ต่ำกว่า 15,000 บาท 15,000 – 20,000 บาท
 20,001 – 25,000 บาท 25,001 – 35,000 บาท
 35,001 บาทขึ้นไป

5. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

1-5 ปี 6- 10 ปี 11 ปีขึ้นไป

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องสี่เหลี่ยม ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยพิจารณาตามเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5	หมายถึง	มีส่วนร่วมมากที่สุด
4	หมายถึง	มีส่วนร่วมมาก
3	หมายถึง	มีส่วนร่วมปานกลาง
2	หมายถึง	มีส่วนร่วมน้อย
1	หมายถึง	มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ข้อ	การมีส่วนร่วมของประชาชน	ระดับการมีส่วนร่วม				
		5	4	3	2	1
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ						
6	ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจคัดเลือกพื้นที่ในชุมชน เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว					
7	ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอแนะ หรือแสดงความคิดเห็น ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น การเตรียมบุคลากร ด้านความปลอดภัย เป็นต้น					
8	ท่านมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น ปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหามลภาวะต่างๆ เป็นต้น					
9	ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดกฎ ระเบียบในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น การจัดการด้านผลประโยชน์ เป็นต้น					
10	ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วางกฎระเบียบ กติกา หรือข้อบังคับสำหรับนักท่องเที่ยว					
11	ท่านมีส่วนร่วมในการคิดหาวิธีการที่จะได้งบประมาณเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น ทอดผ้าป่าชุมชน					
ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ						
12	ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ หรือแรงงานช่วยเหลือในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน					
13	ท่านมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยว					
14	ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น ผ่านสื่อออนไลน์ (Facebook, instagram, twitter เป็นต้น)					
15	ท่านมีส่วนร่วมในด้านการบริการการท่องเที่ยว (ขนส่ง, ที่พัก, อาหาร, เครื่องดื่ม, จำหน่ายของที่ระลึก)					
16	ท่านมีส่วนร่วมในการประสานงาน ขอความช่วยเหลือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น การของบประมาณมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว					
ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์						
17	ท่านได้รับผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจในระยะยาว คือ การท่องเที่ยวทำให้มีรายได้เสริม					
18	ท่านมีรายได้จากการท่องเที่ยวโดยชุมชน					

ข้อ	การมีส่วนร่วมของประชาชน	ระดับการมีส่วนร่วม				
		5	4	3	2	1
19	ท่านมีคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน					
20	ท่านมีความเห็นว่าโครงสร้างพื้นฐาน และสาธารณูปโภคในพื้นที่ได้รับการพัฒนามากขึ้น					
21	ท่านได้รับผลประโยชน์ด้านจิตวิทยา การท่องเที่ยวทำให้ท่านมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน					
ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล						
22	ท่านเคยเข้าไปมีส่วนร่วมในการพบปะ พูดคุยแลกเปลี่ยนกับคนในท้องถิ่นในเรื่องของการท่องเที่ยวโดยชุมชน และผลกระทบที่เกิดขึ้น					
23	ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนทางในการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน					
24	ท่านมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน					
25	ท่านมีส่วนร่วมในการสรุปผลการดำเนินงานในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน					
26	ท่านมีส่วนร่วมในการทราบผลการประเมินการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน					
27	ท่านมีส่วนร่วมในการติดตาม และหาแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน					

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน
อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องสี่เหลี่ยม ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยพิจารณาตามเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
4	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
3	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
2	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
1	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

ข้อ	การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน						
28	ชุมชนมีกรรมการชมรมกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยว ที่เป็นคนในชุมชนและมีบทบาทในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชน					
29	ชุมชนมีข้อตกลงร่วมกันในการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวเพื่อประโยชน์ของการพัฒนาชุมชน					
30	ชุมชนมีข้อตกลงร่วมกันในการบริหารจัดการทรัพยากรด้านธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว					
31	ชุมชนมีการวางกฎ ระเบียบ กติกา หรือ ข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว					
32	ชุมชนมีการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน					
33	ชุมชนเปิดโอกาสให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพ หรือ กิจกรรมท่องเที่ยวต่างๆ					
ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเปนระบบและยั่งยืน						
34	ชุมชนมีการกำหนดพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว (Zoning) เพื่อให้การท่องเที่ยวไม่ส่งผลกระทบต่อด้านลบกับการใช้พื้นที่เพื่อวัตถุประสงค์อื่น					
35	ชุมชนมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ บริเวณชุมชนให้มีความร่มรื่น เป็นระเบียบ สวยงามตามความเหมาะสม					
36	ชุมชนมีการสืบค้น รวบรวมข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม ในชุมชนที่เหมาะสม และนำเสนอมาใช้ในการท่องเที่ยว					
37	ชุมชนมีการสร้างความตระหนัก รับรู้ถึงความสำคัญการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมในชุมชนผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์					
38	ชุมชนมีการบริหารจัดการผลกระทบทางลบจากการท่องเที่ยวต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน เช่น มีวิธีการบริหารจัดการขยะมูลฝอยจากการท่องเที่ยว และมลภาวะต่าง ๆ					
39	ชุมชนมีการปรับปรุงพื้นที่ท่องเที่ยวให้เหมาะกับวิถีชีวิตของชุมชน					

ข้อ	การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาวหวาน	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน						
40	ชุมชนมีจำนวนบุคลากรด้านการบริการเพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว					
41	ชุมชนมีการจัดการด้านอาหารและโภชนาการที่พอเพียงและถูกสุขลักษณะ					
42	ชุมชนมีการจัดสรรจุดจำหน่ายสินค้า และของที่ระลึกในชุมชนซึ่งมีสินค้าที่สะท้อน อัตลักษณ์ของชุมชนจำหน่ายอยู่					
43	ชุมชนมีการจัดระบบรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว					
44	ชุมชนมีจุดบริการห้องน้ำที่มีความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว					
45	ชุมชนมีการจัดศูนย์บริการ หรือกำหนดพื้นที่เพื่อเป็นศูนย์บริการอย่างชัดเจนและมีเจ้าหน้าที่ประจำ					
ด้านการประชาสัมพันธ์						
46	ชุมชนมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เช่น เว็บไซต์ Facebook (เฟสบุ๊ก) บล็อกเกอร์ด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น					
47	ชุมชนมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น วารสาร แผ่นปลิว แผ่นพับ โปสเตอร์ เป็นต้น					
48	ชุมชนมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน ผ่านสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น					
49	ชุมชนมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน ผ่านการออกบูธโรงแรมในบริเวณใกล้เคียง จุดบริการท่องเที่ยวต่างๆ เป็นต้น					
50	ชุมชนมีการจัดทำปฏิทินกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนในรอบ 1 ปี					
51	ชุมชนมีแผนที่หรือข้อมูลเส้นทางการเดินทางเข้าสู่ชุมชน หรือ มีแผนที่ท่องเที่ยวในชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง					

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมะนาว
หวาน อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี

52. ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

.....
.....

53. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

.....
.....

54. ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

.....
.....

55. ด้านการประชาสัมพันธ์

.....
.....

...ขอขอบพระคุณอย่างสูงที่สละเวลาในการตอบแบบสอบถาม...

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ประวัติผู้ทำการค้นคว้าอิสระ

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวณัฐริยา จันทร์เรือง
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2534
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	85 หมู่ 9 ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา 30130
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	องค์การบริหารส่วนตำบลมะนาวหวาน หมู่ที่ 2 ตำบลมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
ตำแหน่ง	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2557 บริหารธุรกิจบัณฑิต (บธ.บ.) (เกียรตินิยมอันดับ 1) สาขาวิชาธุรกิจระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา จังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2565 รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.) สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี